

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY BARANÓW SANDOMIERSKI NA LATA 2014-2022

2014 ROK

SPIS TREŚCI

1. Wstęp.....	3
2. Planowanie strategiczne i konsultacje społeczne w Gminie	7
3. Strategia a inne lokalne i regionalne dokumenty planistyczne	10
4. PODSTAWOWE INFORMACJE O GMINIE.....	12
4.1. Położenie geograficzne	12
4.2. Sytuacja demograficzna	13
4.3. Wykorzystanie funduszy UE - istotny wskaźnik warunków życia mieszkańców Gminy.....	17
5. SYSTEM POMOCY SPOŁECZNEJ W GMINIE.....	26
5.1. Kadrowe i lokalowo-techniczne zasoby MGOPS	18
5.2. Wydatki na pomoc społeczną w gminie	19
5.3. Powody udzielania pomocy społecznej.....	22
5.4. Świadczenia niepieniężne udzielana przez MGOPS	24
5.4. Inne działania MGOPS na rzecz mieszkańców gminy.....	25
6. IDENTYFIKACJA NAJISTOTNIEJSZYCH PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH.....	27
6.1. Bezrobocie	27
6.2. Niepełnosprawność. Długotrwała choroba.....	29
6.3. Bieda i ubóstwo	32
6.4. Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.....	34
6.5. Problemy uzależnień, w tym alkoholizmu.....	36
6.6. Problem przemocy w rodzinie.....	37
5.7. Mapa występowania problemów społecznych na terenie gminy.....	43
7. SZCZEGÓŁOWA DIAGNOZA ZASOBÓW GMINY	45
7.1. Inne instytucje i podmioty wspierające grupy wykluczonych	45
7.2. Edukacja i placówki oświatowe.....	48
7.3. Działalność kulturalna	51
7.4. Zdrowie i opieka zdrowotna.....	53
7.5. Sport i rekreacja	53
8. PROBLEMY SPOŁECZNE W OPINII MIESZKAŃCÓW GMINY.....	54
8.1. Analiza SWOT	54
8.2. Podsumowanie analizy SWOT.....	58
9. KIERUNKI ROZWOJU GMINY.....	59
9.1. Misja i wizja rozwoju społecznego w Gminie.....	59
10. Cele strategiczne i operacyjne.....	64
11. Monitoring i wdrażanie strategii.....	73
12. Podsumowanie.....	74

1. WSTĘP

Obowiązek przygotowania przez samorzady lokalne strategii rozwiązywania problemów społecznych nakłada ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz. U. z 2008 r, Nr 115, poz. 728). Art. 17 ust.1. pkt.1 ustawy mówi: „do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka”.

Opracowanie strategii nie powinno być jednak wyłącznie wypełnieniem formalnego wymogu. Przede wszystkim dokument ten powinien pełnić rolę praktyczną tzn. umożliwiać koordynację działań różnych podmiotów (nie tylko MGOPS w Baranowie Sandomierskim), działających w zakresie poprawy warunków życia mieszkańców gminy. Powinien także spełniać rolę „drogowskazu” w pozyskiwaniu przez samorząd i lokalne podmioty środków na politykę społeczną, w tym także ze źródeł zewnętrznych. Dlatego trafna diagnoza rzeczywistych potrzeb społeczności lokalnej oraz wynikający z niej długofalowy, 8-letni plan działania jest warunkiem efektywnej realizacji polityki społecznej na terenie gminy. Kierunki priorytetowe i konkretne planowane w strategii działania odpowiadają na potrzeby i problemy społeczności, szczególnie tych mieszkańców, którzy są wykluczeni społecznie i zawodowo lub zagrożeni marginalizacją.

Strategia poniższa nie ogranicza się w swych zapisach tylko do zadań realizowanych bezpośrednio przez MGOPS w Baranowie Sandomierskim. W tym sensie nie jest to „dokument roboczy”, za którego realizację odpowiada wyłącznie ośrodek pomocy społecznej, czy jego pracownicy.

To plan zakładający współpracę wielu partnerów społecznych (organizacji pozarządowych, liderów lokalnych, biznesu, grup wykluczonych społecznie itp.): na etapie planowania strategicznego, a przede wszystkim w okresie wdrażania strategii. Skuteczne i efektywne partnerstwo lokalne na rzecz realizacji strategii charakteryzuje się:

- powołaniem struktury organizacyjnej, służącej współpracy np. między JST i NGO,
- zaangażowaniem do koalicji możliwie wielu, różnych partnerów, najlepiej reprezentujących trzy główne sektory – samorząd, organizacje pozarządowe i biznes,
- wielowymiarowym planem działania,
- sformułowaniem wspólnych celów, takich jak walka z bezrobociem, ubóstwem i dziedziczeniem biedy, społecznym wykluczeniem oraz promowaniem społecznej spójności i włączenia społecznego.

Dlatego bardzo istotne znaczenie przy opracowaniu niniejszego dokumentu miało możliwie najszerze jego skonsultowanie przez przedstawicieli społeczności lokalnej. Udało się to osiągnąć poprzez wykorzystanie partycypacyjnej metody opracowania strategii, zalecanej przez MPiPS. Polega ona przede wszystkim na bezpośrednich spotkaniach z mieszkańcami (w tym z grup zagrożonych marginalizacją na zasadzie „nic o nas bez nas”), wykorzystaniu możliwie różnorodnych form konsultacji (także w oparciu o technologie IT), na dotarciu do możliwie największej liczby mieszkańców gminy i pozyskiwaniu od nich

informacji zwrotnej np. w formie badań ankietowych, ankiety on-line, prac w ramach grup i zespołów roboczych i wysłuchań publicznych itp.

Dużym ułatwieniem partycypacyjnego sposobu opracowania strategii był udział Gminy w projekcie realizowanym przez Fundację Fundusz Lokalny SMK pt. „*Konsultacje społeczne w Gminie Baranów Sandomierski*”, współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. Umożliwił on m.in.:

- przygotowanie przedstawicieli gminy (pracowników UMiG, radnych, przedstawicieli organizacji pozarządowych itp.) do efektywnego udziału w konsultacjach społecznych poprzez cykl szkoleń z zakresu tego tematu w grudniu 2013 r.;
- uruchomienie Platformy Konsultacji Społecznych, która jest szybka i prostą propozycją partycypacji dla mieszkańców preferujących korzystanie z Internetu;
- zorganizowanie cyklu warsztatów planistycznych w ramach zespołów roboczych, w ramach których opracowano SWOT oraz wypracowano kierunki strategiczne i operacyjne;
- zorganizowanie badań ankietowych wśród mieszkańców na temat istotnych problemów społecznych w gminie i propozycji rozwiązań;
- przeprowadzenie wysłuchań publicznych, dotyczących roboczej wersji strategii.

Na etapie zbierania wiedzy o problemach lokalnych, wyznaczania priorytetowych obszarów pomocy oraz określania konkretnych działań, stosowane były różne formy konsultacji społecznych. Zastosowane możliwości udziału mieszkańców Gminy Baranów Sandomierski w podejmowaniu lokalnych decyzji przedstawia poniższa tabela:

Etap pracy na strategią	Forma konsultacji	Oczekiwane efekty
1. Zebranie wiedzy i opinii o problemach społecznych i grupach mieszkańców, którym trzeba pomoc	✓ udział mieszkańców w anonimowym badaniu ankietowym : - w formie wydrukowanej dostępna u sołtysów oraz w UMiG Baranów Sandomierski - w skróconej wersji kwestionariusz ankiety dostępny był na internetowej Platformie Konsultacji Społecznych na stronie www.konsultacje.baranow.net	→ uzyskanie informacji z „pierwszej ręki” o problemach społecznych gminy i konkretnych formach pomocy proponowanych przez mieszkańcom
2. Określenie kierunków priorytetowych w sferze społecznej	✓ aktywny udział w pracach Zespołów roboczych w ramach warsztatów służących zaplanowaniu działań pomocowych ✓ udział w Wysłuchaniu publicznemu poświęconemu Strategii ✓ skonsultowanie wersji roboczej strategii za	→ zwrócenie uwagi na problemy społeczne w danym sołectwie i na mieszkańców danej wsi, którym trzeba pomóc → umieszczenie w strategii listy konkretnych działań odpowiadających na problemy danej wsi i jej mieszkańców
3. Określenie konkretnych działań, które należy podjąć w celu wsparcia grup	pośrednictwem Platformy Konsultacji Społecznych i w wersji wydrukowanej dostępnej w Urzędzie Miasta i Gminy	→ zadbanie o potrzeby

potrzebujących pomocy	✓ przesłanie wersji elektronicznej do interesariuszy z terenu gminy z prośbą o pisemną konsultację ✓ udostępnienie projektu Strategii do publicznego wglądu i możliwość zgłaszania uwag w Urzędzie Miasta i Gminy Baranów Sandomierski	społeczności lokalnej i zagwarantowanie środków na działania na jej rzecz)
-----------------------	---	--

„Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Baranów Sandomierski na lata 2014-2022” powstała w okresie kwiecień - sierpień 2014 roku.

W pewnym zakresie opierano się na dotychczasowej „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Baranów Sandomierski na lata 2011-2018”. Jednak dane, które wykorzystane w tym dokumencie kończyły się na 2010r. W związku z tym wymagały aktualizacji, zebrania dodatkowych materiałów, pogłębionej analizy itp. Także przy jego opracowaniu nie w pełni wykorzystano korzyści z konsultacji społecznych, które wiążą się z partycypacyjnym sposobem przygotowania strategii. Dlatego skorzystano z poprzedniej wersji strategii tylko w ograniczonym zakresie, głównie w kontekście ewaluacji zaplanowanych w niej działań, oceny ich efektywności oraz czy są nadal aktualne i istotne z punktu widzenia obecnych potrzeb mieszkańców. Grupy robocze pracowały nad poprzednimi „starymi” celami strategicznymi i operacyjnymi, ale stanowiły one materiały wyjściowy do wypracowania aktualnych celów. Dodatkowo postanowiono uprościć strukturę celów (zmniejszyć ich ilość) oraz dodać jeden cel, dotyczący rozwoju dzieci i młodzieży z terenu gminy. W dotychczasowej strategii nie uwzględniono oddzielnie i nie eksponowano tej tematyki – pewne zapisy dotyczące dzieci i młodzieży pojawiały się w kontekście celów strategicznych z zakresu wsparcia rodzin. Ze względu na uznanie przez biorących udział w opracowaniu strategii najmłodszej grupy mieszkańców gminy za dość priorytetową to powołano Zespół roboczy ds. tej grupy, zagadnienia te uwzględniono w SWOT oraz wypracowano dodatkowy cel strategiczny, dotyczący dzieci i młodzieży.

Niniejszy zaktualizowany dokument strategii składa się z dwóch części: diagnostycznej (opisowej) i planistycznej (zadaniowej). Część diagnostyczna składa się z:

1. Opisu planowania strategicznego na terenie gminy oraz zastosowanej metodologii pracy nad dokumentem;
2. Analizy spójności kierunków rozwoju gminy w zakresie integracji społecznej z innymi lokalnymi i regionalnymi planami strategicznymi;
3. Ogólnej charakterystyki Gminy Baranów Sandomierski;
4. Diagnozy aktualnego stanu zagadnień społecznych oraz zasobów Gminy w kontekście spraw społecznych, opartej na analizie: materiałów otrzymanych od MGOPS, materiałów przygotowanych przez inne jednostki organizacyjne Gminy, placówki oświatowe, instytucje kultury – Gminny Ośrodek Kultury i biblioteki, poszczególne Komisje Rady Miasta i Gminy (np. sprawozdania z realizacji gminnego programu profilaktyki i zapobiegania problemów alkoholowych) oraz inne instytucje

i podmioty działające na terenie Gminy, w tym: Policję, lokalne podmioty lecznicze, organizacje pozarządowe;

5. Analizy badań ankietowych (w tym także ankiety on-line) przeprowadzonych wśród mieszkańców poszczególnych sołectw Gminy Baranów Sandomierski, dotyczących najistotniejszych lokalnych problemów społecznych;

6. Określenia kapitału społecznego gminy w zakresie integracji społecznej, w tym: oświata, kultura, sport, zdrowie, bezpieczeństwo publiczne, lokalne organizacje pozarządowe;

7. Analizy strategicznej SWOT gminy (mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń);

Część strategiczna (planistyczna i zadaniowa) składa się z:

8. Określenia misji i wizji oraz celów strategicznych i celów szczegółowych (operacyjnych);

9. Harmonogramu realizacji poszczególnych działań;

10. Określenia zasad monitoringu i ewaluacji wdrożenia oraz aktualizacji strategii;

11. Propozycji źródeł finansowania zadań określonych w strategii.

Okres realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Baranów Sandomierski przyjęto na lata 2014–2022. Ułatwi to władzom samorządowym realizację zadań w ramach nowego okresu programowania (2014–2020) i rozliczania funduszy w tej perspektywie finansowej do 2022 r.

Dokument został opracowany przez przedstawicieli różnych lokalnych instytucji i podmiotów, pracujących w czterech Zespołach roboczych:

1. **Zespół ds. rodzin** zajmujący się głównie problemami i określeniem działań na rzecz wsparcia rodzin dotkniętych problemami: ubóstwa, alkoholizmu, przemocy w rodzinie, opiekuńczo-wychowawczymi;

2. **Zespół ds. bezrobotnych** zajmujący się problemem pomocy osobom bezrobotnym z terenu Gminy i rozwoju przedsiębiorczości;

3. **Zespół ds. osób starszych, niepełnosprawnych i zagrożonych wykluczeniem** zajmujący się problemem wsparcia osób starszych i samotnych, niepełnosprawnych i długotrwale chorych, ewentualnie dodatkowo

4. **Zespół ds. wsparcia dzieci i młodzieży** zajmujący się problemem zapewniania różnorodnych ofert rozwoju tej grupy mieszkańców

Skład Zespołów, ich zadania oraz tryb pracy określał przyjęty Regulamin Zespołów roboczych ds. strategii. Łącznie nad strategią pracowali m.in. Burmistrz Miasta i Gminy Baranów Sandomierski, radni, sołtysi, Kierownik i pracownicy MGOPS w Baranowie, dyrektorzy szkół z terenu gminy przedstawiciele GOK i Gminnej Biblioteki Publicznej, przedstawiciel Policji oraz przedstawiciele lokalnych stowarzyszeń.

Listę osób, które aktywnie brały udział w opracowaniu Strategii przedstawia poniższa tabela:

Imię i nazwisko Pan/Pani	Stanowisko/funkcja
-----------------------------	--------------------

Jacek Hynowski	Burmistrz Miasta i Gminy Baranów Sandomierski
Jan Pelczar	z-ca Burmistrza
Eugeniusz Durda	radny, przedstawiciel OSP w Suchorzowie
Zofia Durda	przedstawicielka Wsi Suchorzów
Henryk Róg	radny
Mirosław Smykla	radny
Leszek Badawika	radny
Marzena Hynowska	
Janusz Hynowski	
Renata Malinowska	Zespół Szkół i Placówek w Baranowie Sandomierskim
Edyta Białek	Stowarzyszenie Inicjatyw Społecznych Ludzi Dobrej Woli
Karolina Urbaniak	Koło Gospodyń Wiejskich w Dąbrowicy
Katarzyna Młyniec	Młodzieżowa Rada Miejska
Barbara Sroczyńska	
Marzenna Lasek	
Małgorzata Hudela	
Teodora Babiuch	
Helena Farbisz	
Sandra Surowiec	
Małgorzata Brzozowska	Spółdzielnia Socjalna „Societa”
Wojciech Ramus	Spółdzielnia Socjalna „Societa”
Tadeusz Urbaniak	Sołtys Wsi Ślężaki
Michał Przywara	Stowarzyszenie PKS Wisła
Adam Białek	
Józef Białek	
Waldemar Chwieja	
Ryszard Lis	
Tomasz Pruś	
Witold Solarski	
Andrzej Sudół	
Ryszard Trela	
Tadeusz Urbaniak	

Za organizację prac nad dokumentem, moderowanie warsztatów partycypacyjnych, służących konsultacjom społecznym, przeprowadzenie badań ankietowych oraz merytoryczną zawartość

dokumentu odpowiedzialny był mgr Piotr Buczek – socjolog, koordynator konsultacji społecznych, przedstawiciel Biura Analiz Rynkowych i Społecznych „BARiS” w Rzeszowie.

Za udział w opracowaniu niniejszej strategii serdecznie dziękujemy Burmistrzowi Miasta i Gminy, radnym Rady Miejskiej, sołtysom, Kierownikowi i pracownikom MGOPS, pracownikom Urzędu Miasta i Gminy, przedstawicielom oświaty, instytucji kultury, organizacji pozarządowych (stowarzyszeń, spółdzielni socjalnych) oraz mieszkańcom Gminy Baranów Sandomierski, którzy uczestniczyli w warsztatach partycypacyjnych oraz badaniach socjologicznych.

2. PLANOWANIE STRATEGICZNE I KONSULTACJE SPOŁECZNE W GMINIE.

Opracowanie strategii wymagało aktywnego udziału przedstawicieli społeczności lokalnej, nie tylko na etapie skonsultowania gotowego dokumentu, ale także na każdym etapie jego powstawania. W procesie strategicznym wykorzystano metodologię opartą na partnersko - eksperckim modelu, wypracowanym przez MPIPS w ramach Poakcesyjnego Programu Wspierania Obszarów Wiejskich (Program Integracji Społecznej)¹. Jej podstawową cechą jest opracowanie dokumentu w ramach warsztatów partycypacyjnych z udziałem możliwie wielu grup społecznych. Uwzględniała ona z jednej strony doświadczenia koordynatora konsultacji w opracowaniu gminnych strategii społecznych i innych dokumentów planistycznych (np. plany rozwoju wsi, strategie rozwoju gminy itp.), z drugiej strony i przede wszystkim wiedzę i opinie mieszkańców gminy, którzy najlepiej znają swoje miejsce zamieszkania i społeczność lokalną.

Proces planowania strategicznego został zrealizowany od IV do VIII 2014 roku. Jego celem było:

- prezentacja tematyki i ustalenie harmonogramu warsztatów partycypacyjnych oraz zakresu potrzeb niezbędnych do opracowania analizy społecznej w Gminie (określenie osób/instytucji/ referatów, które będą odpowiadały za zgromadzenia aktualnych danych i informacji);
- ustalenie składów Zespołów Roboczych;
- zebranie danych statystycznych i informacji z gminy – analiza „desk research”;
- opracowanie analizy SWOT Gminy w kontekście kapitału społecznego;
- określenie misji i wizji polityki społecznej w Gminie;
- sprecyzowanie celów strategicznych oraz działań, służących osiągnięciu celów strategicznych.

Uspołecznienie planowania strategicznego jest istotnym wymogiem Unii Europejskiej. W praktyce wymaga zastosowania w procesie planowania co najmniej dwóch z czterech poniższych zasad polityki strukturalnej Unii Europejskiej:

- programowanie – obowiązek tworzenia długookresowych strategii i planów rozwoju na poziomie narodowym, wojewódzkim i wszędzie tam, gdzie jest to uzasadnione potrzebami lokalnymi – także na poziomie gmin i powiatów,

¹ Podręcznik warsztatów partycypacyjnego modelu budowania strategii RPS, PPWOW, Warszawa luty 2008

- subsydiarność – jasne określenie kompetencji władzy wykonawczej różnych szczebli
- i upoważnienie (na mocy stosownych aktów prawnych) samorządów do programowania i realizacji polityki społecznej regionu,
- partnerstwo – obowiązek konsultowania polityki społecznej z partnerami społecznymi na każdym poziomie programowania polityki społecznej,
- koncentracja – wybór i ustalenie hierarchii priorytetów w ramach programów operacyjnych i systematyczne zwiększanie przydziału środków na te działania w obszarach, na których koncentrują się problemy społeczne i ekonomiczne. W poniższej strategii zostały uwzględnione powyższe cztery zasady. W Gminie Baranów Sandomierski w ramach konsultacji społecznych przeprowadzono pięć warsztatów partycypacyjnych, w tym :
 - I warsztat w dniu 12.04.2014 r. Celem tego warsztatu było **zdiagnozowanie sytuacji społecznej w Gminie**. Przedstawiono dotychczasowe działania, przedsięwzięcia, podejmowane w ramach poprzedniej strategii. Analizowano cele strategiczne w „starej” strategii pod kątem ich aktualności i efektywności. Swoje opinie na ten temat prezentowali przedstawiciele MGOPS oraz innych instytucji i organizacji, działających w zakresie integracji społecznej na terenie Gminy. Wyznaczono zagadnienia dla Zespołów roboczych, wstępnie określono ich skład;
 - II warsztat w 24.04.2014 r. dotyczył **analizy problemów społecznych w Gminie**. Celem pracy w Zespołach Roboczych było określenie problemów społecznych, określenie potrzeb społecznych oraz możliwości ich zaspokajania, określenie zasobów społecznych umożliwiających rozwiązywanie tych problemów, w tym ocena współpracy pomiędzy podmiotami działającymi w zakresie integracji społecznej. Ważnym elementem tego warsztatu było spisanie i skategoryzowanie problemów lokalnych oraz uporządkowanie ich wedle stopnia ważności;
 - III warsztat w dniu 14.05.2014 r. br. służył **opracowywaniu analizy SWOT**. Zespoły robocze przy wsparciu koordynatora konsultacji opracowały analizę zasobów wewnętrznych Gminy (silne i słabe strony polityki społecznej) oraz analizę otoczenia zewnętrznego pod kątem szans i zagrożeń dla dalszego rozwoju polityki społecznej w gminie;
 - IV i V warsztaty strategiczne w dniach 28.05 i 11.06.2014 r. dotyczyły **określenia misji, wizji, celów strategicznych oraz celów operacyjnych**. Kluczowym elementem każdej strategii jest sformułowanie celów, wokół których powinny koncentrować się działania różnych lokalnych instytucji, środowisk i organizacji społecznych. Członkowie Zespołów Roboczych zaproponowali swoje propozycje celów, które po „obróbce stylistycznej” stały się podstawą dla roboczej wersji strategii. Kolejny etap pracy warsztatowej w Zespołach Roboczych dotyczył doprecyzowania celów operacyjnych (konkretnych działań) dla zidentyfikowanych obszarów priorytetowych. Warsztaty prowadzono metodą moderowanej dyskusji. Ten sposób pracy traktuje uczestników konsultacji jako ekspertów, posiadających największą wiedzę w danej dziedzinie i w danej społeczności. Rolą koordynatora konsultacji było zbieranie materiału roboczego, jego przepisywanie i opracowywanie oraz przedstawianie do ponownej konsultacji.

W dniu 12.06.2014 r. odbyło się **wysłuchanie publiczne** m.in. z udziałem radnych.

Aby osiągnąć możliwie wysoki stopień uspołecznienia, wersję roboczą strategii udostępniono do szerokiej konsultacji społecznej. Oprócz tego, że w warsztatach partycypacyjnych brała udział duża reprezentacja społeczności lokalnej, projekt strategii przed uchwaleniem go przez Radę Miasta trafił do radnych, sołtysów, dyrektorów szkół i placówek oświatowych, pracowników instytucji kultury, służby zdrowia oraz lokalnych organizacji pozarządowych. Projekt strategii został także udostępniony do wzglądu w UMiG, MGOPS oraz na Platformie Konsultacji Społecznych Gminy Baranów Sandomierski. Jednocześnie mieszkańcy gminy zostali zaproszeni do lektury niniejszego dokumentu i przesyłania ewentualnych uwag do MGOPS.

W celu zwiększenia poziomu partycypacji w procesie planowania strategicznego na terenie Gminy w marcu i kwietniu br. przeprowadzone zostały **badanie ankietowe**. Sondaż oparty o zestandaryzowany kwestionariusz, służył przede wszystkim zidentyfikowaniu istotnych problemów społecznych mieszkańców Gminy. Szczególnie dbano o reprezentowanie w badaniu mieszkańców poszczególnych sołectw, osób zagrożonych marginalizacją (podopiecznych pomocy społecznej), różnych grup wiekowych i zawodowych o różnym statusie materialnym.

W badaniu bezpośrednim pozyskano 92 kwestionariusze ankiet, dodatkowo 46 w ramach ankiety on-line. Opis wyników badań został umieszczony w Rozdziale 7. niniejszego dokumentu.

Prezentacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych odbyła się podczas posiedzenia Rady Miasta **w dniu 2014 roku**, podczas której nastąpiło także przyjęcie strategii uchwałą Rady Miejskiej w Baranowie Sandomierskim.

3. STRATEGIA A INNE LOKALNE I REGIONALNE DOKUMENTY PLANISTYCZNE.

W niniejszej strategii znalazły odzwierciedlenie cele i kierunki określone w powiatowych i regionalnych dokumentach strategicznych, ponieważ opracowujący dokument wyszli z założenia, że powinny być one spójne. Zespół tworzący strategię zapoznał się wnikliwie z kierunkami rozwoju powiatu tarnobrzeskiego i województwa podkarpackiego. Biorąc pod uwagę wyniki tej analizy można stwierdzić, że strategia niniejsza posiada ścisłą korelację z następującymi dokumentami planistycznymi: - „*Strategią Rozwoju Powiatu Tarnobrzeskiego na lata 2007 - 2015*” oraz jej aktualizacją, nad którą prace trwają od 2014 r. Niniejsza strategia w szczególności wpisuje się w:

Cel strategiczny 2. Tworzenie warunków dla rozwoju zasobów ludzkich zgodnie z potrzebami lokalnego rynku pracy, w tym w cele operacyjne:

2.1 Rozwijanie systemów edukacji i szkoleń ukierunkowanych na rozwój osobowości, przedsiębiorczości i potrzeby rynku pracy

2.2. Wzrost aktywności zawodowej i społecznej osób poszukujących pracy i bezrobotnych w grupach narażonych na wykluczenie społeczne

2.3. Tworzenie warunków dla rozwoju samoprzedsiębiorczości oraz inicjowanie nowych kierunków działalności

2.4. Dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku pracy

Cel strategiczny 5. Zapewnienie podstawowych standardów bezpieczeństwa dla mieszkańców powiatu tarnobrzesckiego w sferze zabezpieczenia społecznego i ochrony zdrowia, w tym w cele operacyjne:

5.1 Tworzenie dogodnych warunków i wykorzystywanie istniejącego potencjału do rozwiązywania trudnych problemów życiowych mieszkańców Powiatu Tarnobrzesckiego

5.2. Zapewnienie bezpieczeństwa zdrowotnego mieszkańcom Powiatu Tarnobrzesckiego

W ramach celu 5. wdrożenie strategii na poziomie Gminy Baranów Sandomierski wpisze się przede wszystkim w realizację następujących zadań:

- ograniczenie rozmiarów patologii społecznej na terenie Powiatu.
- wyrównywanie szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałanie ich wykluczeniu społecznemu
- ograniczenie skali ubóstwa oraz jego negatywnych konsekwencji dla mieszkańców powiatu
- zapewnienie mieszkańcom Powiatu Tarnobrzesckiego wsparcia w zakresie rozwiązywania problemów opiekuńczo – wychowawczych
- doskonalenie i rozwój powiatowego systemu pomocy społecznej
- **„Strategię Rozwoju Województwa Podkarpackiego na lata 2007 – 2020”.**

W Obszarze Strategicznym „Zabezpieczenie społeczne” zapisano: „zidentyfikowane w strategii działania kierunkowe w tym obszarze powinny być realizowane m. in. poprzez rozbudowę i modernizację niezbędnej infrastruktury oraz rozwój zawodowy kadr pomocy społecznej. Wymaga to prowadzenia kompleksowych działań skierowanych głównie do osób zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym. Efektem tych działań powinno być przede wszystkim ograniczenie sfery skrajnego ubóstwa. W tym celu niezbędne jest tworzenie właściwych warunków dla rozwoju rodziny i opieki nad dziećmi”. Strategia niniejsza jest spójna z wieloma zapisami zawartymi w Obszarze 7. Kapitał społeczny oraz określonych dla niego celów strategicznych:

Wszechstronny rozwój kapitału społecznego, umożliwiający pełne wykorzystanie potencjału i możliwości rozwoju osobistego mieszkańców regionu.

Priorytet 1: Poprawa jakości systemu edukacji jako warunek pogłębiania wiedzy i wzrostu kompetencji.

Priorytet 2: Wzmocnienie jakościowego rozwoju zasobów pracy regionu.

Priorytet 3: Rozwój kultury.

Priorytet 4: Wspieranie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego.

Podobnie jest w przypadku Obszaru 10. Zabezpieczenie społeczne i jego celach strategicznych: Integracja działań w zakresie pomocy społecznej.

Priorytet 1: Wspieranie działań na rzecz osób zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem.

Priorytet 2: Tworzenie warunków dla rozwoju rodziny i opieki nad dziećmi.

Priorytet 3: Rozbudowa i modernizacja infrastruktury pomocy społecznej oraz rozwój zawodowy kadr pomocy społecznej.

Priorytet 4: Propagowanie i rozwijanie obywatelskiego uczestnictwa w zaspokajaniu potrzeb.

Ponadto na szczeblu krajowym strategia jest zgodna z:

- **Narodową Strategią Spójności na lata 2007 – 2015** i jej celami horyzontalnymi:

- celem 1: Poprawa jakości funkcjonowania instytucji publicznych oraz rozbudowa mechanizmów partnerstwa,

- celem 2: Poprawa jakości kapitału ludzkiego i zwiększenie spójności społecznej,

- celem 3: Budowa i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej,

- celem 4: Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw,

w tym szczególnie sektora wytwórczego o wysokiej wartości dodanej i rozwój sektora usług,

- celem 5: Wzrost konkurencyjności polskich regionów i przeciwdziałanie ich marginalizacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej,

- celem 6: Wyrównywanie szans rozwojowych i wspomaganie zmian strukturalnych na obszarach wiejskich;

- założeniami Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, którego finansowanie odbywa się ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w zakresie przeciwdziałania zjawisku wykluczenia społecznego, promowania aktywnej polityki społecznej poprzez wsparcie grup szczególnego ryzyka, aktywnej polityki rynku pracy i wyrównywania szans kobiet na rynku pracy,

- działaniami przewidzianymi do realizacji w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego finansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w zakresie rozwoju umiejętności powiązanego z potrzebami regionalnego rynku pracy i możliwości kształcenia ustawicznego w regionie,

Przy opracowywaniu dokumentu autorzy brali także pod uwagę jego zgodność z przepisami następujących aktów prawnych:

1. Ustawą z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2008 r. Nr 115, poz. 728),

2. Ustawą z dnia 28 listopada 2003r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2006 r. Nr 139, poz. 992 z późn. zm.),

3. Ustawą z dnia 22 kwietnia 2005 r o postępowaniu wobec dłużników alimentacyjnych oraz zaliczce alimentacyjnej (Dz. U. Nr 86, poz. 732 z późn. zm.),

4. Ustawą z dnia 7 września 2007 roku o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. Nr 192 poz. 1378),

5. Ustawą z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (Dz.U.Nr 71, poz. 734),

6. Ustawą o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy z dnia 20 kwietnia 2004 r. (Dz. U. z 2008r. Nr 69. poz. 412 z późn.zm.),

7. Ustawą z dnia 24 kwietnia 2003 r o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. (Dz. U. Nr 96, poz. 873 z późn. zm.),
8. Ustawą z dnia 13 czerwca 2003 r o zatrudnieniu socjalnym. (Dz. U. Nr 122, poz. 1143 ze zm.),
9. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2007 r. Nr 70, poz. 473 z późn. zm.)
10. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U.. Nr 179, poz. 1485 z . zm.)
11. Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2008 r., Nr 14, poz. 92).

4. PODSTAWOWE INFORMACJE O GMINIE.

4.1. Położenie geograficzne.

Miasto i Gmina Baranów Sandomierski położone są w dolinie Wisły na jej prawym brzegu w północnej części województwa podkarpackiego. Graniczy z gminami: Tarnobrzeg, Nowa Dęba, Padew Narodowa, Cmolasy, Osiek i Łoniów. Północna granica gminy jest również granicą z województwem świętokrzyskim. Ogólna powierzchnia tej miejsko-wiejskiej gminy wynosi 12 155 ha (w tym miasto 9 km kw.) co stanowi 2% powierzchni województwa podkarpackiego.

Od dnia 1 stycznia 1999 r. w wyniku reformy ustrojowej państwa wraz z Miastem i Gminą Nowa Dęba, gminami Gorzyce i Grębów tworzą powiat tarnobrzeski. Gmina obejmuje swym zasięgiem 14 sołectw: Dąbrowicę, Durdy, Dymitrów Duży, Dymitrów Mały, Knapy, Siedleszczany, Skopanie, Skopanie Osiedle, Suchorzów, Ślężaki, Kaczaki, Marki, Wolę Baranowską i Baranów Sandomierski.

Powierzchnia gminy zdominowana jest przez użytki rolne, które stanowią ca 60%. Znaczną część stanowią lasy i zadrzewienia - ca 21%; grunty pod wodami, tereny komunikacyjne, nieużytki i inne stanowią pozostałe 19%. Obecnie gmina ma charakter rolniczo-przemysłowy. Tereny rolnicze o przewadze gleb biellicowych i brunatnych a także urodzajnego czarnoziemu oraz dość korzystny klimat (średni czas trwania okresu wegetacji, który na obszarze gminy wynosi około 210 dni w roku) sprzyjają uprawom. Korzystne warunki powodują, że rolnictwo w gminie jest na dość wysokim poziomie. Większe gospodarstwa są dostosowane do standardów UE, a rolnicy korzystają z szeregu programów UE, które wspierają rolnictwo i rozwój obszarów wiejskich. W ramach Sektorowego Programu Operacyjnego na lata 2004 – 2006, wiele osób z gminy skorzystało ze wsparcia dla młodych rolników. Obecnie dużym zainteresowaniem wśród rolników cieszy się wsparcie w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 m.in. „Modernizacja gospodarstw rolnych” i „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”. Przybywa gospodarstw, które korzystają z programów rolno

środowiskowych. Na terenie gminy Baranów funkcjonuje obecnie kilkanaście gospodarstw ekologicznych, które korzystają m.in. z pakietu „Ochrona gleb i wód”.

Na jej terenie największym zakładem produkcyjnym jest Fabryka Firanek „WISAN” S.A. w Skopaniu. Gmina posiada rozwiniętą infrastrukturę techniczną i rezerwy wykwalifikowanych pracowników. Położona w zasięgu specjalnych stref ekonomicznych Euro-Park Mielec i tarnobrzesckiej Euro-Park Wisłosan, ma predyspozycje, aby stać się prężnym rejonem przemysłowym nie tylko powiatu tarnobrzesckiego, ale i całego Podkarpacia. Ze względu na swoje położenie gmina jest dobrą bazą wypadową do zwiedzania zabytków południowo-wschodniej Polski np. Sandomierza, Łańcuta. Na terenie gminy także znajdują się obiekty zabytkowe, z których najbardziej znany jest renesansowy zamek w Baranowie Sandomierskim, zwany „małym Wawelem” wraz z przyległym parkiem.

4.2. Sytuacja demograficzna.

Ludność Gminy Baranów Sandomierski wynosi 12 087 osób, w tym 6087 kobiet (50,3 % ogółu mieszkańców). Gęstość zaludnienia na terenie Gminy wynosi około 100 osoby na 1 km² i nie zmienia się od 2010 r. Liczbę mieszkańców i średnią gęstość zaludnienia Gminy w 2013 roku przedstawia poniższa tabela.

Tabela 1. Powierzchnia i ludność Gminy w 2013 roku

Miasto i Gmina	Powierzchnia w km ²	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni	Na 1 km ²
Baranów Sandomierski	121	12087	6087	6000	100

Źródło: GUS Bank Danych Lokalnych (www.stat.gov.pl/bdl) – dane na 31.12.2013 r.

Podział ludności według miejsca zamieszkania wskazuje, że najwięcej mieszkańców mają: Wola Baranowska, Baranów Sandomierski, Skopanie Osiedle i Skopanie Wieś oraz Dąbrowica. Najmniej osób zamieszkuje Siedleszczany, Dymitrów Mały i Dymitrów Duży oraz Marki.

Poszczególne sołectwa posiadają następującą liczbę ludności:

Tabela 2. Ludność w poszczególnych sołectwach Gminy

L.p.	SOŁECTWO	Liczba mieszkańców
1.	Baranów Sandomierski	1519
2.	Durdy	733
3.	Dymitrów Duży	387
4.	Dymitrów Mały	321
5.	Dąbrowica	1244
6.	Kaczaki	632
7.	Knapy	596
8.	Marki	340
9.	Siedleszczany	261

10.	Skopanie Osiedle	1457
11.	Skopanie Wieś	1301
12.	Suchorzów	594
13.	Wola Baranowska	2238
14.	Ślężaki	705
	Ogółem:	12 328

Źródło: dane UMiG Baranów Sandomierski (na dzień 30.06.2014 r.)

Tabela 3. Ludność Gminy według grup wiekowych

0-4		
ogółem	osoba	501
5-9		
ogółem	osoba	566
10-14		
ogółem	osoba	690
15-19		
ogółem	osoba	835
20-24		
ogółem	osoba	958
25-29		
ogółem	osoba	903
30-34		
ogółem	osoba	907
35-39		
ogółem	osoba	854
40-44		
ogółem	osoba	903
45-49		
ogółem	osoba	862
50-54		
ogółem	osoba	828
55-59		
ogółem	osoba	756
60-64		
ogółem	osoba	715
65-69		
ogółem	osoba	508
70 i więcej		
ogółem	osoba	1265

Źródło: GUS Bank Danych Lokalnych (www.stat.gov.pl/bdl) – dane na 31.12.2013 r.

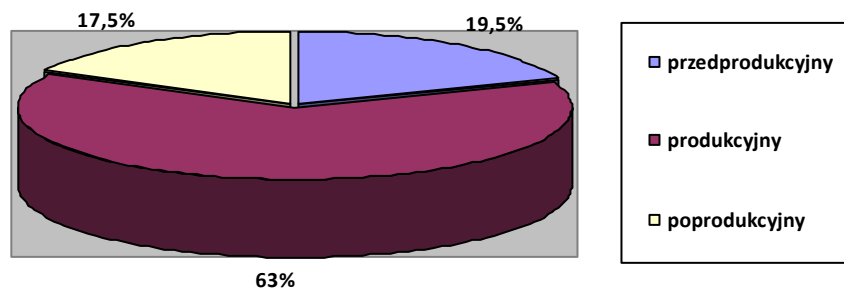
Z powyższego zestawienia wynika, że dzieci i młodzieży do 19 roku życia jest 2592 osoby, co stanowi 21,5 %. 20 i 30-latków jest łącznie 3622 osoby – 30 %. Osób w wieku 40-50-lat jest łącznie 3349 – 28 %. Seniorów (powyżej 60 roku życia) mieszka w gminie 2488 osób – 20,5 %.

Ponad połowę mieszkańców stanowią więc osoby młode, do 30 roku życia.

Ludność w wieku przedprodukcyjnym wynosi 2364 osób - 19,5 %, produkcyjnym to 7642 osób, co stanowi 63 %, a po produkcyjnym 2124 osób – 17,5 %. Taka proporcja jest zbliżona do średniej

ogólnopolskiej (odpowiednio 64 % w wieku produkcyjnym, 20 % w wieku przedprodukcyjnym i 16 % w wieku poprodukcyjnym).

Wykres 1. Ludność Gminy według ekonomicznych grup wiekowych

Źródło: GUS Bank Danych Lokalnych (www.stat.gov.pl/bdl) – dane na 31.12.2013 r.

Analizując ruch naturalny ludności Gminy Baranów Sandomierski w latach 2008 - 2012 można stwierdzić, że od 2008 roku migracje ludności na pobyt stały ma tendencję dodatnią. Jednak w 2013 roku saldo migracji wewnętrznych było ujemne (-21) – 101 osób wymeldowało się w ruchu wewnętrznym, a 80 zameldowało na terenie gminy. Saldo migracji na 1000 mieszkańców wynosi więc - 2,1.

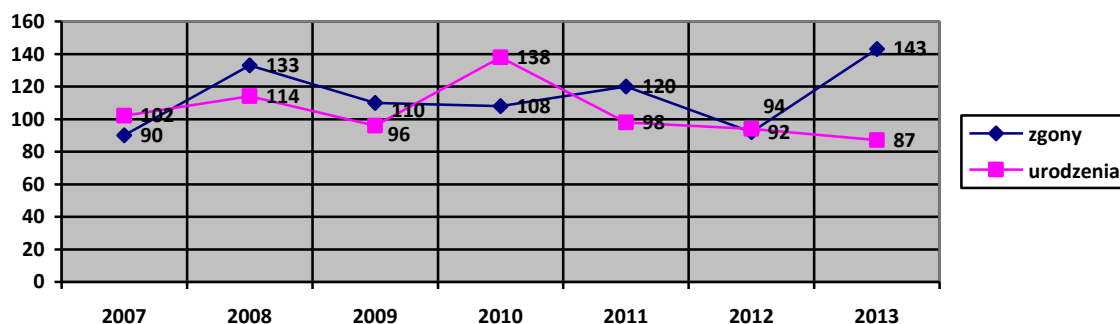
W ostatnich 5 latach (od 2010 do I kw. 2014 r.) w Gminie oddano do użytkowania 76 nowych budynków mieszkalnych. Oznacza to, że Gmina jest postrzegana jako dość atrakcyjne miejsce osiedlenia. Jednak zarówno migracja zewnętrzna jak i wewnętrzna nie ma znaczącego wpływu na lokalną pomoc społeczną. Nowi mieszkańcy Gminy, którzy osiedlają się na jej terenie to w przeważającej większości osoby o wysokim statusie materialnym. Dlatego nie są one obciążeniem dla lokalnego systemu pomocy społecznej. W Gminie nie ma też przypadków „napływowych” osób bezdomnych. Analiza przyrostu naturalnego w okresie ostatnich kilku lat wskazuje, że jest on raczej ujemny – dodatni był w latach: 2007, 2010 i 2012 roku, a pozostałe lata były spadkowe, w tym w 2013 r. liczba zgonów była blisko dwukrotnie wyższa od liczby urodzin.

Tabela 4. Przyrost naturalny mieszkańców Gminy w latach 2010-2013

Rok	Urodzenia	Zgony	Przyrost naturalny
2007	102	90	12
2008	114	133	- 19
2009	96	110	- 14
2010	138	108	+ 30
2011	98	120	- 22
2012	94	92	+ 2
2013	87	143	- 56

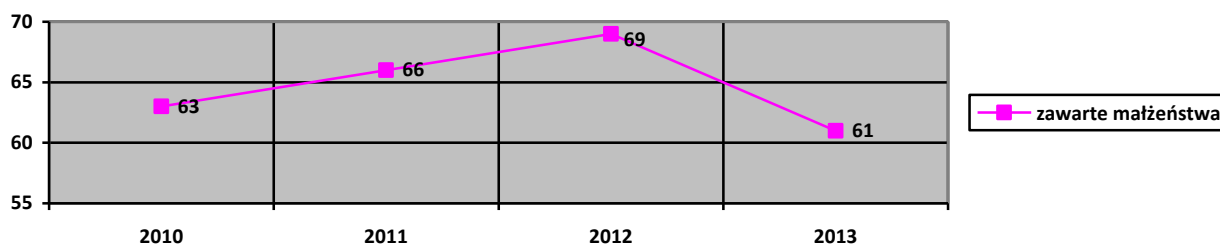
Źródło: GUS Bank Danych Lokalnych – dane na 31.12.2013 r.

Wykres 2. Rozkład liczby urodzeń i zgonów na terenie Gminy w latach 2007-2013

Dane wskazują, że liczba urodzeń mieszkańców Gminy generalnie spada (większy wzrost tylko w 2010 r.) natomiast liczba zgonów ma tendencję wzrostową. Mimo, że obecna struktura wieku wskazuje, że 1/3 mieszkańców to osoby w wieku 20-30 lat, to ilość małżeństw jest niewielka i od paru lat utrzymuje się na podobnym poziomie – niewiele ponad 60 rocznie.

Wykres 3. Liczba zawartych małżeństw na terenie Gminy w latach 2010-2013

Źródło: GUS Bank Danych Lokalnych – dane na 31.12.2013 r.

Łącznie w ostatnich 4 latach związki małżeńskie zawarło 518 osób na ponad 3,6 tys. w wieku 20-30 lat. Taka jest niestety tendencja ogólnokrajowa i nie jest to wyłącznie specyfika ani gminy, ani regionu. Wynika ona przede wszystkim (oprócz zmian kulturowych i społecznych) z przyczyn ekonomicznych – młode osoby odkładają decyzje o zakładaniu rodziny ze względu na niepewną sytuację finansową. W skali kraju odnotowuje się systematyczne zmniejszenie się liczby dzieci i młodzieży, co jest związane z malejącą dzietnością rodzin. Jednocześnie, ze względu na wydłużenie okresu życia seniorów, wzrasta liczba osób w wieku poprodukcyjnym. Także w gminie w okresie najbliższych kilkunastu lat można spodziewać się znacznego wzrostu udziału osób starszych w ogólnej populacji mieszkańców. Pociąga to określone skutki społeczno-ekonomiczne np. wzrost gminnych nakładów na opiekę społeczną, usługi opiekuńcze, służbę zdrowia i może być przyczyną wstąpienia istotnych problemów społecznych jak: zwiększenie liczby osób niepełnosprawnych, samotnych, wymagających medycznej opieki specjalistycznej, usług opiekuńczych i rehabilitacyjnych, organizacji wolnego czasu itp.

Wychodząc z założenia, że problemy seniorów w okresie najbliższych lat staną się dość priorytetowe na potrzeby opracowania strategii powołano Zespół ds. osób starszych, niepełnosprawnych i zagrożonych wykluczeniem, którego zadaniem było zidentyfikowanie obecnie występujących i przyszłych prawdopodobnych problemów i potrzeb oraz określenie celów i konkretnych działań na

rzecz tej grupy mieszkańców. Diagnoza ta została szczegółowo opisana w rozdziale dotyczącym lokalnych problemów osób niepełnosprawnych i starszych.

4.3. Wykorzystanie funduszy UE jako istotny wskaźnik warunków życia mieszkańców Gminy.

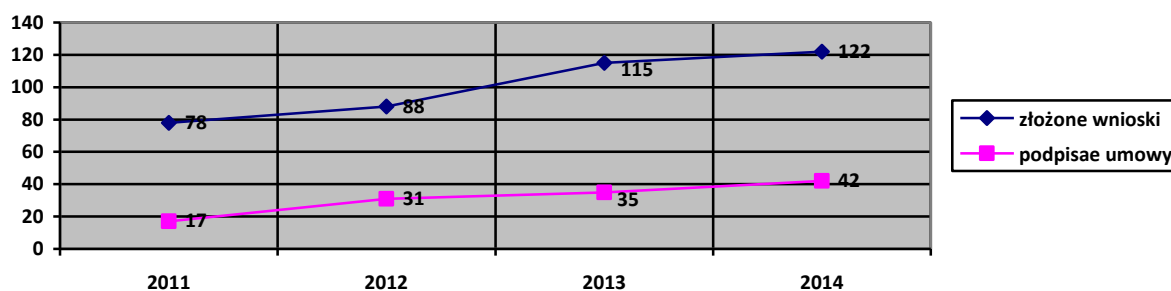
Istotnym wskaźnikiem, który także ma istotny wpływ na warunki życia w Gminie jest wykorzystanie funduszy strukturalnych. Zdecydowanie rośnie liczba złożonych wniosków np. w ramach NSRO. Jednocześnie zwiększa się liczba podpisanych umów i kwoty otrzymanych dotacji. Te pozytywne zmiany przedstawiają poniższa tabela i wykres:

Tabela 5. Wykorzystanie funduszy UE w Gminie w latach 2011-2014

Program	Liczba złożonych wniosków				Liczba podpisanych umów			
	2011	2012	2013	2014*	2011	2012	2013	2014*
PO Kapitał Ludzki	58	65	89	94	17	31	35	42
PO Innowacyjna Gospodarka	4	6	7	7				
RPO Województwa Podkarpackiego	16	17	18	19				
PO Infrastruktura i Środowisko	-	-	1	1				
PO Rozwój Polski Wschodniej	-	-	0	1				
	2011		2012		2013		2014	
Całkowita wartość podpisanych umów w PLN	61.055329,87		62.294537,56		71.654658,45		73.105080,21	

* do czerwca 2014 r.

Wykres 4. Liczba złożonych projektów i podpisanych umów przez Gminą w 2011-2014

Źródło: GUS Bank Danych Lokalnych – dane na 01.06.2014 r.

Szczególnie widoczny jest wzrost liczby złożonych wniosków w ramach POKL. Znaczącą tu rolę mają szkoły, które w ramach Priorytetu IX (Działanie 9.1.2) realizują projekty obejmujące zajęcia pozalekcyjne i pozaszkolne. Przykładami innych projektów, które poprawiają warunki życia mieszkańców gminy są m.in.:

- „Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu mieszkańców gminy Baranów Sandomierski szansą na rozwój” – wartość projektu 666 666,65 zł. Efekty to:

- powstanie Gminnej Sieci Komputerowej - GSK objęła swym zasięgiem ponad 90 proc. powierzchni gminy co znacznie obniżyło koszty utrzymania łącza dla mieszkańców
 - 50 dzieci i młodzież z rodzin o trudnej sytuacji materialnej otrzymało komputery
 - 200 gospodarstw domowych spełniające kryt. dochodowe otrzymały bezpłatny dostęp do Internetu.
 - udział mieszkańców w szkoleniach podnoszących znajomość obsługi komputera oraz wykorzystania zasobów Internetu.
- „Lasowiacka Grupa Działania” – Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego 21 maja 2009 roku podjął decyzję o sfinansowaniu do kwoty 4. 415 772 zł w ramach Osi IV PROW na:
 - rozwój turystyki obszarów wiejskich poprzez wykorzystanie potencjału przyrodniczego, odnowę i zachowanie dziedzictwa kulturowego na wsi, tworzenie źródeł dochodów i miejsc pracy w oparciu o lokalne tradycje i zasoby, tworzenie warunków dla rozwoju mikroprzedsiębiorstw ukierunkowanych na wykorzystanie istniejących walorów przyrodniczych i kulturowych, rozwój kultury, w tym lasowiackiej, rozwój i upowszechnianie turystyki i ekologii, dofinansowywanie lokalnych inicjatyw oddolnych.

5. System pomocy społecznej w Gminie.

5.1. Zasoby kadrowe oraz lokalowe i techniczne MGOPS.

Działaniami z zakresu pomocy społecznej w Gminie zajmuje się MGOPS. Jest on jednostką organizacyjną gminy, realizującą zadania własne w zakresie pomocy społecznej, jak również zadania zlecone gminie przez administracją centralną. MGOPS zatrudnia 18 osób, w tym:

Tabela 6. Zatrudnienie w MGOPS w Baranowie Sandomierskim

Lp.	Stanowisko	Wykształcenie	Liczba os.
1.	Kierownik	wyższe magisterskie, specjalizacja z zakresu organizacji pomocy społecznej	1
2.	Starszy pracownik socjalny	wyższe magisterskie	4
3.	Pracownik socjalny	średnie zawodowe	3
4.	Księgowy	średnie	1
5.	Opiekunka specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi	wyższe magisterskie	2
		średnie z przebytym stażem w placówkach dla osób z zaburzeniami psychicznymi	1
6.	Opiekunka usług opiekuńczych dla osób przewlekle chorych	wyższe magisterskie	2
7.	Asystent rodziny	wyższe magisterskie	2
8.	Aspirant pracy socjalnej – obsługa systemu informatycznego POMOST	średnie	1
9.	Pracownik gospodarczy	średnie	1

Źródło: dane MGOPS – stan na 30.06.2014 r.

Powyższe zestawienie wskazuje, że kadra pomocy socjalnej w Gminie jest odpowiednia pod względem liczebności i przygotowania zawodowego. Ponad 60 % pracowników ma wykształcenie wyższe, w tym

specjalizacje w zakresie pomocy społecznej. Wymóg określony w ustawie o pomocy społecznej mówiący o minimum 1 pracowniku socjalnym przypadającym na 2000 mieszkańców jest spełniony.

MGOPS mieści się na piętrze budynku Środowiskowego Domu Samopomocy przy ul. Zamkowej 24 B w Baranowie Sandomierskim. Wśród 6 pomieszczeń biurowych znajduje się: pokój kierownika, sekretariat, pokój księgowej oraz 3 pokoje pracowników socjalnych, w których przyjmowane są osoby zgłaszające się po pomoc. Ponadto ośrodek dysponuje pomieszczeniem, w którym składowane są dokumenty archiwalne oraz dwa pomieszczenia na pomoc rzeczową dla beneficjentów pomocy.

Pomieszczenia biurowe wyposażone są w podstawowy sprzęt do pracy biurowej oraz miejsca, w których osoby zgłaszające się mogą w atmosferze spokoju z zapewnieniem intymności ujawnić własne problemy. Wyposażenie techniczne ośrodka obejmuje niezbędny do pracy sprzęt komputerowy – 9 stanowisk komputerowych i serwer. Pozwala to na odpowiednią jakość pracy pracowników, którzy gromadzone dane muszą wprowadzać do systemu informatycznego POMOST.

Łącze telefoniczne ośrodka przez numer 15/ 811 80 10 pozwala na bezpośredni kontakt telefoniczny z osobami odpowiedzialnymi za określony zakres działalności ośrodka. Kontakt z pracownikami socjalnymi bez pośrednictwa centrali jest możliwy z numeru 15/ 816 08 99. Przepływ informacji umożliwiają: urządzenie faxu, które jest dostępne pod numerem bezpośrednim 15/ 811 85 77 oraz poczta emaliowa ops@baranowsandomierski.pl

Także przy wykorzystaniu internetu MGOPS informuje o dostępności i rodzaju świadczonych usług za pośrednictwem strony www.opsbaranowsand.like.pl Strona ta jest na bieżąco aktualizowana. Informacje o bieżącej działalności Ośrodka dostępne są także na portalu Urzędu Miasta i Gminy www.baranowsandomierski.pl.

W realizacji zadań pomocy społecznej MGOPS współdziała przede wszystkim z:

- Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Tarnobrzegu,
- Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej w Rzeszowie,
- Powiatowym Urzędem Pracy w Tarnobrzegu oraz WUP w Rzeszowie,
- Oddziałami regionalnymi ZUS i KRUS,
- organizacjami społecznymi (m.in. PCK, Bankiem Żywności, OSP, KGW),
- Radą Miejską w Baranowie Sandomierskim, w tym z Komisją oświaty, kultury, kultury fizycznej, zdrowia, spraw socjalnych, wychowania w trzeźwości i zatrudnienia,
- szkołami na terenie Gminy,
- sądem powszechnym i kuratorami sądowymi,
- Parafiami Kościoła Rzymsko-Katolickiego,
- Policją,
- sołtysami.

5.2. Wydatki na pomoc społeczną w gminie.

Świadczenia udzielane przez MGOPS można podzielić na dwie grupy:

I. Świadczenia z tytułu zadań zleconych Gminie, do których należą:

- przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych,
- opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne i emerytalno-rentowe,
- realizacja zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej, mających na celu ochronę poziomu życia osób i rodzin np. program dożywiania,
- przyznawanie i wypłacanie świadczeń rodzinnych oraz zaliczki alimentacyjnej.

II. Świadczenia z tytułu zadań własnych gminy:

- świadczenia pieniężne: zasiłek okresowy, zasiłek celowy i specjalny zasiłek celowy, zasiłek celowy na pokrycie strat powstałych w wyniku zdarzenia losowego,
- świadczenia niepieniężne, które zostały opisane poniżej.

Wydatki na pomoc społeczną w Gminie w 2013 r. łącznie wyniosły **2.010.179 zł.**

Zestawienie wydatków MGOPS w ub. przedstawia poniższa tabela.

Tabela 7. Szczegółowe zestawienie wydatków MGOPS w Baranowie Sandomierskim w 2013 roku

L.p.	Rodzaj wydatku	Łączny koszt	Pozyskane przez gminę środki na realizację wydatku
1.	Zasiłki celowe i pomoc w naturze	259.177	_____
2.	Zasiłki celowe w ramach programu "Pomoc państwa w zakresie dożywiania"	130.836	130.836
3.	Posiłek w ramach programu "Pomoc państwa w zakresie dożywiania"	239.164	175.782
4.	Zasiłki stałe	180.320	180.320
5.	Koszty za pobyt mieszkańców w domach pomocy społ.	137.810	_____
6.	Zasiłki okresowe	110.000	110.000
7.	Wydatki na świadczenie usług opiekuńczych specjalistycznych dla osób z zaburzeniami psychicznymi	102.960	102.960
8.	Wydatki na świadczenie usług opiekuńczych dla osób przewlekle chorych	69.677	_____
9.	Koszty doposażenia szkół realizujących dożywianie	50.000	_____
10.	Odpłatność gminy za pobyt dzieci w instytucjonalnym i rodzinnym systemie pieczy zastępczej	25.437	_____
11.	Wynagrodzenie opiekuna prawnego	14.236	14.236
12.	Koszty zatrudnienia 2 asystentów rodziny	21.603	21.603
13.	Opłacanie składek ubezpieczenia zdrowotnego za świadczeniobiorców zasiłku stałego	15.851	15.851
14.	Koszty utrzymania ośrodka, w tym: Koszty wynagrodzeń pracowników i pozostałe wydatki	653.108	160.211

Łącznie:	2.010.179 zł	911.799 zł
-----------------	---------------------	-------------------

Źródło: dane MGOPS – stan na 31.12.2013 r.

Powyzsze zestawienie wydatków Ośrodka pomocy w ub. roku wskazuje, że:

- najwyższe kwoty MGOPS przeznaczył na:
 - zasiłki celowe (łącznie 390 tys. zł),
 - dożywianie (ok. 240 tys.),
 - zasiłki stałe (180 tys.),
 - usługi opiekuńcze (łącznie ok. 173 tys.),
 - koszty pobytu w DPS (ok. 138 tys.)
 - zasiłki okresowe (110 tys. zł),
- koszty związane z problemami opiekuńczo-wychowawczymi w rodzinach to ponad 61 tys.
- koszty funkcjonowania MGOPS to 32 % ogólnej kwoty na pomoc społeczną w gminie.

Wydatki MGOPS w latach 2009-2013 można porównać na podstawie danych z tabeli 7.

Tabela 8. Zestawienie wydatków MGOPS w latach 2009 - 2013

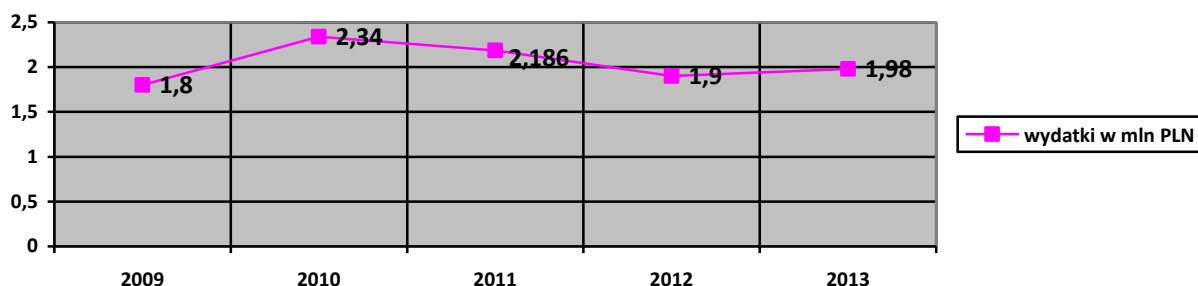
Źródło finansowania	WYDATKOWANA KWOTA W POSZCZEGÓLNYCH LATACH				
	2009	2010	2011	2012	2013
Wydatki na świadczenia pomocy społecznej					
środki gminy	421.487	427.621	409.175	498.489	535.824
dotacja	680.392	1.146.545	967.775	583.330	627.007
Łącznie:	1.101879	1.574166	1.376950	1.081819	1.162831
Usługi opiekuńcze					
środki gminy	80.195	100.117	114.582	87.246	69.677
dotacja	55.800	59.990	71.400	97.292	102.960
Łącznie:	135.995	160.107	185.982	184.538	172.637
Koszty utrzymania ośrodka pomocy					
środki gminy	412.545	454.155	455.200	475.700	492.897
dotacja	155.700	151.600	168.483	166.180	160.211
Łącznie:	568.245	605.755	623.683	641.880	653.108
OGÓŁEM:	1.806.119 zł	2.340.028 zł	2.186.615 zł	1.908.237 zł	1.988.576 zł

Źródło: dane MGOPS – stan na 31.12.2013 r.

Na podstawie powyższych zestawień można między innymi stwierdzić, że:

- wydatki na świadczenia pomocy społecznej w ostatnich 5 latach utrzymują się na podobnym poziomie;
- wydatki na usługi opiekuńcze nieznacznie, ale jednak stale rosną;
- zwiększają się koszty utrzymania ośrodka pomocy, ale rośnie wysokość dotacji pozyskanych na ten cel.

Wykres 5. Wydatki na pomoc społeczną w Gminie w latach 2009-2013

Źródło: dane MGOPS – stan na 31.12.2013 r.

Większy wzrost wydatków na pomoc społeczną w Gminie Baranów Sandomierski nastąpił w 2010 r. ze względu na klęskę powodzi w maju i czerwcu tego roku.

Szkody wyrządzone przez powódź w powiecie tarnobrzeskim to: 5949 poszkodowanych gospodarstw domowych, 20034 osób i 2236 rodzin poszkodowanych w powodzi. W gminie Baranów Sandomierski poszkodowanych było ponad tysiąc gospodarstw rolnych. Większe wydatki na pomoc społeczną także w 2011 roku to również konsekwencja powodzi.

5.3. Powody udzielania pomocy społecznej w gminie i liczba rodzin objętych wsparciem MGOPS.

W roku 2013 r. najczęstszymi powodami udzielania pomocy społecznej w Gminie były:

- **bezrobocie** – objętych pomocą 270 rodzin, w których jest 1121 osób;
- **długotrwała lub ciężka choroba** – 256 rodzin, 1011 osób;
- **niepełnosprawność** – 169 rodziny, 553 osoby;
- **ubóstwo** – 164 rodziny, 598 osób;

Każdy z czterech powyższych najistotniejszych powodów korzystania z pomocy społecznej został w kolejnych rozdziałach strategii szczegółowo opisany.

Analizując zestawienie liczby rodzin w podziale na poszczególne powody przyznawania pomocy przez MGOPS w ostatnich 5 latach można stwierdzić, że:

1/ w zasadzie nie ma wyraźnych, dużych wzrostów lub spadków liczby korzystających z pomocy w ramach poszczególnych przyczyn udzielania pomocy – w kolejnych latach w przypadku większości przyczyn liczba rodzin utrzymuje się na podobnym poziomie;

2/ wzrost nastąpił w przypadku rodzin z problemem:

- ochrony macierzyńska (w tym wielodzietności) – z 56 rodzin w 2009 r. do 95 w 2013 r.

- bezradności opiekuńczo-wychowawczej - z 41 do 54 rodzin

- alkoholizmu – z 24 do 37 rodzin;

3/ niewielką tendencją spadkową liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej można obserwować w przypadku problemów: bezrobocia, niepełnosprawności, trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego, przemocy w rodzinie;

4/ praktycznie nie występuje problem sytuacji kryzysowych oprócz powodzi w 2010 r.;

5/ niewielkim obciążeniem dla gminnego systemu pomocy społecznej jest problem bezdomności.

Szczegółowe zestawienie liczby beneficjentów pomocy społecznej w podziale na przyczyny jej udzielania przedstawia poniższa tabela.

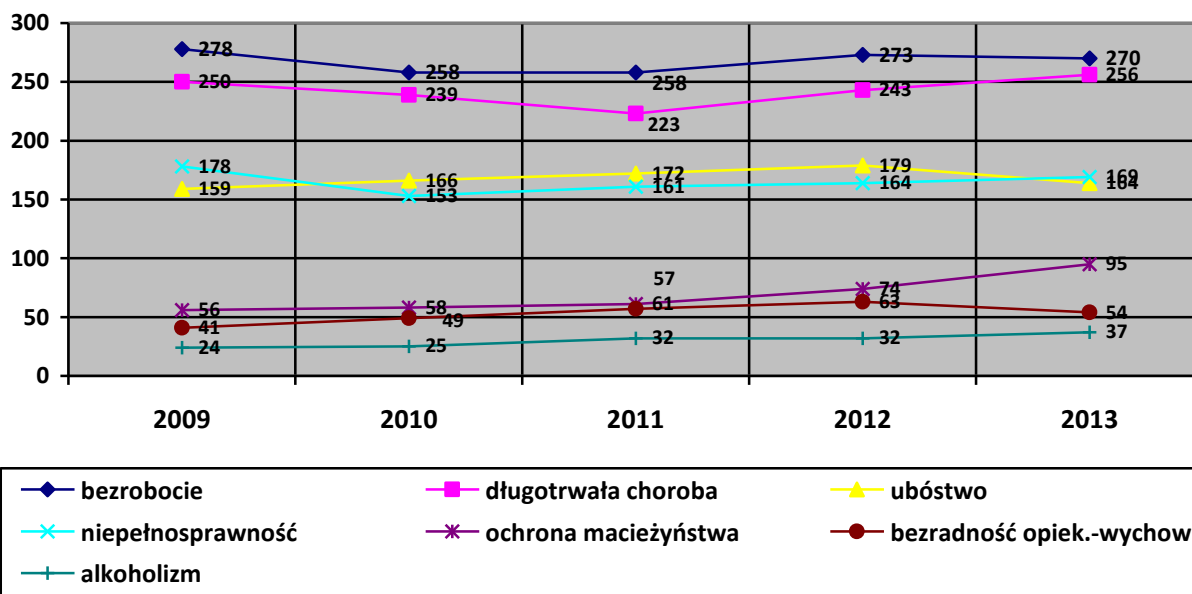
Tabela 9. Przyczyny udzielania pomocy społecznej w gminie w latach 2009 - 2013

Lp.	Przyczyny udzielenia pomocy	Liczba rodzin/liczba osób w rodzinach				
		2009	2010	2011	2012	2013
1.	Ubóstwo	159/607	166/646	172/646	179/636	164/598
2.	Bezrobocie	278/1.185	258/1.127	258/1.114	273/1.114	270/1.121
3.	Niepełnosprawność	178/636	153/567	161/551	164/568	169/553
4.	Długotrwała lub ciężka choroba	250/1.051	239/1.011	223/899	243/924	256/1.011
5.	Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych	41/173	49/224	57/244	63/272	54/233
6.	Alkoholizm	24/93	25/81	32/113	32/112	37/129
7.	Potrzeba ochrony macierzyństwa w tym wielodzietności	56/395 56/395	58/399 58/399	61/407 61/407	74/468 74/468	95/573 81/495
8.	Trudność w przystosowaniu po zwolnieniu z zakładu karnego	9/19	5/9	1/1	9/26	7/11
9.	Zdarzenie losowe i sytuacje kryzysowe	1	4/17	0	0	0
10.	Przemoc w rodzinie	13	20	5	8	12
11.	Bezdomność	1	0	0	0	2

Źródło: dane MGOPS – stan na 31.12.2013 r.

Należy pamiętać, że jedna rodzina może korzystać (i najczęściej w praktyce korzysta) z pomocy społecznej z powodu kilku powyższych przyczyn. Dlatego danych nie należy sumować.

Wykres 6. Najczęstsze powody udzielania pomocy społecznej mieszkańcom Gminy w 2009-2013

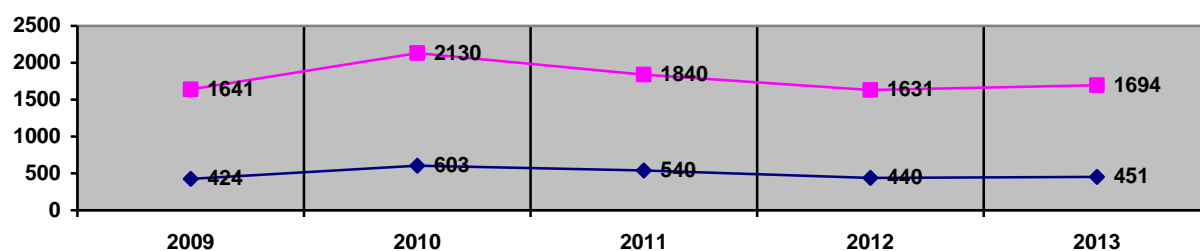
Liczba rodzin objętych pomocą w analizowanym okresie (2009-2013) utrzymuje się na zbliżonym poziomie – ponad 1600 osób i do 450 rodzin rocznie. Znaczny wzrost nastąpił w 2010 i 2011 roku z powodu powodzi. Liczbę osób i rodzin objętych pomocą społeczną w okresie ostatnich 5 lat przedstawia poniższa tabela i wykres.

Tabela 10. Ilość osób i rodzin korzystających z pomocy MGOPS w latach 2009 - 2013

Lp.	Rok	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
1.	2009	424	1641
2.	2010	603 w tym 265 z tytułu zdarzenia losowego (powódź)	2130
3.	2011	540 w tym 144 z tytułu zdarzenia losowego (powódź)	1840
4.	2012	440	1631
5.	2013	451	1694

Źródło: dane MGOPS – stan na 31.12.2013 r.

Wykres 7. Liczba rodzin i osób korzystających z pomocy MGOPS w latach 2009-2013

Źródło: dane MGOPS – stan na 31.12.2013 r.

5.4. Świadczenie niepieniężne udzielane przez MGOPS.

MGOPS oprócz form pomocy pieniężnej udziela mieszkańcom wsparcia niefinansowego, w tym:

- prowadzenie pracy socjalnej,
- organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania,
- zapewnienie posiłku oraz wsparcie w zakresie przekazywania żywności, odzieży, leków,
- kierowanie do domu pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca w tym domu,
- pomoc osobom mającym trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego.

Analizując dane w tym zakresie za ostatnie 5 lat można stwierdzić, że:

- pomoc pozafinansowa w formie bezpłatnego przekazywania np. odzieży ma tendencję spadkową – w 2009 r. objęła 151 a w 2013 roku 117 rodzin;
- pomoc w zakresie dożywiania systematycznie wzrasta - w 2012 roku MGOPS wydał zaświadczenia kwalifikujące do objęcia pomocą żywnościową dla 245 rodzin, w 2013 roku dla 453 rodzin;
- usługi opiekuńcze w tym okresie były zapewniane podobnej liczbie kilkunastu rodzin;
- zdecydowania zwiększyła się liczba rodzin objętych pomocą – w okresie 5 lat z 268 do 395 rodzin.

Generalnie można zaobserwować wzrost liczby rodzin korzystających ze wsparcia pozafinansowego ze strony MGOPS. Widać wyraźny wzrost liczby rodzin objętych pracą socjalną. W przypadku pomocy świadczonej przez pracowników socjalnych np. przy dopełnianiu formalności urzędowych trudno mówić o stałej tendencji wzrostowej, liczba rodzin objętych tym rodzajem wsparcia kształtuje się różnie w poszczególnych latach. Zakres i formy wsparcia niepieniężnego przedstawia Tabela 9. Danych w poniższej tabeli nie należy sumować, gdyż ta sama rodzina mogła otrzymać kilka form pomocy.

Tabela 11. Świadczenia niepieniężne udzielane rodzinom przez MGOPS w 2009 - 2013

Lp	Rodzaj wydatku	Liczba rodzin w poszczególnych latach				
		2009	2010	2011	2012	2013
1.	Odzież dla rodziny (różny asortyment odzieży damskiej, męskiej i dziecięcej, w tym: kurtki, spodnie, bluzy, swetry, podkoszulki, rajstopy, skarpety i inne)	151	127	130	150	117
	➤ środki czystości	150	118	117	79	-
	➤ ręczniki	24	23	22	19	19
	➤ koce	13	21	30	6	6
	➤ pościel (kołdra)	17	7	5	8	2
	➤ bielizna pościelowa	32	19	28	20	15
2.	Posiłki w ramach programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”	215	202	207	223	228
3.	Usługi opiekuńcze dla osób przewlekle chorych	12	9	12	12	9
4.	Usługi opiekuńcze specjalistyczne dla osób z zaburzeniami psychicznymi	10	14	15	14	12

5.	Praca socjalna	268	154	207	384	395
----	----------------	-----	-----	-----	-----	------------

Źródło: dane MGOPS – stan na 31.12.2013 r.

W 2013 r. najwięcej rodzin było objętych wsparciem w formie pracy socjalnej oraz gorących posiłków dostarczanych w ramach programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” W ramach programu „PEAD - europejski program pomocy żywnościowej” Ośrodek wspiera organizacje pozarządowe:

- Stowarzyszenie Inicjatyw Lokalnych Promyk
- Stowarzyszenie Rodzin Katolickich w Skopaniu,

Współpraca ta polega na diagnozie sytuacji materialno-bytowej osób i rodzin oraz na objęciu pomocą żywnościową tych rodzin, w przypadku których takie wsparcie jest uzasadnione. W ramach PEAD organizacje charytatywne są zobowiązane do kwalifikowania osób, którym pomagają, zgodnie z kryteriami zawartymi w art. 5 oraz art. 7 ustawy o pomocy społecznej. Dodatkowym możliwym sposobem kwalifikowania do otrzymania pomocy żywnościowej jest tzw. kryterium dochodowe, związane z art. 8 ustawy o pomocy społecznej. MGOPS wspiera organizacje w prowadzeniu weryfikacji, stosując w/w kryteria. Pracownicy socjalni rozeznają sytuację osób, które zgłaszają potrzebę skorzystania z takiej żywności przy nie zachowanym warunku spełniania kryterium dochodowego. Nikt ze zgłaszających się po zaświadczenie umożliwiające uzyskanie takiej żywności ze Stowarzyszenia Inicjatyw Lokalnych „Promyk” lub ze Stowarzyszenia Rodzin Katolickich nie otrzymał odmowy. Każdy przypadek traktowany jest w sposób indywidualny. W uzasadnionych przypadkach pomimo wysokiego dochodu (przekraczającego 150% kryterium zawartego w art. 8 ustawy o pomocy społecznej), pracownicy socjalni wnioskowali o objęcie wsparciem każdą osobę i rodzinę. Takim istotnym uzasadnieniem wniosku jest najczęściej: bezrobocie, niepełnosprawność, przewlekła choroba lub trudności w wychowaniu dzieci w niepełnej rodzinie przez samotnego rodzica.

5.5. Inne działania MGOPS na rzecz mieszkańców Gminy.

MGOPS w Baranowie Sandomierskim nie realizował dotychczas projektów systemowych. Natomiast podejmuje z współpracę z partnerami, którzy realizują różne projekty lub programy w zakresie m.in.:

- **aktywizacji bezrobotnych w ramach prac społecznie użytecznych:**

współpraca tutejszego ośrodka z PUP w Tarnobrzegu polega w szczególności na typowaniu świadczeniobiorców pomocy społecznej do podjęcia tego rodzaju prac, motywowaniu tych osób do wykonywania jej z pełnym zaangażowaniem i odpowiedzialnością za wykonywaną pracę. Skierowanym może być osoba bezrobotna, bez prawa do zasiłku, która korzysta ze świadczeń pomocy społecznej. Dodatkowo do wykonywania prac społecznie użytecznych mogą być kierowane również osoby uczestniczące w kontrakcie socjalnym, indywidualnym programie usamodzielniania, lokalnym programie pomocy społecznej lub indywidualnym programie zatrudnienia socjalnego, jeżeli podjęły uczestnictwo w tych formach w wyniku skierowania powiatowego urzędu pracy na podstawie art. 50 ust.

2 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. W ramach zawieranych umów pomiędzy PUP w Tarnobrzegu a Gminą Baranów Sandomierski w sprawie organizacji prac społecznie użytecznych taką formą aktywizacji objętych jest każdego roku ok. 25 osób;

- **szkoleń dla osób bezrobotnych:**

MGOPS nawiązał współpracę z Centrum Edukacji i Pracy Młodzieży OHP w Tarnobrzegu. Jej efektem było objęcie 16 osób wytypowanych spośród podopiecznych Ośrodka do korzystania z usług obejmujących: pośrednictwo pracy, poradnictwo zawodowe, informację zawodową, warsztaty aktywnego poszukiwania pracy. Usługi te realizowano w ramach przeciwdziałania marginalizacji i wykluczeniu społecznemu młodzieży oraz aktywizacji zawodowej dla młodzieży i osób bezrobotnych (program w zakresie przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu);

- **darmowego wypoczynku letniego dla dzieci:**

współpraca z Kuratorium Oświaty w Rzeszowie pozwoliła na wykorzystanie darmowych 7 miejsc na letni wypoczynek kolonijny dla dzieci pochodzących z rodzin o niskich dochodach. Każda rodzina w sposób indywidualny została zdiagnozowana w zakresie potrzeb i niezbędnych wydatków na wyposażenie dzieci w niezbędną odzież, obuwie, drobne sumy kieszonkowego, torby podróżne, suchy prowiant, dowóz do miejsca, z którego zabierano grupę kolonijną;

- **bezpłatnych posiłków:**

Partnerstwo i pomoc z dyrektorami szkół i placówek oświatowo-wychowawczych w realizacji dożywiania dzieci. Zakres tej pomocy obejmuje nie tylko dzieci zgłoszone przez ośrodek pomocy do bezpłatnego korzystania z posiłków w szkole, lecz także samodzielne podejmowanie decyzji przez Dyrektora placówki o konieczności objęcia tą pomocą innych dzieci, które zgłosiły chęć zjedzenia posiłku w szkole. Działania w tym zakresie realizowane są w ramach programu wspierania finansowego gmin w zakresie dożywiania „Pomoc państwa w zakresie dożywiania.

- **pracy socjalnej z indywidualnymi przypadkami:**

dotyczy osób i rodzin, które z różnych przyczyn mogą w niewłaściwy sposób wykorzystać przyznane świadczenia pieniężne (osoby uzależnione od alkoholu, niezaradne życiowo, upośledzone umysłowo, cierpiące na zaburzenia psychiczne). Działania te polegają na ustaleniu z rodziną podstawowych potrzeb i wydatków a następnie realizacja ich w formie wpłat np. do sklepu na zakup podstawowych artykułów, do składu opału na dostarczenie węgla, zrealizowanie zaległych opłat itp. W ramach pracy socjalnej pracownik socjalny podejmuje współpracę ze środowiskiem lokalnym tj.:

- sołtysami poszczególnych sołectw (coroczne spotkania Kierownika MGOPS z sołtysami i radnymi), którzy przekazują informacje o zaobserwowanych przez siebie okolicznościach wskazujących na trudności w funkcjonowaniu osób i rodzin,

- z gminnymi ośrodkami zdrowia, w których lekarze i pielęgniarki nie tylko informują o trudnej sytuacji zdrowotnej osób, lecz włączają się w proces diagnozowania stanu zdrowia osób, leczenia i pielęgnacji,

- z osobami spokrewnionymi, sąsiadami itp. Większość pracowników MGOPS mieszka na terenie gminy, dlatego dla mieszkańców nie są anonimowi. Przy okazji nieformalnych spotkań w sklepie, Kościele, w drodze do pracy itp. pracownicy socjalni otrzymują sygnały od samych podopiecznych lub ich krewnych o osobach i rodzinach wymagających wsparcia, pośredniczą w przekazywaniu dokumentów do ośrodka itp.

6. Identyfikacja najistotniejszych problemów społecznych w gminie.

W rozdziale tym w oparciu o wiedzę i doświadczenie pracowników MGOPS i uczestników warsztatów partycypacyjnych oraz analizę źródeł statystycznych zostały zdiagnozowane istotne problemy społeczne mieszkańców Gminy Baranów Sandomierski.

Chociaż informacje uzyskane od pracowników socjalnych mają aspekt praktyczny i niezwykle cenny, to często trudno jest znaleźć „twarde” dane w sposób obiektywny diagnozujące skalę i rodzaj problemów społeczności lokalnej. Wynika to z tego, że analizy i zestawienia opracowywane przez MGOPS obejmują grupę podopiecznych ośrodka pomocy społecznej, czyli najbardziej potrzebującą wsparcia, ale jednak tylko pewną część populacji mieszkańców gminy. Z drugiej strony analizy takie nie są wykonywane systematycznie, więc nie można na ich podstawie dokonywać oceny zmian tendencji w dłuższym okresie czasu, ich dynamiki, pełnej skali problemów społecznych itp. Dlatego istotne jest prowadzenie przez MGOPS oraz inne instytucje i organizacje pozarządowe zaplanowanej kompleksowej diagnozy problemów społecznych mieszkańców Gminy oraz systematycznego monitoringu lokalnych problemów społecznych. Takie zadania zostały uznane przez uczestników warsztatów strategicznych za ważne, dlatego ujęto je w celach operacyjnych niniejszej strategii.

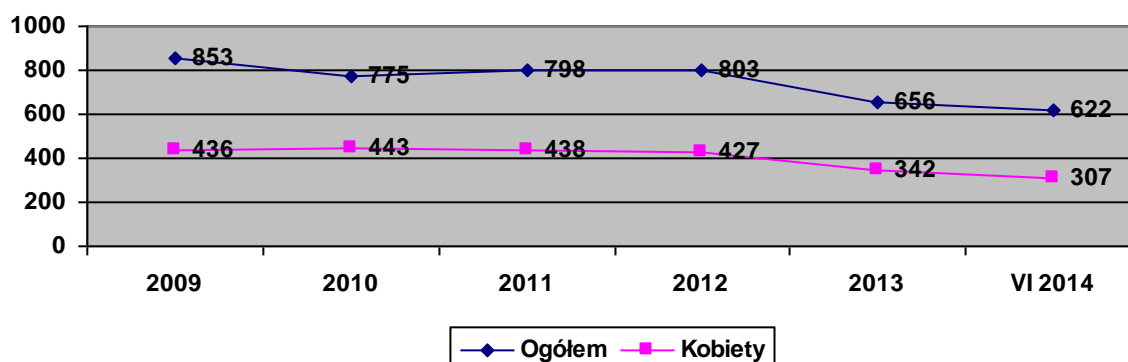
Można jednak przypuszczać, że opisane poniżej problemy są najpoważniejszymi problemami społecznymi mieszkańców Gminy Baranów Sandomierski.

6.1. Bezrobocie.

Bezrobocie polega na tym, że część ludzi zdolnych do pracy i chcących pracować (warunek ten często się pomija, jako trudny do weryfikacji) nie znajduje zatrudnienia. Mimo, że z danych PUP w Tarnobrzegu za czerwiec 2014 r. wynika, że osób bezrobotnych jest w gminie 622, co stanowi niewiele ponad 5 % ogółu mieszkańców. Przypominamy jednak, że w 2013 roku MGOPS udzielił z tego powodu pomocy 270 rodzinom, w których zamieszkuje 1121 osób (blisko 10 % ogółu mieszkańców).

Liczba bezrobotnych mieszkańców gminy w latach 2009 - 2013 wykazuje systematyczny niewielki spadek, zarówno w przypadku ogólnej liczby bezrobotnych, jak i kobiet w tej grupie.

Wykres 8. Liczba bezrobotnych w Gminie Baranów Sandomierski w latach 2009-2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP w Tarnobrzegu

Odsetek bezrobotnych w gminie jest zdecydowanie niższy od poziomu bezrobocia dla powiatu tarnobrzесьkiego – 15,7 % oraz dla całego woj. podkarpackiego – 16,9 % (dane na czerwiec 2014 r.).

Tabela 12. Liczba bezrobotnych w powiecie tarnobrzесьkim według gmin

Gmina	Liczba bezrobotnych ogółem	Liczba bezrobotnych kobiet
Tarnobrzeg	2774	1400
Baranów Sandomierski MiG	622	307
Nową Dębą MiG	1039	547
Gorzyce	662	392
Grębów	679	366
Powiat tarnobrzесьki	5776	3012

Źródło: dane PUP w Tarnobrzegu – stan na 30.06.2014 r.

Z ogólnej liczby 622 obecnie zarejestrowanych bezrobotnych uprawnionych do zasiłku jest 89 osób (14,3 %). Wśród ogółu zarejestrowanych bezrobotnych najliczniejszą grupę stanowiły osoby posiadające wykształcenie zasadnicze zawodowe oraz gimnazjalne i poniżej. Dane na czerwiec 2014 r. wskazują, że wśród nich było 42 osoby, które straciły pracę w wyniku zwolnień grupowych.

Istotną rolę w aktywizacji osób bezrobotnych ma Urząd Miasta i Gminy Baranów Sandomierski.

Co roku zatrudnia osoby bezrobotne, w tym:

- w 2010 r. 31 osób bezrobotnych na pełny etat, na okres 6 m-cy w ramach grupy robót publicznych, 25 osób do wykonywania prac społecznie użytecznych na 6 m-cy, a także 5 osób na staż na 6 m-cy;
- w 2011 roku 40 osób bezrobotnych na pełny etat, w tym:
 - 16 osób bezrobotnych na 3 m-ce,
 - 6 osób bezrobotnych na 7 m-cy,
 - 8 osób bezrobotnych na 6 m-cy
 - 8 osób bezrobotnych na 4,5 m-ca

- 1 osoba bezrobotna na 5 m-cy,
- 1 osoba bezrobotna na 2 m-ce oraz 25 osób do wykonywania prac społecznie użytecznych na okres 6 m-cy, a także 7 osób na staż (w tym 4 na 6 m-cy, i 3 osoby na 1 rok);
- w 2012 roku 21 osób bezrobotnych na pełny etat, w tym: 14 osób na 6 m-cy, 2 osoby na 4 m-ce, 5 osób na 2 m-ce oraz 25 osób do wykonywania prac społecznie użytecznych, a także 10 osób na staż na okres 6 m-cy;
- w 2013 roku 17 osób bezrobotnych na pełny etat na okres 5,5 m-ca oraz 25 osób do wykonywania prac społecznie użytecznych, a także 6 osób na staż na okres 6 m-cy.

Bezrobocie przyczynia się do wykluczenia społecznego nie tylko samych bezrobotnych, ale także ich rodzin. Proces od utraty pracy, przejścia na zasiłek do długotrwałego korzystania z pomocy społecznej dość szybko prowadzi do ubóstwa ze wszystkimi jego konsekwencjami. Bezrobocie wpływa także destrukcyjnie na pełnienie przez rodzinę jej podstawowych funkcji – zabezpieczenia potrzeb materialnych, poczucie bezpieczeństwa, pełnienia roli opiekuńczej i wychowawczej. Bezrobocie jest często w rodzinie czynnikiem konfliktogennym i nasilającym patologie społeczne takie jak nadużywanie alkoholu.

Trudna sytuacja finansowa gospodarstw domowych dotkniętych bezrobociem wymusza także ograniczanie wydatków związanych z kształceniem dzieci. Trudna sytuacja materialna w rodzinie niejednokrotnie oznacza ograniczenie planów dalszego kształcenia młodych ludzi, obniżanie ich aspiracji edukacyjnych, zahamowanie rozwoju uzdolnień w ramach dalszej edukacji czy zajęć dodatkowych. Z drugiej strony bezrobocie jednego, czy dwojga rodziców nie pozostaje bez wpływu na dokonywaną przez młodych ludzi ocenę rzeczywistości oraz ich własnej wartości - poczucie niższej pozycji społecznej. Problemem towarzyszącym bezrobociu jest zjawisko tzw. „szarej strefy”. W Polsce udział zatrudnienia nierejestrowanego szacunkowo wynosi od 7 % (wg GUS) do 19 % (wg Konfederacji Pracodawców Prywatnych). „Szara strefa” to praca nierejestrowana, wykonywana bez nawiązania stosunku pracy lub stosunku zobowiązaniowego, z której dana osoba nie odprowadza składek na ubezpieczenie społeczne i podatków.

Faktyczne straty i skutki społeczne, które powoduje bezrobocie są jednak trudne do oszacowania, bo wiążą bezpośrednio lub pośrednio z innymi problemami w rodzinach jak: ubóstwo, nadużywanie alkoholu, niewydolność opiekuńczo-wychowawcza, depresje, bierna postawa wobec życia itp.

6.2. Niepełnosprawność. Długotrwała choroba.

W ewidencji osób korzystających z pomocy społecznej MGOPS w 2013 roku znalazło się łącznie **112 osób niepełnosprawnych**, z których:

- 4 – posiadały całkowitą niezdolność do pracy i samodzielnej egzystencji na czas nieokreślony,
- 4 - posiadały całkowitą niezdolność do pracy i samodzielnej egzystencji na czas określony,
- 2 - posiadały całkowitą niezdolność do pracy na czas nieokreślony,

- 6 - posiadało całkowitą niezdolność do pracy na czas określony,
- 5 – posiadało częściową niezdolność do pracy na czas nieokreślony,
- 13 – posiadało częściową niezdolność do pracy na czas określony,
- 1 – posiadała I grupę inwalidzką (znaczny stopień niepełnosprawności),
- 3 - posiadały lekki stopień niepełnosprawności na czas nieokreślony,
- 11 - posiadało lekki stopień niepełnosprawności na czas określony,
- 8 - posiadało umiarkowany stopień niepełnosprawności na czas nieokreślony,
- 42 – posiadały umiarkowany stopień niepełnosprawności na czas określony,
- 4 - posiadały znaczny stopień niepełnosprawności na czas nieokreślony,
- 9 - posiadało znaczny stopień niepełnosprawności na czas określony.

Powyższe zestawienie wskazuje, że ponad 20 z ww. osób, czyli co piąta potrzebuje stałej opieki nie tylko ze strony rodziny, ale także w formie zorganizowanych przez MGOPS usług opiekuńczych.

Jedną z form pomocy osobom niepełnosprawnym jest kierowanie ich do Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności, celem uzyskania orzeczenia o niepełnosprawności bądź stopniu niepełnosprawności. Pracownicy MGOPS świadczą pomoc w wypełnianiu wniosków. Po uzyskaniu orzeczenia o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności i spełnieniu kryterium przewidzianego w ustawie o pomocy społecznej osoba taka ma prawo do skorzystania z zasiłku stałego, zasiłku okresowego, zasiłku celowego oraz z zasiłku pielęgnacyjnego. Pomoc ta jest formą pieniężną świadczoną w okresie, na który orzeczona została niepełnosprawność.

Tabela 12. przedstawia zestawienie świadczeń MGOPS związanych z niepełnosprawnością. Z analizy tych danych wynika między innymi, że:

- najwięcej osób niepełnosprawnych objętych jest zasiłkiem pielęgnacyjnym z powodu orzeczenia o niepełnosprawności w stopniu znacznym i jest to liczba systematycznie wzrastająca (w ostatnich 3 latach ze 139 do 151 osób);
- wzrasta liczba osób, którym wypłacany jest zasiłek stały z powodu umiarkowanego stopnia niepełnosprawności (z 23 do 31 osób);
- wzrasta liczba osób objętych zasiłkiem pielęgnacyjnym w związku z orzeczeniem o niepełnosprawności w stopniu umiarkowanym (z 55 do 61 osób);
- zmniejsza się liczba osób wspieranych świadczeniami pielęgnacyjnymi ze względu na opiekę nad osobą posiadającą I grupę inwalidzką lub znaczny stopień niepełnosprawności (z 62 do 25 osób).

Tabela 13. Liczba osób objętych świadczeniami z tytułu niepełnosprawności w gminie w 2011-2013

Rodzaj świadczenia	Tytuł uprawniający do pobierania świadczenia	Liczba osób		
		2011	2012	2013
Zasiłek stały z pomocy społecznej	Znaczny stopień niepełnosprawności	7	7	8
	Umiarkowany stopień niepełnosprawności	23	24	31
Zasiłek okresowy z pomocy społecznej	Orzeczenie o niepełnosprawności jednego z członków rodziny (dorosłego lub dziecka)	10	4	5

Zasilek pielęgnacyjny (Urząd MiG)	Orzeczenie o niepełnosprawności dziecka, z tego: dodatek do zasiłku z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka	64	67	68
	Orzeczenie o niepełnosprawności w stopniu znacznym	139	149	151
	Orzeczenie o niepełnosprawności w stopniu umiarkowanym	56	55	61
	Osoby, które ukończyły 75 rok życia	25	24	22
Świadczenie pielęgnacyjne (Urząd MiG)	Opieka na osobą posiadającą I grupę inwalidzką lub znaczny stopień niepełnosprawności	62	87	25

Źródło: dane MGOPS – stan na 31.12.2013 r.

Długotrwała choroba a następnie niepełnosprawność to w dalszej kolejności (po bezrobociu) główne przesłanki uprawniające do korzystania z pomocy społecznej w gminie. Tak długotrwała choroba jednego z członków rodziny, jak i niepełnosprawność mogą bardzo istotnie wpływać na stan ubóstwa w rodzinie. Dowodem tego jest liczba rodzin w stanie tzw. ubóstwa (164 rodziny), czyli sytuacji, w której dochód rodziny jest poniżej ustawowego kryterium, w stosunku do liczby osób i rodzin, w których przyznano pomoc z tytułu przewlekłej choroby (256 rodzin) i niepełnosprawności (169 rodzin). Sytuacja taka dowodzi, że przewlekła choroba jednego z członków rodziny pogarsza stan środków finansowych, jakie rodzina ma w swojej dyspozycji na realizację podstawowych potrzeb, poprzez znaczne wydatki na leczenie (zakup leków pokrycie wydatków na dojazdy do specjalistycznych placówek medycznych).

Niepełnosprawność i choroba obok wspomnianych wyżej wydatków na systematyczne leczenie ma często wpływ na funkcjonowanie gospodarstw domowych, poprzez sposób gospodarowania dochodami przez niepełnosprawnych (nieracjonalność), zwłaszcza w odniesieniu do osób z różnego rodzaju zaburzeniami psychicznymi, w tym z upośledzeniem umysłowym. Destrukcyjny wpływ na funkcjonowanie takich gospodarstw polega na niewłaściwej hierarchii potrzeb (z pominięciem wydatków na niezbędną żywność, odzież, opał i dokonywanie koniecznych opłat).

Oprócz pomocy finansowej najważniejszą formą wsparcia dla tej grupy mieszkańców są usługi opiekuńcze, które bezpośrednio organizowane są przez MGOPS. Prowadzi je 5 pracowników - opiekunek specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi oraz opiekunek osób niepełnosprawnych i przewlekle chorych.

Usługi opiekuńcze, w zależności od dochodu na jedną osobę w rodzinie, świadczone są nieodpłatnie, częściowo odpłatnie lub odpłatnie. Wysokość odpłatności za usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze określa się w zależności od dochodu na osobę w rodzinie i od rodzaju gospodarstwa domowego. Częściowe lub całkowite zwolnienie z opłat za świadczone usługi opiekuńcze lub specjalistyczne usługi opiekuńcze może nastąpić na wniosek osoby zainteresowanej, jej przedstawiciela ustawowego, innej osoby lub instytucji, za zgodą osoby zainteresowanej, w uzasadnionych przypadkach, a w szczególności w przypadku:

- konieczności ponoszenia opłat za pobyt innego członka rodziny w domu pomocy społecznej lub ośrodku wsparcia, wszelkiego typu placówkach opiekuńczo-wychowawczych i leczniczo-rehabilitacyjnych,
- istotnych zdarzeń losowych, mających wpływ na sytuację życiową,
- gdy więcej niż jedna osoba w rodzinie wymaga pomocy w formie usług opiekuńczych.

W 2013 roku na usługi opiekuńcze przeznaczono w Gminie kwotę 172.637 zł. W ostatnich latach, jak wynika z wywiadów środowiskowych, opieka nad chorym członkiem rodziny staje się poważnym problemem dla samych rodzin jak też i dla MGOPS. Wiąże się to z migracją ludności w poszukiwaniu pracy, edukacji na poziomie szkół wyższych, nasilającymi się w ostatnich latach wyjazdami za granicę. Jeżeli niepełnosprawny funkcjonuje w rodzinie, to jego niepełnosprawność uderza najbardziej w finansową i emocjonalną stronę rodziny. Wsparcia wymaga nie tylko niepełnosprawny, ale także jego rodzina, bo to ona boryka się z trudami zapewnienia mu opieki. W opinii pracowników socjalnych sytuacja niepełnosprawnych i ich rodzin jest bardzo trudna. Problemy osób niepełnosprawnych wiążą się głównie z ograniczonymi możliwościami zakupu sprzętu rehabilitacyjnego oraz umożliwiającego poruszanie się i samoobsługę. Dużym problemem są także bariery architektoniczne w miejscu zamieszkania osoby niepełnosprawnej jak i w niektórych budynkach użyteczności publicznej.

Zadaniami związanymi z niesieniem pomocy osobom niepełnosprawnym w zakresie rehabilitacji społecznej i obsługi programów celowych PFRON zajmuje się Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Tarnobrzegu, natomiast rehabilitacja zawodowa realizowana jest głównie przez Powiatowy Urząd Pracy w Tarnobrzegu oraz organizacje pozarządowe, które uzyskał na ten cele dotacje np. z Europejskiego Funduszu Społecznego. Znacząca rolę w pomocy rodzinie mającej osoby przewlekle chore z zaburzeniami psychicznymi i niepełnosprawne, są placówki wsparcia: Warsztat Terapii Zajęciowej i Środowiskowy Dom Samopomocy. Są to instytucje, które w zakresie swojej działalności wspierają osoby niepełnosprawne, współpracując przy tym z członkami ich rodzin.

6.3. Bieda i ubóstwo. Zjawisko dziedziczenia biedy.

Ubóstwo nie posiada jednoznacznej definicji. Najczęściej określa się ubóstwo jako stan, w którym jednostce czy grupie społecznej brakuje środków na zaspokojenie podstawowych potrzeb, uznawanych w danej społeczności za niezbędne. Pod pojęciem „podstawowe potrzeby” kryją się poza wyżywieniem, którego niezbędności nie można kwestionować, takie potrzeby jak: odzież, utrzymanie zamieszkania, leczenie, uzyskanie wykształcenia.

W gminie spotykamy dwa typy ubóstwa:

- marginalne, wynikające z indywidualnych sytuacji życiowych (wielodzietność, podeszły wiek, pozostawanie w subkulturze ubogich); często wynika z braku bądź niskich kwalifikacji zawodowych;

- masowe, które ma charakter utrwalony, obejmujący wszystkie gospodarstwa domowe osiągające dochody poniżej minimum socjalnego lub nieznacznie wyższe od niego.

Do ubóstwa o charakterze strukturalnym należy zaliczyć sytuację rodzin osób bezrobotnych, którym niewiele brakuje do granicy ubóstwa, zwłaszcza w przypadku bezrobocia o charakterze długotrwałym. Ta grupa społeczna ma duże ryzyko powiększenia istniejącej już grupy ubóstwa poprzez uzależnienie się od systemu świadczeń państwowych i innych instytucji.

Analiza szczegółowa osób i rodzin korzystających z pomocy MGOPS pozwoliła stwierdzić **65 przypadków tzw. „dziedziczenia biedy”**. Rodziny te w zdecydowanej większości (54 przypadków) korzystają z różnych form świadczeń przez okres 3 i więcej lat. Charakterystyczne cechy łączące te rodziny to:

- wieloletnie opieranie egzystencji rodziny wyłącznie na zasiłkach z pomocy społecznej;
- przekonanie o własnej nieefektywności prowadzące do utraty kontroli nad działaniem, co wiąże się obniżeniem poczucia własnej wartości, poczucie braku własnej sprawczości, brak motywacji, poczucie zagrożenia;
- postawa bierna, ale jednocześnie roszczeniowa wobec MGOPS, co w niektórych przypadkach sprowadza się do pewnej wrogości do pracowników socjalnych i obwiniania pracowników, instytucji i całego systemu pomocy za ich sytuację życiową;
- gorszy dostęp do infrastruktury społecznej i technicznej w środowisku wiejskim;
- niskie wykształcenie osób w tych rodzinach;
- dominującym typem gospodarstw domowych, w których występuje dziedziczenie biedy są gospodarstwa rolne;
- dzieci i młodzież są grupą, która najczęściej doświadcza ubóstwa poprzez deprivację potrzeb;

Zjawisko to obejmuje dzieci z rodzin, których rodzice przez wiele lat korzystali z pomocy MGOPS.

Poniższa tabela wskazuje, że z łącznej liczby **451 rodzin** objętych wsparciem Ośrodka w 2013 r. najwięcej jest rodzin korzystających z pomocy społecznej powyżej 5 lat – 299 rodzin, co stanowi 66 %.

Co czwarta rodzina korzysta z pomocy społecznej od 1 do 5 lat.

Tabela 14. Okresy korzystania rodzin z pomocy w MGOPS w Baranowie Sandomierskim

<i>Lp.</i>	<i>Okres korzystania z pomocy</i>	<i>Liczba rodzin</i>
1.	Do 1 roku	38
2.	Powyżej 1 roku do 5 lat (bieda długotrwała)	114
3.	Powyżej 5 lat (bieda chroniczna).	299

Źródło: dane MGOPS – stan na 31.12.2013 r.

Powyższe dane wskazują, że chroniczna i długotrwała bieda to poważny problem w gminie.

O skali zjawiska dziedziczenia biedy może również świadczyć fakt, że w niektórych przypadkach już trzecie pokolenie rodzin korzysta z pomocy społecznej. Budżety tych rodzin uwzględniają przede wszystkim elementarne potrzeby materialne. Potrzeby edukacyjne dzieci nie mają takiego charakteru, są więc odsuwane na dalszy plan, a w konsekwencji często pozostają niezaspokojone. Koszty kształcenia dzieci, już na poziomie ponadgimnazjalnym, stają się dla wielu rodzin trudne do sfinansowania. W szczególnie trudnej sytuacji znajdują się dzieci i młodzież, pochodzące z rodzin wielodzietnych, rodzin dotkniętych bezrobociem oraz problemem uzależnienia od alkoholu. Konieczne jest podejmowanie działań, adresowanych szczególnie do dzieci i młodzieży, mających na celu skuteczne wsparcie procesu edukacji, umożliwienie jak najszerszego dostępu do edukacji na najwyższym poziomie, eliminowanie zjawiska wypadania z systemu szkolnego lub ograniczania aspiracji edukacyjnych z powodu złej sytuacji materialnej i życiowej rodziny ucznia. Wymaga to przede wszystkim rozwiązań „systemowych” na poziomie kraju. Lokalna pomoc społeczna powinna jednak monitorować ten problem i łagodzić jego skutki przede wszystkim poprzez pracę socjalną.

Zjawiska towarzyszące ubóstwu lub mogące powodować biedę to w szczególności: alkoholizm, długotrwała i ciężka choroba, niepełnosprawność, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych. W wielu przypadkach trudno jednoznacznie stwierdzić, które z tych problemów są przyczyną a które skutkiem trudnej sytuacji materialnej danej rodziny (np. czy ubóstwo było przyczyną wpadnięcia w alkoholizm, czy odwrotnie).

Podejmowane przez MGOPS działania pomocowe względem tych rodzin obejmują przede wszystkim:

- pracę socjalną, służącą uświadamianiu zauważanych w rodzinie negatywnych zjawisk, ich przyczyn i dalszych konsekwencji dla członków rodziny,
- diagnoza i analiza istniejących problemów w rodzinie, poszukiwanie wspólnych rozwiązań, służących w perspektywie wyjściu z ubóstwa,
- pracę pracownika socjalnego motywującą osoby bezrobotne do aktywności w poszukiwaniu pracy (w tym kierowanie długotrwale bezrobotnych do prac społecznie-użytecznych),
- ścisłe dostosowanie pomocy do potrzeb rodziny, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci, narażonych na odczuwanie stanu niezabezpieczenia podstawowych potrzeb i na powielanie wzorców zachowań swoich rodziców,
- pomoc materialną dla rodzin nastawioną głównie na potrzeby dzieci: bezpłatne posiłki w szkole w ramach programu „Pomoc państwa w zakresie żywienia”, realizacja rządowego programu wyrównywania warunków startu szkolnego uczniów „Wyprawka Szkolna”,
- pomoc rzeczowa w formie szerokiego asortymentu odzieży, głównie dla zabezpieczenia potrzeb w tym zakresie małoletnich dzieci,

- współpracę z Kuratorium Oświaty w Rzeszowie w zakresie organizacji wypoczynku letniego dzieci z rodzin o najniższych dochodach.

6.4. Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.

Problemy i potrzeby w zakresie bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych na terenie gminy wzrastają, co potwierdza ilość rodzin objętych pomocą MGOPS w latach 2009-2013 (z 41 do 63).

Opieka i wspieranie rodziny i dziecka jest podstawowym celem i zadaniem ośrodków pomocy społecznej. Wraz z wejściem w życie Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej poszerzył się krąg zadań gminy, w tym MGOPS: kierownika ośrodka pomocy społecznej i pracowników socjalnych. Zmiany te miały na celu podejmowanie działań dla dobra dzieci, które potrzebują szczególnej ochrony i pomocy ze strony rodziny, a w przypadku jej niewydolności poszczególnych instytucji i podmiotów np. placówek wsparcia dziennego dzieci.

W przypadku gdy ośrodek pomocy społecznej poweźmie informację o rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, pracownik socjalny przeprowadza w tej rodzinie wywiad środowiskowy, na zasadach określonych w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Po przeprowadzeniu wywiadu, o którym mowa w ust. 1, pracownik socjalny dokonuje analizy sytuacji rodziny a następnie występuje do kierownika ośrodka pomocy społecznej z wnioskiem o przydzielenie rodzinie asystenta. Na tej podstawie kierownik MGOPS przydziela rodzinie asystenta rodziny. W oparciu o program asystent rodziny i koordynator rodzinnej pieczy zastępczej Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej od 2013 roku gmina korzysta z dofinansowania do kosztów zatrudnienia **2 asystentów rodzin dysfunkcyjnych, którzy objęli wsparciem 26 rodzin.**

W 2014 roku objętych wsparciem jest 33 rodziny, których funkcjonowanie może mieć negatywny wpływ na zabezpieczenie potrzeb i rozwój dzieci. Liczba rodzin, z którymi jeden asystent rodziny może w tym samym czasie prowadzić pracę, jest uzależniona od stopnia trudności wykonywanych zadań, jednak nie może przekroczyć 20. Przy zatrudnieniu 2 asystentów docelowo możliwe jest więc objęcie wsparciem 40 rodzin.

Działania MGOPS nie wynikają wyłącznie z decyzji sądu (jedynie 2 przypadki), lecz z wiedzy pracowników socjalnych o tych rodzinach i troski o dobro dzieci, których najlepszy rozwój gwarantuje naturalne środowisko rodzinne, wspierane odpowiednią pomocą asystenta. Do zadań asystenta rodziny należy w szczególności: opracowanie i realizacja planu pracy z rodziną, udzielanie pomocy rodzinom w poprawie ich sytuacji życiowej, w tym w zdobywaniu umiejętności prawidłowego prowadzenia gospodarstwa domowego, w rozwiązywaniu problemów socjalnych, w rozwiązywaniu problemów psychologicznych, wychowawczych, wspieranie aktywności społecznej rodzin, motywowanie członków rodzin do podnoszenia kwalifikacji zawodowych, pomoc w poszukiwaniu, podejmowaniu i utrzymywaniu pracy zarobkowej, motywowanie do udziału w zajęciach grupowych dla rodziców,

mających na celu kształtowanie prawidłowych wzorców rodzicielskich i umiejętności psychospołecznych, udzielanie wsparcia dzieciom, w szczególności poprzez udział w zajęciach psychoedukacyjnych, interwencyjnych i zaradczych w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa dzieci rodzin, prowadzenie indywidualnych konsultacji wychowawczych dla rodziców i dzieci, prowadzenie dokumentacji dotyczącej pracy z rodziną, dokonywanie okresowej oceny sytuacji rodziny, monitorowanie funkcjonowania rodziny po zakończeniu pracy z rodziną, sporządzanie, na wniosek sądu, opinii o rodzinie i jej członkach, współpraca z jednostkami administracji rządowej i samorządowej, właściwymi organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami i osobami specjalizującymi się w działaniach na rzecz dziecka i rodziny.

MGOPS od 2012 roku realizuje wydatki związane z pobytem dzieci umieszczonych w systemie pieczy zastępczej. System pieczy zastępczej to zespół osób, instytucji i działań mających na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców. Należy wymienić tu: placówki wsparcia dziennego, organizatorów rodzinnej pieczy zastępczej, placówki opiekuńczo-wychowawcze, regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne, interwencyjne ośrodki preadopcyjne, ośrodki adopcyjne oraz podmioty, którym zlecono realizację zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.

W gminie przyczynami umieszczenia dzieci w rodzinach zastępczych i w placówkach były:

- niewydolność wychowawcza i opiekuńcza rodziców związana z brakiem zabezpieczenia potrzeb dzieci przez rodziców nadużywających alkohol,
- sieroctwo zupełne,
- porzucenie dzieci i niechęć do realizacji obowiązku opieki i wychowania dzieci (oficjalne złożenie wyjaśnień w tej sprawie).

Umieszczenie dziecka w instytucjonalnej lub rodzinnej formie pieczy zastępczej następuje wyłącznie na podstawie orzeczenia sądu. Toczące się w tej sprawie postępowanie z udziałem kuratora zawodowego, społecznego, asystenta i pracownika socjalnego, stanowi dla sądu materiał dowodowy uzasadniający wydanie orzeczenia. Sąd posiłkuje się również opinią Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno-Konsultacyjnego, celem ustalenia więzi panujących w rodzinie. Zakres i wydatki gminy związane z systemem pieczy zastępczej przedstawia poniższa tabela.

Tabela 15. Zakres i wydatki gminy, dotyczące pieczy zastępczej w latach 2012-2013

Lp.	System pieczy zastępczej	Liczba dzieci	Koszty/wydatki po stronie gminy	
			2012 rok	2013 rok
1.	Rodzina zastępcza niezawodowa	3	2.868,66zł.	8.109,25 zł
2.	Rodzina zastępcza zawodowa	2	821,40zł.	-
3.	Rodzina zastępcza spokrewniona	1	-	913,35 zł
4.	Placówka opiekuńczo-wychowawcza	5	-	16.414,40 zł

Źródło: dane MGOPS – stan na 31.12.2013 r.

Powyższe zestawienie wskazuje, że wydatki te nie są znaczne, ale mają tendencję wzrastającą. Niestety zwiększają się problemy w pełnieniu ról rodzicielskich i małżeńskich, niedojrzałość emocjonalna rodziców, problemy wychowawcze i brak wzorców rodzicielskich w środowisku rodzinnym ujawniające się u młodych rodziców w postaci nieumiejętności opieki nad własnymi dziećmi. Zaburzona struktura rodziny, często spotykana wśród świadczeniobiorców ośrodka, niekorzystnie wpływa na sytuację dziecka. W rodzinach tych rodzicom brakuje umiejętności tworzenia dobrego, rodzinnego klimatu, rozładowywania konfliktów i napięć bez agresji, właściwych wzorców komunikacji i dawania rodzinie poczucia bezpieczeństwa. W wielu sytuacjach dzieci pozostawione są „same sobie”, większość wolnego czasu spędzają wśród rówieśników poza domem, częściej pojawiają się u nich problemy szkolne. Rodzinom z terenu Gminy, mającym trudności w wypełnianiu roli opiekuńczo-wychowawczej udziela się pomocy w formie poradnictwa rodzinnego, terapii rodzinnej oraz pracy socjalnej. Natomiast dzieciom pozbawionym częściowo lub całkowicie opieki rodzicielskiej, czy też niedostosowanym społecznie, zapewniona jest opieka i wychowanie w formie zastępczej opieki rodzinnej lub w placówce opiekuńczo – wychowawczej.

6.5. Problem uzależnień, w tym alkoholizmu.

Alkoholizm to proces patologiczny, objawiający się zaburzeniem czynności organizmu. Zespół uzależnienia od alkoholu (choroba alkoholowa, nałóg alkoholowy) zaczyna się i rozwija dość podstępnie, często bez świadomości osoby nadużywającej alkohol. Polega na niekontrolowanym picciu napojów alkoholowych i może doprowadzić do przedwczesnej śmierci. Objawy tej choroby to przede wszystkim takie zjawiska jak:

- zmiana tolerancji na alkohol,
- objawy abstynenckie,
- koncentracja życia wokół spożywania alkoholu.

Z problemem nadużywania alkoholu pracownicy socjalni w Baranowie Sandomierskim się od wielu lat. Problem nadużywania alkoholu przez podopiecznych pomocy społecznej jest złożony, ponieważ obok alkoholizmu występują: bieda, bezrobocie, problemy wychowawcze i zdrowotne, wchodzenie w konflikt z prawem. Zjawisku nadużywania alkoholu często towarzyszy zjawisko przemocy w rodzinie, stosowanej zarówno wobec dorosłych, jak i dzieci, opisane w kolejnym rozdziale.

Liczba rodzin, w których występuje problem alkoholowy, korzystających ze wsparcia pomocy społecznej w Gminie systematycznie wzrasta - od 24 rodzin w 2009 r. do 37 rodzin w 2013 r.

Zjawisko alkoholizmu dotyka mieszkańców gminy niezależnie od płci (więcej mężczyzn) i wieku. Niepokojącym jest fakt obniżania wieku pierwszego kontaktu z alkoholem – bardzo często już w pierwszych klasach gimnazjum. W rodzinach, które objęte są pomocą socjalną pracownicy socjalni dość często obserwują stwarzanie sytuacji sprzyjających picciu alkoholu i stosowanie zachęty do jego

spożywania. Szczególnego znaczenia w tych rodzinach nabiera wzorzec picia alkoholu. Chodzi o niekorzystny wpływ rodziców, którzy nie tylko sami nadużywają alkoholu, ale dodatkowo nie stosują zakazów i kontroli co do spożywania alkoholu wobec swoich dzieci. Dlatego w wielu rodzinach można zauważyć zjawisko „dziedziczenia” alkoholizmu.

Problem nadużywania alkoholu przez podopiecznych MGOPS jest skomplikowany, ponieważ obok alkoholizmu występują zaburzenia komunikacji między członkami rodziny, bieda, problemy zdrowotne. Rodziny z problemem alkoholowym jednego lub obojga rodziców są często rodzinami ubogimi, które nie są w stanie zaspokoić podstawowych potrzeb życiowych dzieci. Dzieci w tych rodzinach tracą poczucie bezpieczeństwa – zarówno materialnego, jak i psychicznego, narażone są na przeżywanie traumatycznych doświadczeń, które mogą powodować zaburzenia jego rozwoju np. zachowania agresywne, nadpobudliwość, trudności w podporządkowaniu się normom społecznym. Praktycznie każdy nauczyciel szkoły w gminie w swojej pracy spotyka się z dziećmi z rodzin z problemem alkoholowym.

Praca z takimi rodzinami jest bardzo trudna, długotrwała i często skazana na niepowodzenie. Wsparciem dla MGOPS jest niewątpliwie Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych przy Radzie Miejskiej w Baranowie Sandomierskim. Pomocą dla mieszkańców w rozwiązywaniu problemów alkoholowych jest także wsparcie i inicjatywy księży i parafii Kościoła Katolickiego.

W gminie zjawisko narkomanii jest problemem marginalnym w kontekście statystyk. Jednakże bardzo ważne w aspekcie szeroko rozumianej profilaktyki jest ograniczanie podaży, jak również monitoring problemu zażywania środków odurzających i substancji psychotropowych (w tym tzw. „dopalaczy”), szczególnie wśród młodzieży i dzieci.

6.6. Problem przemocy w rodzinie.

Biorąc pod uwagę wyłącznie dane statystyczne można dojść do błędnego wniosku, że przemoc w rodzinie jest problemem, który w istotnym stopniu dotyczy mieszkańców Gminy Baranów Sandomierski. Przypominamy, że według danych MGOPS w latach 2009 – 2013 problem ten wystąpił w przypadku od 5 do 13 rodzin rocznie. Skala ilościowa nie oddaje jednak wagi problemu, którego ofiarami są głównie kobiety i dzieci, a także seniorzy i osoby niepełnosprawne, czyli grupy najsłabsze, które powinny być szczególnie chronione przed przemocą.

Zgodnie z art. 2 ustawy z 10 czerwca 2010 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie - przemoc w rodzinie, to jednorazowe lub powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.

Z powyższej definicji wynikają następujące cechy charakterystyczne przemocy:

- jest intencjonalna, tzn. jest zamierzonym działaniem i ma na celu podporządkowanie ofiary;
- siły są nierównomierne – sprawca przemocy jest silniejszy od ofiary;
- działanie lub zaniechanie jednej osoby narusza prawa i dobra osobiste drugiej – sprawca wykorzystuje przewagę siły, narusza podstawowe prawa ofiary;
- powoduje cierpienie i szkody fizyczne lub psychiczne – sprawca naraża zdrowie i życie ofiary, szkody mogą być wymierne albo nie, widoczne lub niedostrzegalne, natychmiastowe lub odroczone w czasie.

Przemoc w rodzinie uzależniona jest od tego, kto jest ofiarą, a kto sprawcą przemocy. W przypadku gdy sprawcami są dorośli możemy mówić o przemocy wobec małżonka i/lub wobec dziecka.

Gdy sprawcami są małoletni (osoba do 18 roku życia) wyróżnia się przemoc wobec rodziców, i/lub wobec rodzeństwa.

Jeden typ, w którym sprawcami mogą być zarówno dorośli jak i dzieci jest to przemoc wobec osób w podeszłym wieku i niepełnosprawnych.

Zgodnie z art. 6 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie zadania przeciwdziałania przemocy w rodzinie do zadań Gminy należy w szczególności:

- 1) tworzenie i prowadzenie specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie;
- 2) opracowywanie i realizacja programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie;
- 3) tworzenie gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym:
 - opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie;
 - prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie;
 - zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia;
 - tworzenie zespołów interdyscyplinarnych.

Prawo karne przewiduje odpowiedzialność karną za zachowanie, które określa się "przemocą w rodzinie" w kilku odrębnych normach prawnych. W pierwszej kolejności należy zwrócić uwagę na Kodeks Karny, który penalizuje naruszenie sfer człowieka takich jak np. sfera fizyczna, psychiczna, seksualna. Stosunkowo rozbudowane są normy prawne chroniące sferę fizyczną. Znajdują się one w różnych rozdziałach kodeksu, w zależności jak daleko idąca jest przemoc oraz jakie są konsekwencje działania sprawcy. Najmniej miejsca twórcy kodeksu poświęcili ochronie sfery psychicznej człowieka (jego bezpieczeństwa) jednak i w tym zakresie można wskazać normy, przy pomocy których można się bronić. Jeżeli u osoby pokrzywdzonej wystąpił uszczerbek na zdrowiu, konieczne jest odniesienie się do przepisów zawartych w art. 156 i 157 KK. Odpowiedzialność sprawcy będzie uzależniona od tego, jakie konsekwencje dla zdrowia ofiary miało jego działanie. Ponieważ jednak pomiędzy sprawcą a ofiarą

zazwyczaj występuje dysproporcja siły (fizycznej, psychicznej lub obu na raz) jeśli sprawca potrafi na osobie pokrzywdzonej wymóc nie składanie wniosku o ściganie może pozostać bezkarny.

W tym kontekście ogromną rolę pełnią nie tylko przedstawiciele Policji i pracownicy socjalni, ale także pracownicy służby zdrowia i oświaty (którzy jako pierwsi powzięli informację o wystąpieniu przemocy w rodzinie), którzy konsekwentnie powinni motywować ofiary do zgłaszania takich przypadków.

Poniższe zestawienia prezentują podstawowe dane MGOP, dotyczące skali zjawiska przemocy w rodzinie w latach 2011-2013.

Tabela 16. Zestawienie danych, dotyczących przemocy w rodzinie w Gminie w latach 2011-2013

Liczba rodzin, w których występuje zjawisko przemocy w rodzinie		Częstotliwość								
		1 raz w roku			od 2 do 5 razy w roku			6 razy w roku i więcej		
2011	5	2			2			1		
2012	8	5			1			2		
2013	12	12			0			0		
Ogółem osoby poszkodowane przemocą w rodzinie		kobiety			mężczyźni			dzieci		
		Ogółem	z tego:		Ogółem	z tego:		Ogółem	z tego:	
			seniorzy	niepełnosprawni		seniorzy	niepełnosprawni		do 13 r.ż.	od 14 do 18 lat
2011	15	9	1	0	2	0	0	4	2	2
2012	10	7	1	1	0	0	0	3	3	0
2013	13	10	2	1	1	0	0	2	0	2
Liczba osób, co do których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie		kobiety			mężczyźni			małoletni (osoba do 18 r.ż.)		
2011	4	1			3			0		
2012	8	1			7			0		
2013	12	1			11			0		
Liczba złożonych formularzy „Niebieskiej Karty” A		w tym: z MGOPS			z Policji		z Komisji RPA	z oświaty	z ochrony zdrowia	
2011	2	0			1		0	1	0	
2012	8	1			6		0	1	0	
2013	12	3			9		0	0	0	
Liczba osób poszkodowanych zidentyfikowanych w ramach procedury „Niebieskiej Karty”		Liczba prowadzonych przez grupy robocze postępowań w ramach „Niebieskiej Karty”			Liczba zakończonych postępowań w ramach „Niebieskiej Karty”					
2011	10	9			3					
2012	11	9			6					
2013	13	12			6					
Liczba zgłoszeń o powzięciu podejrzenia o popełnieniu przestępstwa przemocy w rodzinie, dokonanych przez MGOPS		w tym, zgłoszone do Policji		Prokuratury				Sądu		

2011	3	1	1	1
2012	1	0	1	0
2013	4	3	1	0

Źródło: dane MGOPS – stan na 31.12.2013 r.

Istotne wnioski, które wynikają z analizy powyższych danych to przede wszystkim:

- wzrasta liczba rodzin na terenie gminy, w których występuję zjawisk przemocy,
- liczba ofiar przemocy na terenie gminy to 10-15 osób rocznie,
- większość z przypadków przemocy zdarzała się z częstotliwością raz w roku,
- ofiarami przemocy w rodzinie w zdecydowanej większości są kobiety, chociaż są także dzieci głównie do 13 roku życia,
- wśród ofiar są również seniorzy i osoby niepełnosprawne,
- sprawcami przemocy w zdecydowanej większości są mężczyźni;
- trzykrotnie wzrosła liczba osób, co do których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie,
- sześciokrotnie w latach 2011-2013 wzrosła liczba założonych „Niebieskich Kart” A – jest to między innymi efektem zwiększenia świadomości mieszkańców o tym problemie,
- zdecydowana większość formularzy jest zakładana przez przedstawicieli Policji, ale widać także aktywność przedstawicieli MGOPS i oświaty, żadna z kart nie została założona z inicjatywy Gminnej Komisji Przeciwdziałania Alkoholizmowi lub przedstawicieli ochrony środowiska,
- w ślad za założeniem Niebieskiej Karty wdrażana jest procedura postępowań przez gminny Interdyscyplinarny zespół - liczba prowadzonych przez grupy robocze postępowań praktycznie pokrywa się z liczbą poszkodowanych ofiar przemocy (w jednorazowych przypadkach pokrzywdzone w kobiety nie wyraziły zgody na zebranie informacji i podejmowanie działań),
- MGOPS jest dość aktywny w zgłaszaniu podejrzenia o popełnieniu przestępstwa przemocy w rodzinie do Policji, sądu i prokuratury.

Od 2011 r. Baranów Sandomierski wdraża *Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2011 – 2016*. Został on przyjęty Uchwałą Rady Miejskiej w Baranowie Sandomierskim listopada 2011 r. Nr XVII/96/11.

Także powiat przyjął i realizuje własny „*Powiatowy program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie na terenie powiatu tarnobrzeskiego na lata 2011 – 2016*” - uchwała Rady Powiatu Tarnobrzeskiego Nr VIII/65/2011 z dnia 9 czerwca 2011 r.

Działania MGOPS wpisują się w oba powyższe programy. W gminie Baranów Sandomierski zarządzeniem z dnia 11 lipca 2011r. powołano Zespół Interdyscyplinarny do spraw przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Zadaniem Zespołu jest integrowanie i koordynowanie działań przedstawicieli różnych podmiotów oraz specjalistów w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Wśród 15 członków tego Zespołu jest dwóch pracowników socjalnych. Działania w zakresie pomocy ofiarom przemocy wiążą się z możliwie szybkim i skutecznym wsparciem pokrzywdzonych. Zespół nie wyszukuje potencjalnych świadczeniobiorców, lecz obejmuje działaniem potwierdzone przypadki przemocy. Powołane w ramach Zespołu grupy robocze monitorują sytuację w rodzinach dotkniętych zjawiskiem przemocy. Prowadzona jest także bieżąca współpraca z dyrektorami szkół i placówek oświatowo-wychowawczych i nauczycielami w zakresie pomocy dzieciom zagrożonym przemocą i zaniedbaniem ze strony rodziców (opiekunów). Spotkania Zespołu Interdyscyplinarnego, w skład którego wchodzi większość pedagogów szkolnych znacząco pomaga pracownikom socjalnym we wczesnym rozpoznaniu zagrożeń dla dziecka ze strony dysfunkcyjnych rodzin.

Pomoc dla ofiar i świadków przemocy proponowana w ramach gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego daje wymierne efekty. MGOPS korzysta z pomocy specjalistów z innych instytucji (w tym także spoza gminy) np. Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Tarnobrzegu (pomoc pedagoga), Warsztatów Terapii Zajęciowej w Baranowie Sandomierskim (pomoc psychologa), szkół na terenie gminy (pomoc pedagogiczna względem dzieci i rodziców/opiekunów). Poradnictwo to dostępne jest na terenie gminy raz w tygodniu. W ramach obowiązków służbowych Posterunek Policji w Baranowie Sandomierskim świadczy pomoc w formie interwencji w środowisku domowym oraz wszczyna postępowania i motywuje do zmiany zachowań sprawców przemocy.

Działania pomocowe dla ofiar przemocy w rodzinie prowadzone przez MGOPS przedstawia tabela.

Tabela 17. Działania MGOPS w zakresie wsparcia ofiar przemocy w rodzinie w latach 2011-2013

2011 r.	
Liczba osób	Podjęte działania
1	Skierowanie wniosku do Prokuratury Rejonowej w Tarnobrzegu w sprawie o przemoc względem osoby w podeszłym wieku ze strony jej syna.
3	Skierowanie wniosku do Sądu Rodzinnego w Tarnobrzegu w sprawie zabezpieczenia opieki małoletnim, zaniedbywanym przez ich matkę.
5	Pomoc materialna z M-GOPS – finansowa i rzeczowa.
1	Pomoc w formie specjalistycznych usług opiekuńczych dla ofiary cierpiącej na zaburzenia depresyjne, która ma za sobą próbę samobójczą.
1	Skierowanie do Domu Pomocy Społecznej osoby dotkniętej przemocą (Postanowieniem Sąd wyraził zgodę w miejsce podopiecznej na umieszczenie jej w DPS w związku z zachowaniem wynikającym z uzależnienia od sprawcy przemocy).
5	Praca socjalna: pomoc w sporządzeniu pism procesowych; aktywizacja do podjęcia konsekwentnych działań, zmierzających do ukarania sprawcy przemocy; szczegółowe informowanie o przysługujących prawach ofiarom przemocy.
4	Wsparcie i poradnictwo psychologa Warsztatu terapii zajęciowej w Baranowie Sandomierskim.
2012 r.	
1	Skierowanie wniosku do Prokuratury Rejonowej w Tarnobrzegu w sprawie podejrzenia o molestowanie seksualne małoletniej.
9	Skierowanie wniosku do Sądu Rodzinnego w Tarnobrzegu w sprawie zmiany zarządzeń opiekuńczych względem małoletnich dzieci z dwóch rodzin w związku z podejrzeniem zaniedbywania przez rodziców obowiązków opiekuńczych.
7	Pomoc materialna z M-GOPS.

1	Pomoc w formie specjalistycznych usług opiekuńczych dla ofiary z zaburzeniami depresyjnymi.
1	Skierowanie do Domu Pomocy Społecznej osoby dotkniętej przemocą (Postanowieniem Sąd wyraził zgodę w miejsce podopiecznej na umieszczenie jej w DPS w związku z zachowaniem wynikającym z uzależnienia od sprawcy przemocy).
5	Praca socjalna: pomoc w sporządzeniu pism procesowych; aktywizacja do podjęcia konsekwentnych działań, zmierzających do ukarania sprawcy przemocy; szczegółowe informowanie o przysługujących prawach ofiarom przemocy.
2013 r.	
1	Zabezpieczenie opieki medycznej matce i dziecku oraz skierowanie zawiadomienia do Prokuratury Rejonowej w Tarnobrzegu o popełnieniu przestępstwa narażenia zdrowia i życia małoletniego dziecka i nienarodzonego dziecka (spożywanie alkoholu przez matkę w 7-mym miesiącu ciąży)
5	Skierowanie wniosku do Sądu Rodzinnego w Tarnobrzegu w sprawie zmiany zarządzeń opiekuńczych względem małoletnich dzieci z dwóch rodzin w związku z podejrzeniem zaniedbywania przez rodziców obowiązków opiekuńczych.
4 rodziny	Pomoc materialna z M-GOPS – finansowa i rzeczowa
4 osoby	Praca socjalna: pomoc w sporządzeniu pism procesowych; aktywizacja do podjęcia konsekwentnych działań, zmierzających do ukarania sprawcy przemocy; szczegółowe informowanie o przysługujących prawach ofiarom przemocy.

Źródło: informacje przekazane przez MGOPS – stan na 31.12.2013 r.

Działania podejmowane przez MGOPS wobec sprawców przemocy, służące zahamowaniu u nich zachowań agresywnych, to przede wszystkim:

- skierowanie wniosków do Gminnej Komisji rozwiązywania Problemów Alkoholowych celem zastosowania działań motywujących osoby uzależnione od alkoholu do podjęcia terapii,
- praca socjalna, polegająca na rozmowach motywujących do podjęcia terapii odwykowej, do podjęcia leczenia psychiatrycznego itp.
- pomoc w formie specjalistycznych usług opiekuńczych dla matki przejawiającej niezaradność i zaniedbywanie opieki i wychowania dzieci,
- skierowanie do Prokuratury w Tarnobrzegu wniosków w sprawie obowiązku leczenia odwykowego,
- pośrednictwo w skierowaniu na badania lekarskie stanu zdrowia psychicznego sprawcy,
- skierowanie osób do placówek świadczących specjalistyczną pomoc: Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, Przychodni Terapii Uzależnienia od Alkohol i Współuzależnienia.

Jednak gminny systemy pomocy ofiarom przemocy ma także słabości, wśród których można wymienić:

- działania w zakresie procedury Niebieskiej Karty są niechętnie podejmowane przez przedstawicieli służby zdrowia – w przypadku pielęgniarek rodzinnych i szkolnych, które jako pierwsze mogą stwierdzić występowanie przemocy szczególnie wobec dzieci bardzo istotny jest zwiększenie motywacji do bardziej aktywnego działania np. poprzez szkolenia;
- skuteczność podejmowanych działań często jest ograniczana poprzez bierność samych ofiar i świadków przemocy. Dotyczy to także krewnych, którzy nie mają poczucia odpowiedzialności za los osób bliskich, których zagrożone jest zdrowie a nawet życie – niezbędne jest zwiększenie świadomości o roli ofiar i ich bliskich (poza sprawcą) w przeciwdziałaniu przemocy.

Z całą pewnością nie wszystkie przypadki przemocy domowej są oficjalnie zgłaszane Policji czy MGOPS. Ofiary przemocy, przede wszystkim kobiety i dzieci, nie zgłaszają przemocy z powodów społecznych (m.in. przyzwolenie otoczenia na te zachowania, mała świadomość o przestępczym charakterze takich czynów i odpowiedzialności karnej za nie) oraz indywidualnym (np. uzależnienie materialne kobiety od męża, posiadanie dzieci i obawa przed rozpadem rodziny).

Szczególnie w środowiskach wiejskich przemoc słowna i fizyczna wobec małżonków jest w dalszym ciągu tolerowaną "normą" w relacjach rodzinnych. Silna pozycja męża i ojca często jest wymuszana przez agresję wobec pozostałych członków rodziny. Konieczne jest więc podjęcie międzyinstytucjonalnych działań z zakresu:

- uświadomienia ofiarom (lub potencjalnym ofiarom), że przemoc w rodzinie ma charakter przestępczy,
- dostarczeniu informacji na jaką pomoc i wsparcie mogą liczyć ofiary przemocy w rodzinie,
- prowadzeniu działalności informacyjno-edukacyjnej o problemie przemocy w rodzinie przez MGOPS, szkoły, ośrodki zdrowia, Parafie, Kościoł oraz inne organizacje społeczne, które zwrócą uwagę na ten problem społeczności lokalnej,
- pomocy ofiarom przemocy w rodzinie (opieka medyczna, pomoc psychologiczna i terapeutyczna, prawna i materialna),
- skierowania sprawców przemocy w rodzinie na leczenie oraz praca socjalna z nimi,
- podnoszenia kompetencji do udzielania pomocy ofiarom przemocy w rodzinie wśród: pracowników socjalnych, nauczycieli, pedagogów szkolnych, lekarzy, pielęgniarek, funkcjonariuszy Policji, członków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych itp.,
- przygotowania i realizacji programów pomocowych i interwencyjnych np. ze środków UE w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie,

W związku z powyższym działania powyższe znalazły się wśród zadań zaproponowanych w niniejszej strategii.

6.7. Mapa występowania problemów społecznych na terenie Gminy.

Mapa występowania problemów została opracowana w oparciu o analizę danych MGOPS oraz wywiadów z pracownikami socjalnymi. Punktem wyjścia do określania miejscowości, w których szczególnie nasilone jest występowanie problemów społecznych, była analiza udziału korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w stosunku do ogółu mieszkańców w poszczególnych sołectwach.

Z analizy tej wynika, że:

- najwyższy procentowy wskaźnik osób korzystających z pomocy społecznej w stosunku do ogólnej liczby mieszkańców jest w miejscowościach: Kaczaki (27 %) i Marki (25,6 %), gdzie co czwarty mieszkaniec korzysta z różnych form pomocy społecznej;
- niewiele mniej, bo co 5 mieszkaniec korzysta z pomocy społecznej w sołectwach: Durdy (19%), Dymitrow Mały (18,3 %) i Ślężaki (18 %);

- z pomocy społecznej w najmniejszym stopniu korzystają mieszkańcy Woli Branowskiej (7,5 %) oraz Baranowa Sandomierskiego (7,8 %);
- w przypadku pozostałych miejscowości odsetek korzystających ze wsparcia MGOPS jest zbliżony (12-14 %).

Podział na mieszkańców, którzy korzystają ze wsparcia GOPS w stosunku do ogólnej liczby mieszkańców poszczególnych sołectw przedstawia poniższa tabela.

Tabela 18. Liczba korzystających z pomocy społecznej do ogólnej liczby mieszkańców sołectw

Lp.	Miejscowość	Liczba rodzin korzystających z pomocy MGOPS	Liczba osób w rodzinach	Liczba mieszkańców sołectwa	Odsetek ogółu
1.	Baranów Sandomierski	43	128	1639	7,8 %
2.	Durdy	34	141	742	19 %
3.	Dymitrów Duży	14	57	398	14,3 %
4.	Dymitrów Mały	15	61	332	18,3 %
5.	Dąbrowica	45	180	1269	14,1 %
6.	Kaczaki	41	169	625	27 %
7.	Knapy	23	73	612	11,9 %
8.	Marki	19	85	331	25,6 %
9.	Siedleszczany	10	41	288	14,2 %
10.	Skopanie	99	374	2766	13,5 %
11.	Suchorzów	25	85	617	13,7 %
12.	Wola Baranowska	50	171	2275	7,5 %
13.	Ślężaki	33	129	715	18 %
Łącznie:		451	1694	12726	

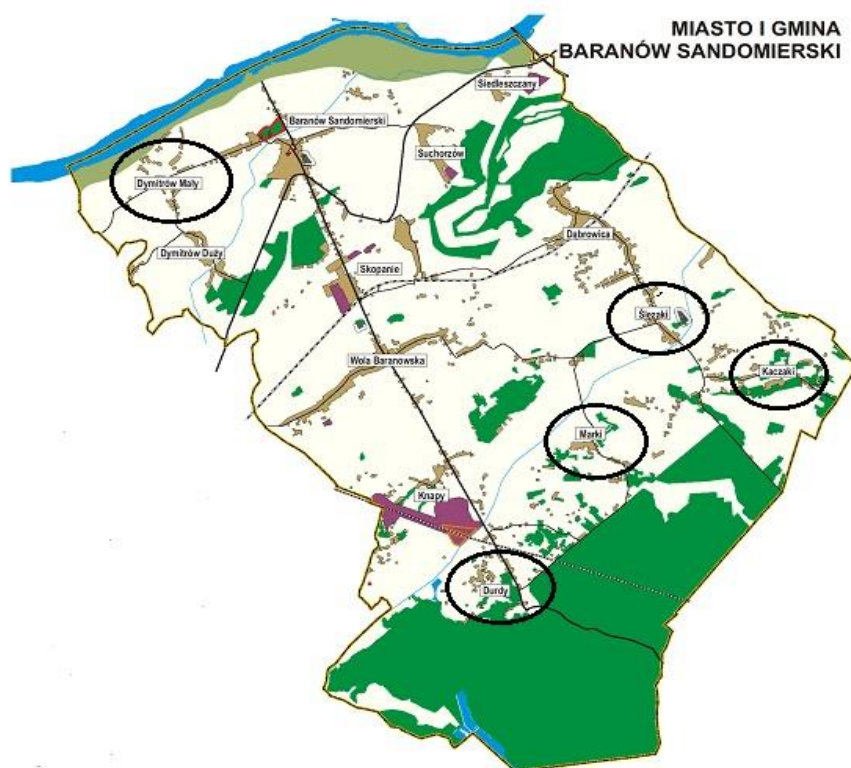
Źródło: dane MGOPS – stan na 31.12.2013 r. ... sołectwa zagrożone pauperyzacją (18 – 27 %)

Biorąc pod uwagę analizę mieszkańców poszczególnych miejscowości w gminie jak też rozmieszczenie podopiecznych MGOPS, oprócz dwóch wyraźnie wyróżniających się dwóch sołectw (Kaczaki i Marki) trudno doszukać się miejscowości wyraźnie stanowiących skupiska osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem. W przeszłości mieszkańcy gminy Baranów Sandomierski w większości łączyli pracę w gospodarstwie rolnym z pracą zawodową w zakładach pracy tzw. dwuzawodowość. Po okresie transformacji ustrojowej i gospodarczej kraju, który przyniósł likwidację państwowych zakładów,

nastąpiło znaczne zmniejszenie zaangażowania rodzin w prowadzenie gospodarstw rolnych. W coraz mniejszym zakresie praca w gospodarstwie stanowi dodatkowe zajęcie, dzięki któremu rodziny pozyskują dla własnych potrzeb żywność. Niewielkie arealy gospodarstw, niska klasa gleb, wysokie koszty produkcji rolnej upraw i hodowli, sprawiło, że właściciele gospodarstw i ich krewni skupili się na poszukiwaniu pracy zarobkowej w większych miastach, w wielu przypadkach także emigrując za granicę. Można jednak przyjąć, że w takich lokalizacjach jak: Skopanie Osiedle, Baranów Sandomierski ul. Zamkowa (tzw. „czworaki”), czy inne mieszkania z zasobów gminy, w których mieszka po kilka rodzin, stanowią obszary większego zaangażowania MGOPS w świadczenie różnych form pomocy.

Skopanie Osiedle to obecnie obszar kilku ulic z 15 blokami mieszkalnymi, w których mieszkańcy do niedawna utrzymywali się z pracy zarobkowej w pobliskiej Fabryce Franek „Wisn” w Skopaniu. Procesy reorganizacji zakładu doprowadziły do ograniczenia produkcji, jej modernizacji i masowych zwolnień pracowniczych. Część mieszkańców pracowała również w Zakładach Przemysłu Siarkowego „Siarkopol” w Tarnobrzegu. Zakład ten w większości uległ likwidacji. Zwalniani pracownicy stopniowo zasilali grupę świadczeniobiorców pomocy społecznej, jednakże nie stanowili nigdy zamkniętej grupy społecznej, cechującej się długotrwałą biernością w zakresie aktywności zawodowej

W oparciu o powyższe dane statystyczne MGOPS opracowana została mapa nasilenia problemów społecznych w poszczególnych sołectwach gminy (zaznaczone na mapie okręgami).

Źródło: opracowanie własne

7. SZCZEGÓŁOWA DIAGNOZA ZASOBÓW GMINY.

W rozdziale tym opisane zostały ważniejsze sfery życia społecznego w Gminie Baranów Sandomierski, w tym: instytucje wspierające grupy wykluczonych, oświata i edukacja, ochrona zdrowia, kultura, sport, bezpieczeństwo publiczne, działalność organizacji pozarządowych. Przy opracowaniu tych zagadnień wykorzystano między innymi:

- sprawozdania jednostek organizacyjnych Gminy za 2013 rok np. MGOK, Gminnej Biblioteki Publicznej,
- dane pozyskane od poszczególnych jednostek organizacyjnych oraz wydziałów Urzędu Miasta i Gminy
- informacje ze strony internetowych m.in. www.baranowsandomierski.pl

7.1 Inne instytucje i podmioty wspierające grupy potrzebujących mieszkańców gminy.

Wśród ważnych lokalnych instytucji, które wspierają MGOPS w rozwiązywaniu problemów społecznych są m.in.:

1/ Warsztat Terapii Zajęciowej w Baranowie Sandomierskim

adres: 39-450 Baranów Sandomierski, ul. Zamkowa 24

tel./fax: 15 811 85 36, e-mail: wzbs_xl@wp.pl

Warsztat Terapii Zajęciowej w Baranowie Sandomierskim został utworzony 15 IX 1999 r. przez Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Baranowie Sandomierskim. Placówka działa w oparciu o przepisy Ustawy z dnia 27 sierpnia 1997r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. Nr 14, poz. 92 z późniejszymi zmianami), oraz Rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 marca 2004 r. w sprawie warsztatów terapii zajęciowej dla osób niepełnosprawnych (Dz. U. Nr 63, poz. 587).

Warsztat realizuje zadania w zakresie rehabilitacji społecznej, zawodowej i ruchowej osób niepełnosprawnych. Rehabilitacja ta zmierza do ogólnego rozwoju i poprawy sprawności niezbędnej do samodzielnego i aktywnego życia w środowisku. Środki na utworzenie i bieżącą działalność WTZ pochodzą z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (90%) i Powiatu Tarnobrzeskiego (10%).

Warsztat jest placówką pobytu dziennego i od 2013 r. zapewnia rehabilitację 40 uczestnikom (2012 r. – 35 uczestników). Celem działalności Warsztatu jest rozwijanie umiejętności życia codziennego oraz zaradności osobistej osób niepełnosprawnych. Przygotowuje on również do życia w środowisku społecznym między innymi przez rozwój umiejętności planowania i komunikowania się, dokonywania wyborów, decydowania o swoich sprawach.

Zajęcia Warsztatu Terapii Zajęciowej prowadzone są przez instruktorów terapii w następujących pracowniach: stolarskiej, przyrodniczej, plastycznej, krawieckiej, tkackiej, ceramicznej, rękodzieła artystycznego oraz Dnia codziennego.

W Warsztacie znajduje się również gabinet rehabilitacji. Uczestnicy mogą korzystać też z pomocy psychologicznej. Różne techniki terapii zajęciowej prowadzone w pracowniach rozwijają podstawy oraz specjalistyczne umiejętności zawodowe, które umożliwią uczestnikom w przyszłości podjęcie pracy w zakładzie aktywności zawodowej lub innej pracy zarobkowej bądź szkolenia zawodowego.

2/ Środowiskowy Dom Samopomocy w Baranowie Sandomierskim

adres: 39-450 Baranów Sandomierski, ul. Zamkowa 24 B

tel.: 15 8118578, e-mail: sdsbaranow@op.pl www.sdsbaranow.za.pl

Środowiskowy Dom Samopomocy w Baranowie Sandomierskim został utworzony 1 marca 1998 roku. Placówka ma charakter domu dziennego pobytu, który tworzy wszechstronne oparcie społeczne dla osób przewlekle psychicznie chorych oraz upośledzonych umysłowo, które nie wymagają opieki szpitalnej. Instytucja ma na celu niesienie pomocy i tworzenie oparcia społecznego dla 32 osób. Uczestnictwo w Środowiskowym Domu Samopomocy i korzystanie z jego usług opiera się na zasadzie pełnej dobrowolności. ŚDS jest placówką typu ABC. Według rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 9 grudnia 2010 r.:

- typ A - dla osób przewlekle psychicznie chorych,
- typ B - dla osób upośledzonych umysłowo,
- typ C - dla osób wykazujących inne przewlekle zaburzenia czynności psychicznych.

Instytucja działa w oparciu o następujące akty prawne:

1. Ustawa o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 roku (z późniejszymi zm.).
2. Ustawa o ochronie zdrowia psychicznego z dnia 19 sierpnia 1994 roku (z późniejszymi zm.).
3. Rozporządzenie Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 11 grudnia 1995 roku w sprawie psychiatrycznych świadczeń zdrowotnych w DPS oraz środowiskowych domach samopomocy.
4. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 9 grudnia 2010 w sprawie środowiskowych domów samopomocy.
5. Uchwała Rady Gminy.

Podopieczni to osoby niepracujące, często borykające się z wieloma problemami natury osobistej, finansowej i zdrowotnej. Mogą oni liczyć na wsparcie wykwalifikowanej kadry w pokonywaniu trudności samodzielnego życia oraz przywracaniu utraconych ról społecznych. Poprzez różnorodne działania terapeutyczne umożliwia się uczestnikom rozwój indywidualnych zainteresowań, odkrywanie nowych, nieznanych wcześniej talentów, nabywanie nowych umiejętności oraz poprawę ogólnej kondycji psychofizycznej.

Zajęcia proponowane w Środowiskowym Domu Samopomocy:

- trening funkcjonowania w codziennym życiu: trening dbałości o wygląd zewnętrzny, trening nauki higieny, trening kulinarny, trening umiejętności praktycznych, trening gospodarowania własnymi środkami finansowymi

- trening umiejętności interpersonalnych i rozwiązywania problemów: kształtowanie pozytywnych relacji uczestnika z osobami bliskimi, sąsiadami, z innymi osobami w czasie zakupów, w urzędach, w instytucjach kultury
- trening umiejętności spędzania czasu wolnego: rozwijanie zainteresowań literaturą, audycjami radiowymi, telewizyjnymi, Internetem, udział w spotkaniach towarzyskich i kulturalnych
- pomoc w załatwianiu spraw urzędowych
- poradnictwo psychologiczne
- terapia zajęciowa: zajęcia krawiecko – hafciarskie, plastyczne, komputerowe, czytelnicze, stolarskie ceramiczne, teatralno – muzyczne, ruchowe, kulinarne.

Powyższe formy zajęć dobierane są indywidualnie, zgodnie z typem schorzenia oraz opracowanymi przez zespół wspierająco – aktywizujący indywidualnymi planami terapii uczestników.

3/ Placówki wsparcia dziennego dzieci i młodzieży:

adres: 39-450 Baranów Sandomierski ul. Kościuszki 3

Świetlica profilaktyczno–wychowawcza prowadzona jest przez Stowarzyszenie Inicjatyw Społecznych Ludzi Dobrej Woli. Do placówki na zajęcia obecnie uczęszcza ok. 50 dzieci.

Placówka ta w 2013 roku uczestniczyła w projekcie „*SUWAK – innowacyjna metoda kontraktowania usług społecznych na rzecz dzieci*” realizowanym przez Stowarzyszenie Ruch Pomocy Psychologicznej „Integracja” realizuje w partnerstwie z Rzeszowską Agencją Rozwoju Regionalnego i Gminą Zaleszany.

To projekt innowacyjny realizowany w ramach Priorytetu: V Dobre Rządzenie. Działanie: 5.4 Rozwój potencjału trzeciego sektora. Poddziałanie: 5.4.2 Rozwój dialogu obywatelskiego. Jego celem było

Wypracowanie i przetestowanie modelowych rozwiązań w zakresie kontraktowania usług społecznych w ramach placówek wsparcia dziennego dzieci i młodzieży. Dzięki udziałowi w projekcie w świetlicy wdrożono najlepsze standardy w zakresie opieki nad dziećmi. Na placówkę gmina przeznacza rocznie w ramach konkursu ofert 10.000 zł.

Ponadto na terenie miasta i gminy funkcjonują świetlice wiejskie w:

- Dymitrowie Dużym - 2 x w tygodniu,
- Skopaniu - 2 x w tygodniu,
- Markach - 2 x w tygodniu

W świetlicach wiejskich zatrudnione są osoby na umowę zlecenie z wynagrodzeniem miesięcznym brutto 500 zł. za 1 świetlicę przez okres 10 m-cy w roku. Do każdej ze świetlic uczęszcza średnio ok. 20 dzieci. W świetlicach prowadzone jest wsparcie dostosowane do potrzeb dzieci i młodzieży m.in. pomoc w nauce, zajęcia artystyczne i plastyczne, organizowanie gier, zabaw, konkursów, praca przy komputerze.

7.2 Edukacja i placówki oświatowe.

Gmina Baranów Sandomierski jest organem prowadzącym dla 5 przedszkoli publicznych, 7 szkół podstawowych i 4 gimnazjów.

Od 1 września 2005 roku cztery szkoły podstawowe i gimnazja funkcjonują w strukturze Zespołów Szkół. Od 1 stycznia 2009 r. przedszkola publiczne zostały włączone do Zespołów, a w wyniku połączenia Publicznej Szkoły Podstawowej w Dąbrowicy z Przedszkolem Publicznym w Dąbrowicy utworzono Zespół Szkolno Przedszkolny w Dąbrowicy. Ponadto na terenie Gminy Baranów Sandomierski funkcjonuje Przedszkole Niepubliczne Zgromadzenia sióstr Służebniczek NMP NP. pw. Św. Anny.

Od 01.09.2002 r. w mieście Baranów Sandomierski funkcjonuje nowoutworzone Liceum Ogólnokształcące, dla którego organem prowadzącym było Starostwo Powiatowe w Tarnobrzegu. Od 01.09.2009 r. roku zadanie to przejęła Gmina Baranów Sandomierski. Liceum Ogólnokształcące uchwałą Rady Miejskiej włączono do Zespołu Szkół i Placówek w Baranowie Sandomierskim. Od 2009 roku z powodu braku uczniów LO nie prowadzi swojej działalności edukacyjnej, ale dalej pozostaje w strukturze Zespołu Szkół i Placówek w Baranowie Sandomierskim.

W okresie ostatnich pięciu lat liczba szkół i przedszkoli nie uległa zmianie i obejmuje:

I. PLACÓWKI PUBLICZNE, dla których organem prowadzącym jest Gmina Baranów Sandomierski:

1) Zespół Szkół i Placówek w Baranowie Sandomierskim, w którego skład wchodzi:

- Publiczna Szkoła Podstawowa im. Ks. Jana Twardowskiego.
- Publiczne Gimnazjum im. Ks. Jana Twardowskiego
- Publiczne Przedszkole
- Szkolne Schronisko Młodzieżowe
- Liceum Ogólnokształcące

2) Zespół Szkół w Skopaniu:

- Publiczna Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II
- Publiczne Gimnazjum im. Jana Pawła II
- Publiczne Przedszkole

3) Zespół Szkół w Woli Baranowskiej:

- Publiczna Szkoła Podstawowa im. Gen. Władysława Sikorskiego
- Publiczne Gimnazjum im. Gen. Władysława Sikorskiego
- Publiczne Przedszkole

4) Zespół Szkolno-Przedszkolny w Ślęzakach:

- Publiczna Szkoła Podstawowa im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego
- Publiczne Gimnazjum im. Jana Pawła II
- Publiczne Przedszkole

5) Zespół Szkolno-Przedszkolny w Dąbrowicy:

- Publiczna Szkoła Podstawowa im. Batalionów Chłopskich

- Publiczne Przedszkole

6) Publiczna Szkoła Podstawowa w Knapach,

7) Publiczna Szkoła Podstawowa im. św. Jadwigi Królowej w Durdach

Placówką niepubliczną jest **Przedszkole Niepubliczne Zgromadzenia Sióstr Służebniczek NMP NP. pw. Św. Anny** w Baranowie Sandomierskim.

W roku szkolnym 2013/2014 dla placówek oświatowych na terenie gminy łącznie uczęszczało 1021, w tym:

- 645 uczniów szkół podstawowych w 38 oddziałach

- 376 uczniów gimnazjów w 18 oddziałach

Tabela 19. Stan organizacji szkół podstawowych i gimnazjów w roku szkolnym 2013/2014.

	Wyszczególnienie	Liczba oddziałów	Liczba uczniów*	w tym:						
				0	I	II	III	IV	V	VI
1.	Szkoła Podstawowa im. Ks. Jana Twardowskiego w Baranowie Sandomierskim ul. Kościuszki 6	6	151	-	26	29	17	24	24	31
2.	Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Skopaniu ul. Kardynała Stefana Wyszyńskiego 1	6	150	-	26	22	24	27	21	30
3.	Szkoła Podstawowa w Woli Baranowskiej ul. Szkolna 4	7	108	-	19	28	20	27	20	22
4.	Szkoła Podstawowa im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Ślęzakach 75	6	100	-	16	12	12	18	20	22
5.	Szkoła Podstawowa w Knapach 54	4	38	11	4	0	6	6	9	2
6.	Szkoła Podstawowa w Durdach 1	4	41	4	2	7	6	7	6	9
7.	Szkoła Podstawowa im. Batalionów Chłopskich w Dąbrowicy 78	4	57	-	12	5	9	10	11	10
	Razem	38	645	15	101	93	88	102	122	124
1.	Publiczne Gimnazjum im. Ks. Jana Twardowskiego w Baranowie Sandomierskim ul. Kościuszki 6	4	92	-	31	36	25	-		
2.	Publiczne Gimnazjum im. Jana Pawła II w Baranowie Sandomierskim	4	92	-	29	28	35	-		
3.	Publiczne Gimnazjum w Woli Baranowskiej ul. Szkolna 4	6	102	-	33	36	33	-		

4.	Publiczne Gimnazjum im. Jana Pawła II w Ślęzakach 75	4	90	-	33	31	26	-
Razem		18	376		126	131	119	-
Ogółem liczba uczniów w szkołach podstawowych i gimnazjach oraz kl. O w oddziałach przedszkolnych przy SP			1021*	-	-	-	-	-

* (w tym 15 dzieci kl. O w oddziałach przedszkolnych przy szkołach podstawowych)

Źródło: dane UMiG Baranów sandomierski stan na 30.06.2014 r.

Z powyższego zestawienia wynika, że:

- najwięcej uczniów uczęszcza do szkół w Baranowie i Skopaniu
- najmniej uczniów jest w szkołach w Knapach i Durdach, a liczebność uczniów klasach jest bardzo mała
- liczebność uczniów w czterech gimnazjach na terenie gminy jest zbliżona (90-102 uczniów),

Stan organizacji przedszkoli publicznych i niepublicznych w roku szkolnym **2013/2014** obrazuje tabela.

Tabela 20. Stan organizacji przedszkoli publicznych i niepublicznych.

Lp.	Wyszczególnienie	Liczba oddziałów	Liczba dzieci ogółem	W tym kl. „O”	Dzieci 3-5 lat
1.	Przedszkole Publiczne w Zespole Szkół i Placówek w Baranowie Sandomierskim ul. Kościuszki 6	2	35	21	14
2.	Przedszkole Publiczne w Zespole Szkół w Skopaniu	4	93	32	61
3.	Przedszkole Publiczne w Zespole Szkół w Woli Baranowskiej ul. Szkolna 4a	2	41	22	19
4.	Przedszkole Publiczne w Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Ślęzakach 75	2	34	20	14
5.	Przedszkole Publiczne w Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Dąbrowicy 203	1	26	10	16
6.	Przedszkole Niepubliczne Zgromadzenia Sióstr Służebniczek NMP NP. p.w.św .Anny w Baranowie Sandomierskim ul. Fabryczna	2	45	-	45
Ogółem:		13	274	105	169

Źródło: dane UMiG Baranów Sandomierski - stan na 30.06.2014 r.

W szkołach prowadzone są następujące zajęcia pozalekcyjne:

- kółka przedmiotowe,
- zespoły muzyczne,
- kółka szachowe,
- zajęcia dydaktyczno – wyrównawcze,
- zajęcia rekreacyjno – sportowe.

Dostęp do Internetu mają wszystkie szkoły.

O wysokim poziomie edukacji świadczą wyniki uczniów gminnych szkół na olimpiadach

i konkursach przedmiotowych oraz średnie wyniki z testów kompetencyjnych.

Wyniki egzaminu gimnazjalistów dla uczniów z terenu gminy wskazują, że wyniki w części humanistycznej i matematycznej średnie spadają, ale są zbliżone do wyników dla całego powiatu tarnobrzeskiego i województwa podkarpackiego.

Zestawienie wyników egzaminów w latach 2009-2013 w oparciu o dane Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 21. Wyniki egzaminów na zakończenie gimnazjów w latach 2009-2013.

rok	Gmina				Powiat				Województwo			
	humanistyczna		mat.-przyr.		humanistyczna		mat.-przyr.		humanistyczna		mat.-przyr.	
2009	34,3		25,3		33,0		25,5		32,4		26,3	
2010	32,2		24,0		32,6		24,9		31,3		24,3	
2011	27,1		22,7		27,4		23,6		27,0		28,6	
	j.polski	historia wos	mat.	przed. przyr.	j.polski	historia wos	mat.	przed. przyr.	j.polski	historia wos	mat.	przed. przyr.
2012	21,06	20,3	14,1	13,4	21,7	20,5	14,5	13,4	21,5	20,5	14,7	13,3
2013	20,3	18,9	12,8	17,2	20,6	18,8	13,8	17,1	20,2	19,5	14,5	17,3

Źródło: dane Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie

7.3 Działalność kulturalna.

Na terenie miasta i gminy funkcjonuje Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury w Baranowie Sandomierskim, ul. Fabryczna 37, 39-450 Baranów Sandomierski. Podlegają mu także:

- Środowiskowy Dom Kultury w Skopaniu ul. Wyszyńskiego 7
- biblioteka w Baranowie Sandomierskim
- 3 filie biblioteczne w Suchorzowie, Woli Baranowskiej i Dąbrowicy.

Ponadto w MGOK w Baranowie Sandomierskim znajduje się „Izba Lasowiacka”

Na terenie gminy znajduje się również 7 domów ludowych oraz 4 świetlice, w tym:

- Dom Ludowy w Suchorzowie,
- DL w Skopaniu,
- DL w Woli Baranowskiej,
- DL w Knapach,
- Dom Wiejski w Durdach,
- Dom Ludowy w Dąbrowicy,
- DL w Ślęzakach,
- Świetlica Wiejska w Markach,
- Świetlica Wiejska w Skopaniu,
- Świetlica Wiejska w Dymitrowie Dużym,
- Świetlica Edukacyjna w Dymitrowie Dużym

Kadra placówek kultury w gminie obejmuje:

- Dyrektor
- Z-ca Dyrektora ds. bibliotek
- 1 etat księgowy
- 2 etaty instruktorów
- etat ds. obsługi sekretariatu
- etat pracownik gospodarczy
- ½ etat plastyk
- ½ etat ST. Ds. gospodarczych i technicznych
- 4 osoby po ½ etat pracownik biblioteki.

I. Podstawowa działalność kulturalna to:

- prowadzenie zajęć tanecznych dla dzieci i młodzieży
- wykonywanie rękodzieł plastycznych
- nauka gry na instrumentach,
- organizowanie czasu wolnego pozalekcyjnego dla dzieci i młodzieży (bilard, piłkarzyki, tenis stołowy),
- koncerty taneczne grup uczestniczących w zajęciach tanecznych

Przykłady głównych imprez stałych, cyklicznie realizowanych w gminie to:

- „Dni Baranowa Sandomierskiego”
- „Dziecko w Folklorze”,
- „Noc Świętojańska”,
- „Jesienne impresje”

II. Lokalni twórcy, zespoły, działalność artystyczna:

- Zespół Obrzędowy „Lasowiaczki” z Baranowa Sandomierskiego (widowiska regionalne, gawędy, pieśni regionalne),
- Anna Rzeszut z Baranowa Sandomierskiego – twórca ludowy, wycinanki, hafty,
- Barbara Sroczyńska – twórca ludowy,
- Zofia Wydro z Baranowa Sandomierskiego – śpiewak ludowy,
- Albina Róg z Baranowa Sandomierskiego – florystyka (obrazy liściem malowane),
- Kwiatkowska Józefina z Baranowa Sandomierskiego – poetka regionalna, malarka (obrazy olejne),
- Pelc Jadwiga ze Skopania – malarka akwareli
- Zespół taneczny przy MGOK „Perłki” (dziecięcy) i „Nowe Pokolenie”(młodzieżowy)
- Zespół taneczny (młodzieżowy) „Flash” Ewy Pluty.

7.4 Zdrowie i opieka zdrowotna.

Zabezpieczeniem potrzeb Miasta i Gminy Baranów Sandomierski w zakresie ochrony zdrowia zajmują się następujące placówki:

1.Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej B. Kwiatkowska, A. Polak, M. Wilczyńska, Spółka Partnerska Lekarzy

Przychodnia Rejonowa – Praktyka Lekarska Ogólna w Baranowie Sandomierskim ul. Zamkowa 24 tel. 15 8118008

NZOZ ten zatrudnia 3 lekarzy – 3 oraz 5 pielęgniarek, w tym opieka środowiskowa -1 osoba.

2.Niepubliczny ZOZ Przychodnia Medycyny Rodzinnej s.c. w Skopaniu, ul. Św. Jadwigi Królowej 7
Zatrudnia on 2 lekarzy – 2 , 3 pielęgniarki, w tym 1 pielęgniarkę środowiskową,

Placówki te wyposażone są w podstawowy sprzęt medyczny w stopniu zadowalającym.

Ponadto na terenie gminy prowadzą indywidualną działalność w ramach kontraktów 4 pielęgniarki.

Na terenie gminy działają 2 apteki i 3 punkty apteczne, w tym:

1. Apteka w Baranowie Sandomierskim, ul. Rynek 23,
2. Apteka w Skopaniu ul. Włóknarzy 1,
3. Punkt apteczny w Skopaniu ul. Mickiewicza 2,
4. Punkt apteczny “Rumianek” w Ślęzakach nr 36,
5. Punkt apteczny “Twoje zdrowie” Wola Baranowska, ul. Wschodnia 10.

7.5 Sport i rekreacja.

Sport w Gminie rozwija się dość prężnie. Działa 11 klubów sportowych, tym:

- 3 Ludowe Kluby Sportowe,
- 3 Ludowo-Uczniowskie Kluby Sportowe
- 5 Uczniowskie Kluby Sportowe.

Kluby uczestniczą w rozgrywkach piłki nożnej w klasach B, A i okręgowej Podokręgu Stalowa Wola.

Tabela 22. Kluby sportowe na terenie Gminy Baranów Sandomierski

Lp.	Nazwa klubu	Ilość drużyn	Liczba zawodników
1.	Parafialny Klub Sportowy „Wisła” w Baranowie Sandomierskim	2 (juniorzy i seniorzy)	40 osób
2.	Klub Sportowy „Wisn” w Skopaniu	3 (juniorzy, seniorzy, trampkarze),	65 osób
3.	Klub Sportowy „Lasowiak” w Woli Baranowskiej	2 (juniorzy, seniorzy)	35 osób
4.	Ludowy Zespół Sportowy „Kolejarz” w Knapach	2 (juniorzy, seniorzy)	35 osób
5.	Ludowy Zespół Sportowy „Strzelec” w Dąbrowicy	2 (juniorzy, seniorzy)	40 osób

6.	Ludowy Zespół Sportowy „Strzelec” w Dąbrowicy	2 (juniorzy, seniorzy)	40 osób
----	---	---------------------------	---------

Źródło: dane UMiG Baranów Sandomierski - stan na 30.06.2014 r.

Gmina dysponuje bardzo dobrą infrastrukturą sportową, w tym:

- 5 boisk sportowych (Baranów Sand., Skopanie, Wola Baranowska, Knapy i Dąbrowica),
- 2 Orliki (w Woli Baranowskiej i Dąbrowicy),
- 5 boisk wielofunkcyjnych (przy szkole w Baranowie Sand, Durdach, Woli Baranowskiej oraz przy OSP w Dymitrowie Małym i świetlicy w Dymitrowie Dużym).
- 1 stadion lekkoatletyczny w Baranowie Sandomierskim
- 1 hala sportowa w Skopaniu,
- 5 sali gimnastycznych przy szkołach,
- 1 wyciąg narciarski w Siedleszczanach,
- 1 kort w miejscowości Skopanie Osiedle
- 1 pole golfowe na terenie Zamku w Baranowie Sandomierskim,

Turystyce i rekreacji służą przede wszystkim:

- 1/ Zespół Zamkowo – Parkowy w Baranowie Sandomierskim – Agencja Rozwoju Przemysłu S.A. w Warszawie Oddz. Baranów Sand.
- 2/ Zajazd „Wisła” w Baranowie Sandomierskim,
- 3/ Ośrodek Turystyczny „Sosnowa Oaza” w Baranowie Sandomierskim,
- 4/ Pokoje Gościnne „Pod lipami” Trela Renata Baranów Sandomierski ul. Okulickiego 14,
- 5/ Gospodarstwo Agroturystyczne - Babula Teresa Knapy 131,
- 6/ Gospodarstwo Agroturystyczne „LOCANDA” Agnieszka Babula Durdy 104,
- 7/ Pokoje Gościnne Agroturystyka Pawlik Zenon Baranów Sandomierski ul. Okulickiego 2,
- 8/ Gospodarstwo Agroturystyczne i hodowla koni Krystyna i Jan Trela Kaczaki 325,
- 9/ Gospodarstwo Agroturystyczne „Bocianówka”, Baranów Sandomierski ul. Krakowska 24.

8. Analiza SWOT Gminy.

Analiza SWOT² to metoda używana powszechnie do analizy strategicznej. Oparta jest na podziale wszystkich czynników wpływających na obecną i przyszłą pozycję gminy na czynniki zewnętrzne i wewnętrzne, negatywnie i pozytywnie oddziałujące na rozwój polityki społecznej w gminie. Ze skrzyżowania tych podziałów powstają cztery kategorie, tj. szanse i zagrożenia zewnętrzne, słabe i mocne strony wewnętrzne badanego obszaru. Analiza SWOT jest ważnym elementem analizy zasobów

² Nazwa techniki pochodzi od pierwszych liter angielskich słów:

[zasoby gminy] Strengths- silne strony, atuty, Weaknesses - wady, słabe strony,
[otoczenie gminy] Opportunities - okazje, możliwości, szanse, Threats - trudności, zagrożenia.

Gminy i podstawą do określenia priorytetów rozwoju. Opracowana została na podstawie konsultacji społecznych w dniu 14.05.2014 r. z udziałem władz samorządowych, radnych, sołtysów, pracowników ośrodka pomocy społecznej, dyrektorów szkół, przedstawicieli instytucji kultury, organizacji pozarządowych itp.

Analiza SWOT Gminy:

Mocne strony	Słabe strony
<p><u>Pomoc społeczna:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> + zabezpieczenie środków na pomoc społeczną dla osób zagrożonych wykluczeniem w ramach działań pomocowych MGOPS + wystarczająca i wykwalifikowana kadra Ośrodka + dobrze rozpoznane problemy podopiecznych ze strony pracowników socjalnych + stosowanie w dużym zakresie pracy socjalnej + zaopatrzenie potrzebujących w żywność - współpraca z lokalnymi stowarzyszeniami w ramach tej pomocy + duży zakres pomocy pozafinansowej ze strony MGOPS np. w formie pomocy rzeczowej, + dobra współpraca ze szkołami, Kościołem, instytucjami pomocy społecznej (np. PCPR w Tarnobrzegu), WTZ, SDS itp. + doświadczenie MGOPS w działaniu w sytuacjach kryzysowych (np. powódź w 2010 roku) 	<p><u>Pomoc społeczna:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - uzależnienie dużej części rodzin wyłącznie od świadczeń pomocy społecznej - postawa roszczeniowa, niska aktywność i motywacja osób korzystających z pomocy społecznej - występowanie zjawiska „dziedziczenia ubóstwa” w wielu przypadkach już w trzecim pokoleniu - niewystarczające przygotowanie pracowników MGOPS społecznej do pracy z rodzinami w długotrwałym ubóstwie i w sytuacji zagrożenia tzw. „dziedziczeniem biedy” - dość duża dysproporcja w zamożności mieszkańców gminy - brak propozycji inicjowania grup samopomocowych wśród podopiecznych pomocy społecznej - trudne warunki mieszkaniowe rodzin w ubóstwie i brak odpowiedniej liczby mieszkań komunalnych lub socjalnych, które zabezpieczą potrzeby w tym zakresie - niewielka ilość lokalnych organizacji pozarządowych świadczących wsparcie mieszkańcom wykluczonym
<p><u>Kwestie osób bezrobotnych:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> + odsetek osób bezrobotnych na terenie gminy nie jest tak duży jak w powiecie i na Podkarpaciu + organizowanie cyklicznych szkoleń dla osób bezrobotnych + współpraca z PUP w Tarnobrzegu i OHP w zakresie aktywizacji osób nieaktywnych zawodowo 	<p><u>Kwestie osób bezrobotnych:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - osoby nieaktywne zawodowo to najczęściej osoby długotrwale bezrobotne, bez prawa do zasiłku, które trudno zaktywizować zawodowo - słabe przygotowanie pracowników MGOPS do pracy z osobami długotrwale bezrobotnymi - brak organizacji i grup samopomocowych osób bezrobotnych - brak lokalnych stowarzyszeń lub innego podmiotu (agencja, inkubator itp.) działających na rzecz ograniczania bezrobocia, rozwoju przedsiębiorczości - pasywność mieszkańców, tym osób młodych, w zakresie samozatrudnienia, tworzenia miejsc pracy,
<p><u>Kwestie osób niepełnosprawnych, chorych:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> + zapewniona opieka pielęgnacyjna, w tym specjalistyczna dla osób z zaburzeniami psychicznymi + na terenie gminy funkcjonuje Warsztat Terapii 	<p><u>Kwestie osób niepełnosprawnych, chorych:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - brak form opieki całodobowej dla osób niepełnosprawnych i starszych na terenie gminy - zbyt mało form specjalistycznej pomocy aktywizującej

<p>Zajęciowej dla osób niepełnosprawnych</p> <ul style="list-style-type: none"> + na terenie gminy funkcjonuje Środowiskowy Dom Samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi + zabezpieczenie środków na pomoc materialną dla osób niepełnosprawnych i starszych + zabezpieczenie kosztów pobytu osób w domach pomocy społecznej 	<p>osoby niepełnosprawne i starsze</p> <ul style="list-style-type: none"> - bardzo ograniczony lokalny rynek pracy dla osób niepełnosprawnych - brak miejsc do integracji społecznej – CIS i KIS - niewielki procent osób niepełnosprawnych i starszych czynnie uczestniczy w lokalnym życiu społecznym – niski poziom integracji
<p><u>Kwestie pomocy rodzinie w sytuacjach kryzysowych:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> + dobrze zorganizowane lokalne działania w ramach wsparcia rodziny i pieczy zastępczej m.in. poprzez pracę 2 asystentów rodzin dysfunkcyjnych + aktywność i efektywność gminnego interdyscyplinarnego zespołu ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie + zapewnione dożywianie dzieci w każdej szkole na terenie Gminy + organizowanie wypoczynku letniego dla dzieci z rodzin w trudnej sytuacji materialnej + pomoc materialna dla dzieci i młodzieży w formie stypendium szkolnego 	<p><u>Kwestie pomocy rodzinie w sytuacjach kryzysowych:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - niewystarczająca liczba świetlic i placówek wsparcia dziennego dzieci i młodzieży - niewystarczająca opieka terapeutyczna, psychologiczna, prawna dla mieszkańców gminy - mała zaangażowanie innych lokalnych instytucji oprócz Policji i MGOPS w przeciwdziałanie przemocy w rodzinie i pomoc ofiarom przemocy np. przedstawiciele oświaty, ochrony zdrowia, GKRPA - rosnąca, ale jeszcze zbyt niska świadomość mieszkańców o problemie przemocy, konieczności reagowania na przypadki przemocy, szczególnie wobec dzieci, „przyzwolenie” części ofiar na przemoc - obniżenie wieku inicjacji alkoholowej wśród młodzieży - kłopoty wychowawcze wynikające np. z emigracji zarobkowej
<p><u>Ochrona zdrowia:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> + zapewniona podstawowa opieka medyczna dla mieszkańców na terenie gminy + w miarę dobre wyposażenie podmiotów leczniczych w sprzęt medyczny + działa gabinet rehabilitacji leczniczej + dostosowana do potrzeb opieka pielęgniarek rodzinnych + wzrastająca świadomość zdrowotna mieszkańców - zwiększenie liczby osób, głównie kobiet, korzystających z badań profilaktycznych 	<p><u>Ochrona zdrowia:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - braki w specjalistycznym sprzęcie diagnostycznym - utrudniony dostęp do medycyny specjalistycznej - niepełna opieka, zwłaszcza w przypadku higieny szkolnej i lekarzy stomatologów - zwiększające się potrzeby w zakresie usług opiekuńczych – więcej osób starszych, przewlekle chorych - zwiększenia zachorowalności na choroby cywilizacyjne np. układu krążenia, onkologiczne, cukrzycę, - małe limity wynikające z kontraktów
<p><u>Oświata i edukacja:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> + sieć szkół adekwatna do lokalnych potrzeb, dobra lokalizacja + pełna, wysoko wykwalifikowana kadra pedagogiczna, + oddziały przedszkolne przy szkołach w pięciu sołectwach + dobra baza techniczno-lokalowa większości szkół + zapewnione dowożenie dzieci oraz opieka i nadzór w czasie transportu uczniów do szkół + szkoły wyposażone w pracownie komputerowe z pełnym dostępem do internetu + w gimnazjum realizowane są programy aktywizacji zawodowej + większość szkół ma monitoring 	<p><u>Oświata i edukacja:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - brak żłobka na terenie gminy - nie wszystkie budynki szkolne poddano termomodernizacji (docieplanie, energoszczędne systemy ogrzewania itp.) - nie wszystkie szkoły mają hale gimnastyczne - nie wszystkie szkoły są wyposażone w nowoczesne pomoce dydaktyczne - konieczność doposażenia oddziałów przedszkolnych w pomoce dydaktyczne, zabawki itp. - konieczność ciągłej modernizacji sprzętu informatycznego w szkołach - w przedszkolach brak kart elektronicznych monitorujących obecność dziecka - niewykorzystana baza lokalowa po likwidowanych szkołach

	<ul style="list-style-type: none"> - niewystarczająca oferta nieodpłatnych zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży, w tym ze środków UE - różny poziom pozyskiwania i wykorzystywania funduszy unijnych przez poszczególne szkoły - ograniczona oferta spędzania wolnego czasu podczas ferii i wakacji na terenie gminy
<p><u>Kultura, sport, turystyka, rekreacja:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> + aktywny Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury wraz z ŚDK oraz gminne biblioteki (autentyczni inicjatorzy działalności kulturalnej na terenie Gminy) + domy ludowe w sołectwach, w których w działalność kulturalną włączają się OSP i KGW np. organizują imprezy wiejskie + działalność zespołów artystycznych, tanecznych i ludowych np. Lasowiaczki + kultywowanie tradycji lasowiackiej (muzeum) + organizowanie imprez cyklicznych np. Dnia Baranowa, Dziecko w Folklorze, imprezy satyryczno-muzyczne, dni miejscowości, dożynki gminne itp. + cenne obiekty dziedzictwa historyczno-kulturowego jako atrakcje turystyczne m.in. Zamek, zabytkowy Kościół w Baranowie + inne atrakcje turystyczne na terenie Gminy m.in. Kopiec w Dymitrowie Dużym, zalew w Suchorzowie, stok narciarski, tor kajakowy, prom prze Wisłę, trasy nordic walking, lasy itp. + funkcjonuje Punkt Informacji Turystycznej + działają Izby pamięci w kilku sołectwach + działa wypożyczalnia rowerów + duża liczba gospodarstw agroturystycznych w gminie + działające na rzecz kultury organizacje m.in. KGW, OSP, Stowarzyszenie Rencistów i Emerytów + około 150 tyś. osób w ruchu turystycznym na terenie gminy rocznie + bogate zaplecze obiektów sportowych, w tym: hale sportowe przy szkołach, w większości miejscowości wielofunkcyjne boiska sportowe, 5 stadionów piłkarskich, 2 orliki, stadion lekkoatletyczny, boiska przyszkolne, kort tenisowy, pole golfowe, stok narciarski, trasy rowerowe + 6 klubów sportowych – prężnie działające gł. w dyscyplinie piłka nożna + działające UKS, w tym m.in. sekcja żeglarska przy OSP Siedleszczany + funkcjonują młodzieżowe drużyny pożarnicze + organizowanie cyklicznych gminnych imprez sportowych + 2 instruktorów/animatorów sportowych przy Orlikach + w miarę dobra infrastruktura przy stadionach – szatnie, ogrodzenie 	<p><u>Kultura, sport, turystyka, rekreacja:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - turyści są w gminie tylko przejazdem, nie zatrzymują się na dłużej bo brakuje oferty na dłuższy pobyt - niewykorzystany potencjał na miejsca do rekreacji dla mieszkańców i turystów np. stawy krasiczyńskie, brzeg Wisły, zalewu w Suchorzowie - Muzeum Lasowieckie wymaga po powodzi inwestycji remontowych - Centrum Informacji Turystycznej wymaga wyposażenia - niektóre świetlice wiejskie wymagają remontów i modernizacji oraz doposażenia - niektóre budynki kulturalne i obiekty turystyczne wymagają dostosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych - niewielkie zainteresowanie dzieci i młodzieży kultywowaniem tradycji - niewielka, ograniczona aktywność dużej grupy lokalnych organizacji, niewystarczająca wymiana informacji i doświadczeń między stowarzyszeniami - brak Gminnego Centrum Sportu – podmiotu koordynującego działalność sportową i rekreacyjną na terenie Gminy - brak gminnego związku sportowego - niewystarczająca kadra odpowiedzialna za animację sportu i rekreacji w godzinach popołudniowych (poza Orlikami) - niewystarczająca oferta sportu masowego i reparacyjnego dla mieszkańców, także grupy seniorów - brak siłowni z pełnym wyposażeniem i w dobrych warunkach lokalowych - brak trybun przy niektórych obiektach sportowych - konieczność modernizacji i doposażania obiektów sportowych - konieczność ciągłego wyposażania klubów, sekcji i drużyn w sprzęt sportowy - zbyt mała promocja i wsparcie lokalnych zawodników , którzy odnoszą sukcesy sportowe

<p><u>Bezpieczeństwo publiczne:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> + 13 jednostek OSP na terenie Gminy, w tym 5 w krajowym systemie ratownictwa + dobre wykształcenie strażaków z OSP + posterunek Policji w Barnowie + stosunkowo niski poziom przestępczości (w większości raczej drobna przestępczość) + chodniki i oświetlenie przy drogach głównych + oznakowane przejścia dla pieszych przy szkołach + stosunkowo dobry stan dróg – wojewódzkich, powiatowych i gminnych, dobrze rozwinięta sieć oświetlania dróg, mimo rozległego terenu + znaczna poprawa stanu wałów przeciwpowodziowych 	<p><u>Bezpieczeństwo publiczne:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - zagrożenie powodziowe, mimo poprawy i modernizacji wałów po powodzi w 2010 roku - konieczność zainstalowania monitoringu w innych miejscowościach, nie tylko w centrum gminy - nienadążanie za zwiększającym się natężeniem ruchu drogowego w zakresie stanu bezpieczeństwa na drogach i chodnikach – potrzeba stałej modernizacji - modernizacja chodników wzdłuż ruchliwych dróg m.in. przy drodze woj. w Durdach od szkoły w kierunku leśnictwa, przy drodze powiatowej w miejscowości Marki, na drodze Tarnowska Wola-Skopanie do miejscowości Ślęzaki
--	--

Szanse	Zagrożenia
<p><u>Pomoc społeczna i wsparcie wykluczonych:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> + możliwości aktywizacji osób i rodzin w ramach pracy socjalnej i działań projektowych w tym w ramach grup samopomocowych + możliwość pozyskiwania środków zewnętrznych m.in. z funduszy unijnych, + powołanie na terenie gminy instytucji świadczącej opiekę całodobową dla osób starszych, niepełnosprawnych itp. + zorganizowanie pomocy specjalistycznej i systemu przekwalifikowania dla osób niepełnosprawnych + rozszerzenie działalności usług opiekuńczych + powstanie miejsc integracji społecznej + powołanie grup działających w ramach wolontariatu na rzecz osób niepełnosprawnych i starszych + systematyczne podnoszenie kwalifikacji zawodowych pracowników instytucji pomocy społecznej, które posłużą efektywniejszej pracy z rodzinami w ubóstwie, bezrobotnymi, niepełnosprawnymi, ofiarami przemocy + podnoszenie świadomości mieszkańców gminy na temat czym jest przemoc, jakie są jej przyczyny, skutki oraz gdzie można zwrócić się po fachową pomoc + zorganizowanie pomocy specjalistycznej dla osób uzależnionych od alkoholu i członków ich rodzin + rozwój aktywności obywatelskiej - wzrost aktywności lokalnych organizacji np. w zakresie pomocy społecznej, 	<p><u>Pomoc społeczna i wsparcie wykluczonych:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - brak motywacji do działania ze strony osób pozostających w długotrwałym ubóstwie - wzrastająca izolacja grup mieszkańców dotkniętych zjawiskiem ubóstwa, tworzenie „enklaw biedy” - pogłębiająca się dysproporcja w sytuacji materialnej mieszkańców gminy - niebezpieczeństwo marginalizacji rodzin, ze szczególnie negatywnymi skutkami w odniesieniu do dzieci, osób chorych i niepełnosprawnych - pogłębiające się wykluczenie i marginalizacja osób i rodzin w ubóstwie - brak współdziałania ze strony ofiar przemocy z instytucjami świadczącymi pomoc - brak współdziałania ze strony środowiska, w kierunku ujawnienia ukrywanego dotąd zjawiska przemocy w rodzinach - zlecanie kolejnych zadań Gminie bez przekazywania dodatkowych środków, - wzrost zjawiska patologii społecznych, - niedostateczne środki finansowe na realizację działań pomocy społecznej. - starzenie się społeczeństwa, niski przyrost naturalny (mniejsza liczba uczniów) - odpływ młodych osób z terenu Gminy

<p>aktywizacji bezrobotnych</p> <p>+ zmniejszenie bezrobocia poprzez ożywienie gospodarcze gminy np. w oparciu o strefy ekonomiczne tarnobrzeską i mielecką</p> <p>+ poprawa relacji społecznych, współpraca mieszkańców w zakresie realizacji strategii</p>	<p>- narastająca przestępczość ,</p> <p>- małe zaangażowanie mieszkańców w życie społeczne, kulturalne, rozluźnienie więzi społecznych i sąsiedzkich</p> <p>- zanik tradycji, w tym folkloru, rękodzieła, tradycyjnej kuchni itp.</p>
--	---

Podsumowanie analizy SWOT

Mocne strony:

Mocnymi stronami, będącymi ważnym zasobem Gminy w zakresie integracji społecznej są przede wszystkim: dobrze funkcjonujący ośrodek pomocy społecznej, oświata na dobrym poziomie infrastrukturalnym i kadrowym, opieka zdrowotna na dość dobrym poziomie, prężnie działający MGOK i aktywność bibliotek i świetlic wiejskich, pewne doświadczenia i sukcesy w pozyskiwaniu funduszy zewnętrznych;

Słabe strony:

Najistotniejsze słabe strony to: zjawisko dziedziczenia biedy, brak wsparcia psychologicznego, terapeutycznego, prawnego ogólnie dostępnego dla mieszkańców,

Szanse:

Większość szans związana jest z aktywizacją i zaangażowaniem grup zagrożonych, w tym w ramach grup samopomocowych. Szanse można wiązać także z efektywnym pozyskiwaniem i wykorzystaniem funduszy zewnętrznych oraz współpracy międzysektorowej na terenie Gminy;

Zagrożenia:

Istotne zagrożenia wynikają z niekorzystnych tendencji demograficznych (starzenie się społeczeństwa, niski przyrost naturalny) oraz społecznych (pogłębianie ubóstwa i dużych dysproporcji w statusie materialnym, wzrost patologii i przestępczości, niewydolność opiekuńczo-wychowawcza, negatywne skutki migracji).

9. Kierunki rozwoju Gminy.

Za najistotniejsze i najważniejsze zasady w określeniu celów strategicznych i operacyjnych zwartych w niniejszej strategii przyjęto:

- aktywne współdziałanie – poprzez zapewnienie mieszkańcom, organizacjom społecznym itp. możliwości aktywnego włączenia się w realizację strategii,
- wspólny wybór zadań – przy ograniczonych możliwościach i zasobach (szczególnie finansowych) efektywne działanie jest wynikiem koncentracji na realizację najważniejszych celów rozwojowych.
- rozwój inicjatyw lokalnych – najważniejszym zasobem Gminy są jego mieszkańcy, dlatego lokalne inicjatywy zostaną włączone w program rozwoju społecznego gminy.

Misję, wizję, cele strategiczne oraz cele operacyjne (konkretne propozycje działań) polityki społecznej w Gminie Baranów Sandomierski określono w ramach warsztatów partycypacyjnych. Aby określić najważniejsze kwestie zastosowano metodę rangowania – przydzielania różnej wagi w zależności od istotności problemu. Wyniki tych prac pozwoliły na określenie najważniejszych problemów do rozwiązania, które stały się priorytetami dla Gminy. Kolejnym etapem było zaplanowanie konkretnych działań, prowadzących do osiągnięcia celów. Wynik prac Zespołów Roboczych przedstawiamy poniżej.

Misja:

Misją Gminy Baranów Sandomierski jest zapewnienie możliwie najwyższego standardu życia jej mieszkańcom oraz przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu tych grup mieszkańców poprzez umożliwienie dostępu do różnorodnych form wsparcia nie ograniczających się wyłącznie do pomocy społecznej.

Wizja:

W Gminie Baranów Sandomierski sprawnie działający system pomocy społecznej oraz współpraca lokalnych podmiotów, instytucji i organizacji umożliwia osobom i rodzinom z terenu Gminy wyjście z trudnej sytuacji życiowej,

10. Cele strategiczne i operacyjne:

Cel strategiczny 1. Zorganizowanie lokalnego systemu wsparcia dla mieszkańców gminy dotkniętych problemem ubóstwa.

Cele operacyjne:

- 1. 1. Zmniejszenie liczby osób i rodzin z terenu gminy dotkniętych problemem ubóstwa.**
- 1.2. Rozwijanie aktywnych form wsparcia, w tym samopomocowych grup zagrożonym ubóstwem.**
- 1. 3. Ograniczanie negatywnych skutków ubóstwa, w tym zjawiska dziedziczenia biedy, postaw roszczeniowych wobec pomocy społecznej , biernych w zakresie poprawy własnej sytuacji życiowej**
- 1.4. Ograniczanie pogłębiających się dysproporcji w zamożności mieszkańców gminy, niedopuszczanie do powstawania tzw. „enklaw biedy” na terenie gminy.**
- 1.5. Zmniejszanie deprivacji potrzeb w rodzinach ubogich, szczególnie w przypadku potrzeb zdrowotnych i edukacyjnych dzieci i młodzieży.**
- 1. 6. Rozwijanie współpracy lokalnych podmiotów na rzecz grup w trudnej sytuacji materialnej.**
- 1.7. Organizowanie doraźnej pomocy dla najbardziej potrzebujących**

Proponowane działania:

1. Systematyczne analizowanie przyczyn ubóstwa i skali tego problemu na terenie gminy;
2. Zwiększenie pracy socjalnej i innych działań aktywizujących, zmierzających do zaangażowania osób w rodzinach dotkniętych ubóstwem w działania samopomocowe;
3. Wdrażanie specjalistycznej pracy z rodziną zmierzającej do ograniczania tzw. „dziedziczenia biedy”
4. Prowadzenie poradnictwa w racjonalnym gospodarowaniu ograniczonymi środkami finansowymi, planowaniu przyszłości własnej rodziny, instruowanie w prowadzeniu gospodarstwa domowego;
5. Przygotowanie kadr MGOPS do prowadzenia efektywnych działań w rodzinach, w których występuje „dziedziczenie biedy” (przynajmniej z najmłodszym pokoleniem);
6. Aktywizacja środowiska lokalnego – instytucji, organizacji pozarządowych i przede wszystkim samych dotkniętych ubóstwem do tworzenia grup samopomocowych, nakierowanych wychodzenie z biedy;
7. Organizowanie we współpracy z innymi podmiotami stałej pomocy rzeczowej itp. mającej na celu zabezpieczenie niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin w ubóstwie, ze szczególnym

- uwzględnieniem potrzeb dzieci, młodzieży, osób przewlekle chorych i niepełnosprawnych;
8. Organizowanie doraźnej pomocy materialnej w przypadku zdarzeń losowych, sytuacji kryzysowych itp.
 9. Podjęcie działań w kierunku utworzenia mieszkań socjalnych dla osób i rodzin posiadających trudną sytuację mieszkaniową lub zabezpieczenie bezpiecznych warunków mieszkaniowych
 10. Realizacja programów i projektów, służących aktywizacji osób zagrożonych ubóstwem, w szczególności projektów współfinansowanych ze środków zewnętrznych, w tym z UE.

Realizatorzy i partnerzy działań w ramach Celu 1:

- MGOPS w Barnowie Sandomierskim
- Urząd MiG Baranów Sandomierski
- Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Rzeszowie
- lokalne, regionalne i ogólnopolskie organizacje pozarządowe
- Parafie Kościoła Katolickiego i dobroczynne organizacje kościelne
- placówki oświatowe na terenie gminy
- osoby i rodziny zagrożone wykluczeniem z powodu ubóstwa

Cel strategiczny 2. Zorganizowanie zintegrowanego wsparcia dla bezrobotnych mieszkańców gminy

Cele operacyjne:

2.1. Rozwijanie aktywizacyjnych form pomocy osobom bezrobotnym, w szczególności długotrwale osobom bezrobotnym, bez prawa do zasiłku, nieaktywnych zawodowo w długim okresie czasu.

2.2. Zintegrowanie współpracy różnych lokalnych i regionalnych instytucji i podmiotów na rzecz ograniczania bezrobocia i rozwoju przedsiębiorczości.

2.3. Umożliwienie osobom bezrobotnym uzyskanie kompetencji i kwalifikacji ułatwiających uzyskania zatrudnienia.

2. 4. Monitoring sytuacji życiowej i zawodowej osób bezrobotnych.

Proponowane działania:

1. Aktywizacja osób bezrobotnych w celu podnoszenia własnych kwalifikacji zawodowych, w tym tworzenie spośród osób dotkniętych bezrobociem grup samopomocowych;
2. Objęcie pracą socjalną osób długotrwale bezrobotnych, tak by zachęcać je do systematycznego poszukiwania zatrudnienia poprzez: poradnictwo zawodowe, zapoznanie z aktywnymi technikami poszukiwania pracy itp.;
3. Prowadzenie ogólnodostępnych szkoleń z aktywizacji zawodowej i kompetencji społecznych, umożliwiających znalezienie i utrzymanie pracy przez osoby bezrobotne;
4. Organizowanie bezpłatnych szkoleń i kursów zawodowych i kwalifikacyjnych dla bezrobotnych, w tym kobiet powracających na rynek pracy;

5. Pomoc w przekwalifikowaniu osób odchodzących z rolnictwa;
6. Rozwijanie oferty prac społecznie użytecznych, prac interwencyjnych, staży itp.
7. Rozwój zatrudnienia socjalnego w celu przywrócenia możliwości zatrudnienia osobom podlegającym wykluczeniu społecznemu;
8. Rozwój systemu kontraktów socjalnych, celem zwiększenia aktywności bezrobotnych klientów pomocy społecznej;
9. Działania zmierzające do powstania różnych form ekonomii społecznej – Centrum Integracji Społecznej, Klubu Integracji Społecznej, Spółdzielni socjalnych;
10. Prowadzenie bazy danych o miejscach pracy na terenie Gminy i powiatu – upowszechnianie tych informacji w sołectwach np. na tablicach, kojarzenie przedsiębiorców z poszukującymi pracy.
12. Zawieranie kontraktów socjalnych, mobilizacja podopiecznych do poszukiwania zatrudnienia i uniezależnienia się od pomocy społecznej;
13. Stała współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w Tarnobrzegu oraz innymi instytucjami i organizacjami w zakresie ograniczania zjawiska bezrobocia na terenie Gminy;
15. Aktywizacja młodzieży bezrobotnej poprzez wolontariat w celu zdobycia doświadczenia zawodowego,
16. Organizowanie zajęć z przedsiębiorczości dla dzieci i młodzieży z terenu gminy;
17. Angażowanie osób bezrobotnych w działania kulturalne, sportowe, rekreacyjne;
18. Promocja lokalnego rzemiosła, rękodziela itp. (galerie, system sprzedaży), powstanie galerii rzemiosła lasowiackiego, izb regionalnych jako potencjalnych miejsc pracy dla osób bezrobotnych;
19. Wygenerowanie produktu lokalnego, promocja jadła, wyrobów lokalnej gastronomii itp. jako możliwych form zarobkowania osób bezrobotnych;
20. Powołanie do życia gminnej instytucji (organizacji) prowadzącej działania na rzecz bezrobotnych, w tym w zakresie ich przekwalifikowania zawodowego, aktywizacji zawodowej, pośrednictwa pracy itp.
21. Podnoszenie kwalifikacji i doskonalenia umiejętności zawodowych pracowników socjalnych w zakresie niesienia fachowej pomocy osobom długotrwale bezrobotnym
22. Opracowanie i realizacja projektów, mających na celu ograniczanie problemu bezrobocia, w szczególności osób długotrwale bezrobotnych;

Realizatorzy i partnerzy działań w ramach Celu 2:

- MGOPS
- UMiG Baranów Sandomierski
- PUP Tarnobrzeg i WUP Rzeszów (instytucja wdrażająca PO KL w woj. Podkarpackim)
- regionalne instytucje i organizacje okołobiznesowe np. agencje rozwoju regionalnego
- lokalne i regionalne organizacje pozarządowe
- Podkarpacki Osadek Doradztwa Rolniczego
- lokalne zakłady pracy, firmy i przedsiębiorcy indywidualni

- gminne placówki oświatowe
- firmy szkoleniowe i konsultingowe, eksperci zewnętrzni itp.

Cel strategiczny 3. Rozwijanie gminnego systemu wsparcia na rzecz osób niepełnosprawnych, długotrwale chorych, starszych

Cele operacyjne:

- 3. 1. Zapewnienie różnych form opieki osobom niepełnosprawnym, długotrwale chorym, starszym**
- 3. 2. Usprawnianie w możliwie jak w największym zakresie osób starszych i niepełnosprawnych.**
- 3. 3. Aktywizacja rodzin na rzecz zapewnienia opieki osobom najbliższym.**
- 3. 4. Podejmowanie działań zmierzających do ograniczenia skutków niepełnosprawności.**
- 3. 5. Aktywizacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych.**
- 3.6. Zwiększenie integracji tej grupy mieszkańców ze społecznością lokalną.**
- 3. 7. Utrzymanie osób niepełnosprawnych i starszych w miejscu ich zamieszkania**

Proponowane działania:

1. Rozwijanie opieki, w tym usług opiekuńczych, rehabilitacji zdrowotnej itp. oraz objęcie tymi usługami możliwie najszerszej grupy osób niepełnosprawnych, chorych lub starszych z terenu gminy;
2. Zapewnienie instytucjonalnych form opieki całodobowej dla osób niepełnosprawnych i starszych;
3. Zapewnienie pomocy specjalistycznej, w tym psychologicznej, mającej na celu aktywizowanie osób niepełnosprawnych, długotrwale chorych i starszych;
4. Organizowanie różnych form aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych na rynku pracy;
5. Powstawanie ofert pracy dla osób niepełnosprawnych i rozwijanie form zatrudnienia
6. Promowanie zatrudnienia osób niepełnosprawnych na terenie gminy;
7. Organizowanie grup samopomocowych, zrzeszających osoby niepełnosprawne, starsze;
8. Włączenie lokalnych organizacji pozarządowych w realizację usług społecznych na rzecz osób niepełnosprawnych i starszych. Zlecenie usług opiekuńczych przedsiębiorstwom społecznym;
9. Współdziałanie z PFRON, PCPR, PUP i organizacjami pozarządowym itp. w zakresie aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych;
10. Utworzenie na terenie gminy miejsc integracji dla osób niepełnosprawnych i starszych np. Klubu Seniora, DSS itp. w oparciu o dostępne miejsca np. likwidowane szkoły, domy ludowe – jako centra życia wsi;
11. Prowadzenie działań, akcji i inicjatyw z zakresu integracji międzypokoleniowej;
12. Aktywizacja organizacji, w tym kościelnych i parafialnych w zakresie organizowania czasu seniorów
13. Organizowanie pokazów i wystaw twórczości artystycznej osób niepełnosprawnych, rozpowszechnianie informacji o osobach i dla osób niepełnosprawnych m.in. w formie ulotek, ogłoszeń, broszur.

14. Zapewnienie zorganizowanego dostarczania żywności dla osób starszych, samotnych – ciepłe posiłki
dziennie np. w formie zlecenia usługi przez gminę np. spółdzielniom socjalnym, organizacjom
(aktywizacja w tym zakresie KGW)
15. Zwiększenie aktywności prozdrowotnej, organizowanie bezpłatnych badań profilaktycznych na
zasadzie tzw. „białych niedziel” - współpraca w tym zakresie z uczelniami medycznymi, izbami
pielęgniarek itp.
16. Zorganizowanie dowozu osób starszych i niepełnosprawnych zależnie od potrzeb (do lekarza, Domu
Dziennego pobytu, na rehabilitację itp.).
17. Zorganizowanie wolontariatu młodzieży na rzecz pomocy seniorom, osobom niepełnosprawnym,
długotrwale chorym itp.
18. Organizowanie cyklicznych imprez integracyjnych dla osób starszych i niepełnosprawnych;
19. Pomoc w uzyskaniu sprzętu rehabilitacyjnego;
- 20 Systematyczna likwidacja barier architektonicznych;
21. Pomoc w usuwaniu barier w domach osób starszych i niepełnosprawnych, dostosowanie mieszkań do
ich potrzeb i możliwości;
22. Większe udostępnienie infrastruktury sportowej dla seniorów i osób niepełnosprawnych;
23. Podnoszenie kwalifikacji i doskonalenia umiejętności zawodowych pracowników socjalnych w zakresie
niesienia fachowej pomocy osobom niepełnosprawnym i starszym;
24. Realizowanie programów i projektów na rzecz osób niepełnosprawnych w oparciu o środki
pomocowe.

Realizatorzy i partnerzy działań w ramach Celu 3:

- MGOPS
- UMiG Baranów Sandomierski
- służba zdrowia, w tym: gminne podmioty lecznicze, pielęgniarki rodzinne
- lokalne, regionalne i ogólnopolskie organizacje pozarządowe wspierające osoby niepełnosprawne
- kluby sportowe z terenu gminy
- Kościół Katolicki i organizacje kościelne
- grupy samopomocowe osób niepełnosprawnych
- PCPR Tarnobrzeg, ROPS Rzeszów, WUP Rzeszów i inne instytucje regionalne;
- Agencje i organy rządowe np. PFRON, MPiPS
- zewnętrzni konsultanci i eksperci.

Cel strategiczny 4

Rozwijanie zintegrowanego systemu pomocy rodzinie dysfunkcyjnej, w tym: rodzinie z problemem niewydolności opiekuńczo-wychowawczej, problemem przemocy w rodzinie, alkoholizmu

Cele operacyjne:

- 4. 1. Zapewnienie opieki dzieciom pozbawionym częściowo lub całkowicie opieki rodziców.**
- 4. 2. Aktywne (z udziałem tej rodziny) rozwiązywanie sytuacji kryzysowych w rodzinie.**
- 4. 3. Pomoc rodzinom niewydolnym wychowawczo w przezwyciężaniu problemów opiekuńczo - wychowawczych poprzez odtworzenie lub wzmocnienie ich funkcji.**
- 4. 4. Zapewnienie dzieciom i młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych odpowiednich warunków do opieki, wychowania i rozwoju.**
- 4.5. Zdecydowane ograniczenie liczby przypadków przemocy w rodzinie na terenie gminy oraz ich skutków społecznych i zdrowotnych.**
- 4. 6. Istotne zmniejszenie przyzwolenia na przemoc w rodzinie ze strony społeczności lokalnej;**
- 4.7. Ograniczenie zjawiska alkoholizmu i destruktywnego wpływu nadużywania alkoholu na rodziny.**
- 4.8. Niedopuszczenie do rozwoju innych uzależnień, w tym od środków psychoaktywnych, szczególnie w przypadku dzieci i młodzieży.**

Proponowane działania:

1. Prowadzenie systematycznej diagnozy deficytów w zakresie pełnienia ról rodzicielskich, wydolności opiekuńczo-wychowawczej, zaniedbań względem dzieci oraz oceny sytuacji dziecka w rodzinie, środowisku szkolnym, rówieśniczym;
2. Realizowanie w oparciu o aktualną diagnozę działań, zmierzających do utrzymania dziecka w rodzinie poprzez pomoc rodzinom niewydolnym wychowawczo w przezwyciężeniu problemów opiekuńczo-wychowawczych;
3. Prowadzenie stałej pracy socjalnej z rodzinami, w których występują problemy opiekuńczo-wychowawcze, w szczególności polegająca na: diagnozowaniu deficytów w zakresie pełnienia ról rodzicielskich, zaniedbań względem dzieci, diagnozowaniu sytuacji dziecka w rodzinie itp.;
4. Zapewnienie pomocy materialnej dla rodzin (szczególnie dzieci w tych rodzinach), które ze względu na niewydolność, alkoholizm itp. znajdują się w trudnej sytuacji życiowej;
5. Wspieranie finansowe i rzeczowe istniejących placówek wsparcia dziennego dzieci i młodzieży oraz tworzenie kolejnych świetlic, zapewniających fachową opiekę i pomoc dzieciom zaniedbanym wychowawczo;
6. Kontraktowanie przez Gminę usług społecznych na rzecz dzieci i młodzieży lokalnym organizacjom pozarządowym;

7. Zapewnienie dostępnej (nieopłatanej, organizowanej w różnych miejscach na terenie gminy) pomocy specjalistycznej: psychologicznej, pedagogicznej, prawnej, medycznej itp.;
8. Zapewnienie ochrony ofiarom przemocy z uwzględnieniem bezpiecznego schronienia na terenie gminy;
9. Nawiązanie bliższej i systematyczna współpracy z sądem, kuratorami, placówkami zapewniającymi całodobową opiekę dla dziecka,
10. Dalsze rozwijanie współpracy lokalnych partnerów w ramach zespołu interdyscyplinarnego ds. przemocy w rodzinie;
11. Aktywizacja przedstawicieli oświaty i ochrony zdrowia w zakresie profilaktyki przemocy w rodzinie i reagowania w przypadku jej wystąpienia (zaangażowanie w procedurę Niebieskiej Karty);
12. Inicjowanie i wspieranie działań polegających na podnoszeniu świadomości społeczności lokalnej w zakresie przyczyn i skutków przemocy w rodzinie (
13. Organizowanie samopomocowych grup wsparcia dla rodziców, którzy nie radzą sobie z opieką i wychowaniem dzieci;
14. Zapewnienie dzieciom i młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych różnych form wypoczynku w okresach wolnych od zajęć szkolnych;
15. Promowanie inicjatyw i różnych form spędzania czasu wolnego pod hasłem „trzeźwości”, wskazując alternatywne wzory życia i zabawy bez alkoholu;
16. Wzmocnienie zadań i kompetencji Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Baranowie Sandomierskim
17. Podnoszenie kwalifikacji i doskonalenia umiejętności zawodowych pracowników socjalnych w zakresie fachowej pomocy rodzinom dysfunkcyjnym, osobom i rodzinom z problemem przemocy, osobom uzależnionym;
18. Realizowanie programów i projektów, służących ograniczeniu poważnych problemów rodziny (niewydolność opiekuńczo-wychowawcza, przemoc w rodzinie, uzależnienia) w oparciu o fundusze pomocowe.

Realizatorzy i partnerzy działań w ramach Celu 4:

- MGOPS
- UMiG Baranów Sandomierski
- PCPR Tarnobrzeg,
- ROPS Rzeszów i WUP Rzeszów (PO KL)
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
- szkoły z terenu gminy
- podmioty lecznicze i pielęgniarstwa rodzinne
- lokalne placówki wsparcia dziennego dzieci i młodzieży

- organizacje pozarządowe w gminie
- parafie Kościoła Katolickiego i organizacje kościelne
- Policja, sądy, kuratorzy
- agencje i organy rządowe np. PARPA, MPiPS
- zewnętrzni konsultanci i eksperci.

Cel strategiczny 5. Wszechstronne wsparcie rozwój dzieci i młodzieży z terenu gminy w oparciu o lokalne zasoby i infrastrukturę

Cele operacyjne:

5.1. Rozwijanie infrastruktury, służącej dzieciom i młodzieży w tym: oświatowej, sportowej, kulturalnej itp. na terenie Gminy.

5.2. Zwiększenie oferty i poprawa jakości opieki dzieci najmłodszych (żłobki) i edukacji przedszkolnej dzieci w gminie.

5.3. Eliminowanie lub ograniczanie deficytów edukacyjnych i zdrowotnych dzieci i młodzieży

5.4. Poszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych, atrakcyjnej dla uczniów.

Proponowane działania:

1. Wspieranie finansowe działalności Centrum Opieki na Dzieckiem w Skopaniu, w tym: zajęć terapii grupowej, terapii psychologicznej indywidualnej, psychoedukacji, interwencji kryzysowej, terapii rodzi i terapii logopedycznej;
2. Wspieranie świetlic i placówek wsparcia dziennego dzieci i młodzieży poprzez organizowanie przez Gminę corocznych konkursów na dotacje finansujące usługi w tym zakresie;
3. Zapewnienie dla świetlic i placówek wsparcia dziennego dzieci i młodzieży pomocy rzeczowej, w tym: systematyczne ich wyposażenie w pomoce dydaktyczne, zabawki itp.;
4. Wspieranie podnoszenia kwalifikacji osób zajmujących się pomocą terapeutyczną dzieciom oraz organizacją czasu wolnego dzieci i młodzieży;
5. Wspieranie podmiotów ekonomii społecznej (organizacji pozarządowych, spółdzielni socjalnych itp.) na rzecz dzieci i młodzieży, w tym: warsztatów rękodzieła, kulinarnych, ceramicznych, plastycznych, opieki psychologicznej, poradnictwa prawnego i doradztwa zawodowego itp.;
6. Większe wykorzystanie obecnej infrastruktury sportowej do organizacji zajęć dla dzieci i młodzieży
7. Przygotowanie zespołu osób (instruktorów), które profesjonalnie będą zajmować się ofertą sportu i reparaacji dla dzieci i młodzieży;
8. Prowadzenie remontów i modernizacji szkół np. inwestycje energooszczędne;
9. Stałe wyposażenie pracowni przedmiotowych w nowoczesne pomoce dydaktyczne;
10. Doposażenie oddziałów przedszkolnych w pomoce dydaktyczne, zabawki itp.
11. Powstanie żłobka na terenie gminy;

12. Rozwijanie i upowszechnianie edukacji przedszkolnej dzieci w wieku 3-5 lat;
13. Zapewnić w każdej lub większości szkół: pedagoga, psychologa, logopeda;
14. Prowadzenie działań służących aktywizacji rodziców w kontaktach ze szkołą;
15. Stałe rozwijanie oferty zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych (w tym dostosowanych do potrzeb dzieci z deficytami rozwojowymi oraz dzieci uzdolnionych);
16. Rozszerzenie oferty zajęć rewalidacyjnych i korekcyjnych itp.;
17. Prowadzenie różnorodnych programów profilaktycznych dla uczniów;
18. Otoczenie szczególną opieką pedagogiczną i psychologiczną dzieci z rodzin dotkniętych problemem „euro-sieroctwa”;
19. Współpraca szkół i wymiana informacji w zakresie realizowania projektów z funduszy pomocowych;
20. Wspieranie inicjatyw służących nawiązywaniu współpracy międzynarodowej i wymiany młodzieży (np. w ramach Programu Erasmus+)
21. Wzbogacenie księgozbiorów bibliotek;

Realizatorzy i partnerzy działań w ramach Celu 5:

- szkoły i placówki oświatowe terenu Gminy
- Urząd MiG Baranów Sandomierski
- COD w Skopaniu
- WUP Rzeszów (POKL)
- lokalne organizacje pozarządowe, w tym młodzieżowe, podmioty ekonomii społecznej
- placówki wsparcia dziennego dzieci i młodzieży
- Młodzieżowa Rada Miejska
- samorządy szkolne
- kluby sportowe
- MGOK, biblioteki, domy ludowe
- służba zdrowia z terenu gminy
- parafie Kościoła Katolickiego i organizacje kościelne
- lokalni animatorzy życia kulturalnego, sportowego
- lokalni przedsiębiorcy
- ogólnopolskie organizacje jak Fundacja Rozwoju Dzieci im. J.A. Komeńskiego
- ministerstw i agencje rządowe

11. Monitoring i wdrażanie strategii.

Skuteczność realizacji niniejszej strategii zależeć będzie od:

- monitoringu i ewaluacji,
- budowy programów celowych wdrażających zaplanowane działania.

Monitoring i ewaluacja stanu wdrażania strategii polegać będą na systematycznej ocenie realizowanych działań oraz modyfikacji tych kierunków działań, w przypadku których wystąpiły istotne zmiany wynikające np. ze zmiany regulacji prawnych, narastanie innych (nie branych obecnie pod uwagę) problemów społecznych itp.

Do podmiotów zarządzających realizacją powyższej Strategią należą:

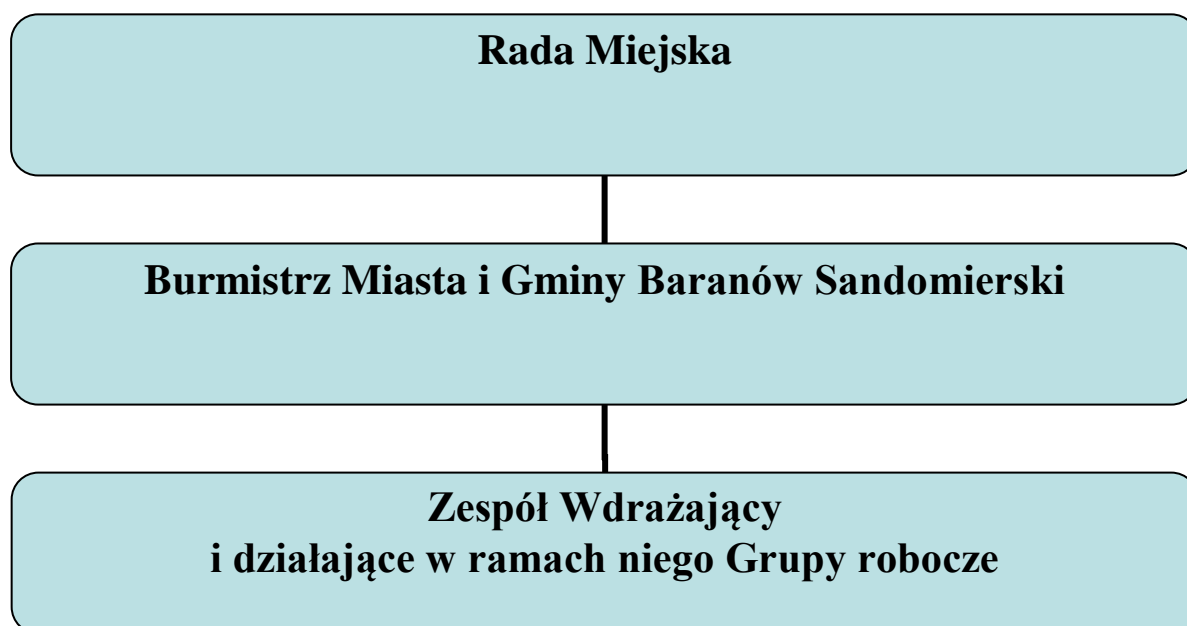
1/ Rada Miejska - pełni ogólny nadzór nad realizacją strategii, uwzględnia przy tworzeniu budżetu roczne plany realizacji strategii, uchwała zmiany zapisów strategii;

2/ Burmistrz Miasta i Gminy Baranów Sandomierski - podejmuje bieżące decyzje realizacyjne, przygotowuje materiały informacyjne i decyzyjne dla Rady, czuwa nad prawidłową realizacją całości strategii, powołuje Zespół Wdrażający;

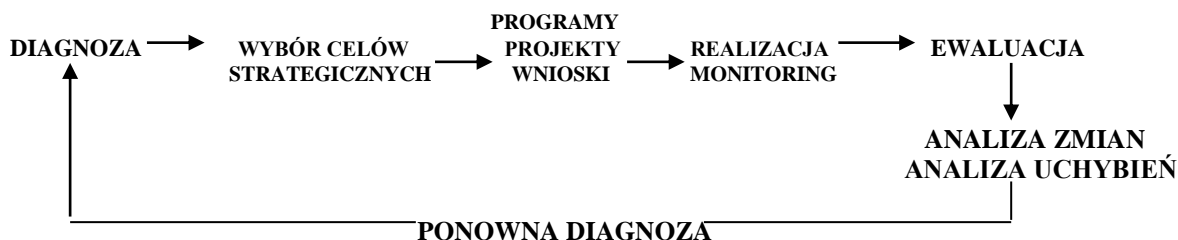
3/ Zespół Wdrażający – będzie zajmował się wdrażaniem strategii. Zespół powinien zostać powołany odrębnym zarządzeniem Burmistrza, a w jego skład mogą wejść między innymi: Burmistrz/zastępca Burmistrza, kierownik MGOPS, radni oraz inne osoby istotne z punktu widzenia realizacji celów strategii (przedstawiciele oświaty, kultury, organizacji itp.). W ramach Zespołu mogą zostać powołane Grupy robocze odpowiedzialne za realizację działań w ramach poszczególnych celów strategii.

Zespół wdrażający strategię powinien przynajmniej 1 raz w roku oceniać poziom wdrażania poszczególnych celów i kierunków działań. Swoją ocenę powinien przekazać Burmistrzowi i Radzie.

Wzajemną zależność poszczególnych podmiotów zarządzających strategią w Gminie przedstawia poniższy schemat.

Realizacja zadań będzie podlegać stałej ocenie, której celem jest wychwycenie zachodzących zmian oraz uchybień, opóźnień itp. w realizacji i wprowadzania ewentualnych korekt w samej diagnozie i lub w celach strategicznych i operacyjnych. Procedurę postępowania przedstawia poniższy schemat.

W okresie wdrażania strategii sprawozdania z realizacji konkretnych działań powinny być przygotowywane **raz na rok**.

12. Podsumowanie.

Niniejsza strategia powinna być opracowaniem „żywym” tzn. reagującym na zmieniające się potrzeby społeczne i problemy lokalne. Dlatego wartością niniejszego dokumentu strategicznego jest jego praktyczny charakter. Zawiera ona ponad 100 konkretnych działań, rekomendowanych do wykonania w Gminie Baranów Sandomierski w latach 2014 – 2022. To plan ambitny, ale realny do realizacji, biorąc pod uwagę m.in. możliwości pozyskiwania finansowych środków zewnętrznych w okresie programowania 2013-2020. Jednak realizacji tych zadań wymaga współdziałania różnych podmiotów życia społecznego w Gminie – MGOPS, Urzędu Miasta i Gminy i jego jednostek organizacyjnych, organizacji pozarządowych, lokalnych przedsiębiorców. Powodzenie realizacji celów strategicznych uzależnione jest od przyjęcia przez społeczność lokalną tej strategii za własną, akceptacji i utożsamienia się mieszkańców Gminy Baranów Sandomierski z zapisanymi w dokumencie działaniami. Nie jest to bowiem wyłącznie strategia „zadaniowa” dla MGOPS, bo Ośrodek bez wsparcia innych rady Miejskiej, instytucji, podmiotów i samych mieszkańców gminy nie będzie w stanie zrealizować zawartych w dokumencie celów. Konieczna jest współpraca, najlepiej międzysektorowa (samorząd – organizacje pozarządowe – biznes). Powstanie lokalnych koalicji i partnerstw, oprócz zwiększenia efektywności podejmowanych inicjatyw, znacznie zwiększa także szansę na pozyskiwanie funduszy unijnych w nowej perspektywie finansowania 2013-2020.